

Ümit Zileli-Vur Emri

Bu kitabın yayın hakları
Pencere Yayınlarına aittir
Birinci Baskı: Ekim 1988 Kaynak Yayınları
İkinci Baskı: Aralık 1988 Kaynak Yayınları
Üçüncü Baskı: An Yayınları Dördüncü Baskı: PENCERE YAYINLARI Nisan
1977
Kapak: İbrahim Karakaş
Kapak Baskı: Ceylan Matbaası
Dizgi: Pencere Yayınları
Baskı: Ceylan Matbaası
Montaj: Bahri Çakır Mücellit: Ceylan Ciltevi
ISBN 975-7814-52-0 PENCERE YAYINLARI: 67
Salkımsöğüt Sok 2/4 Cağaloğlu - İSTANBUL Tel: (0212) 513 27 17

Ümit Zileli
VUR EMRİ
(Bir Asteğmenin Tunceli Anıları)

Tunceli insanına verdiğim sözü tutmanın iç huzuruyla...

İÇİNDEKİLER

GEÇMİŞTEN BUGÜNE KISA BİR HESAPLAŞMA	7	11
PKK Gerçeği ve İlerici-Demokrat Sorumluluğu		
Selçuklu'dan Bu Yana	12	
Gerici ve Dış Destekli İsyanlar	13	
El Değiştiren Terör	16	
Bir Bölücünün Anotomisi	19	
BİRİNCİ BÖLÜM		
ASKERLİK FOBİSİ	23	
Bir Piyadenin Hatıratı	25	
Gessene	25	
Tek Tip Üniversiteliler	26	
Lordlar Bölüğü	27	
Müşahadenin Türkçesi	28	
Bayılmanın Türleri	29	
Bir Nutuk ve Özgürlük -	30	
Vatana İhanet	32	
Bir Askerlik Dersi	33	
Oğlum, Sen Laz mısın?	35	
Haçlı Seferi	36	
Tuzluk	37	
Telçeker Neresi	39	
Takan Yok	41	
Afedersiniz, Siz Asker misiniz?	42	
İKİNCİ BÖLÜM		
BİR BAŞKA YERİN ANILARI	43	
Mantiğin Bittiği Yer	44	
Er Psikolojisi	46	
Afiyet olsun!	47	
Aile Terbiyesi	49	
Adaletin Tecellisi	50	
Hapislik Zor Zenaat	51	
Sürgünde	54	
İlk Operasyon... Ya da Korku Dağları Bekler	55	
Bir Kanlı Oyun	56	
Sevgili Arsız Ölüm	58	
Görev Kutsalıdır... Ya da Loğ Yapmanın Bedeli	61	
Bir "Vali Paşa" ve Bir Görgü Demi	69	
Can Çıkar Huy Çıkmaz	79	
Penceresi Alüminyum Kaplı Ev	81	
Sulçuktan Bu Yana	84	
Bin Yıllık Uçurum	87	
Sakıncalı	89	
Muhsin Batur'un Anıları	91	
Bir Baskının Hikayesi	94	

Ümit Zileli-Vur Emri

Geniş Yürekli Yüzbaşım	98
Bir İzin Hikayesi	101
Takdirname	103
Aç, Aç Gecesi	106
Bahar Taarruzu	108
Grüntünün Faziletleri	110
Emir Demiri Keser	112
Bir Sigara Yanığı	115
Anılar	118
EK: VUR EMRİ BELGELERİ	121

GEÇMİŞTEN BUGÜNE... KISA BİR HESAPLAŞMA

Askerliğimi bitirdiğimden bu yana 10 yıldan fazla zaman geçti. "Vur Emri"nin ilk baskısından bu yana ise 8 yılı aşkın zaman geçmiş. Askerlik anılarımı yazdığım sıralarda toplumda ağırlıkları olan, kamuoyunu etkileyebilecek insanlara yaşadıklarımı anlatır, onların tepkilerini ölçerdim. Genel olarak karşılaştığım tavır şöyleydi; önce inanmayan bir yüz ifadesi, sonra "vay canına, yapma yahu" tepkisi, dehşetle büyüyen gözler, başını iki yana sallayarak, "çık, çık" sesleri ve son olarak da " Ümitçiğim, gel şimdi yazma bunları, başını belaya sokma. İlerde yazarsın" telkinleri. Ben çok kızar, köpürürdüm. Gerçekten de bu insanların birçoğu Doğu Anadolu'yu, Tunceli'yi, Bingöl'ü, Diyarbakır ya da Şırnak'ı, Hakkari Yüksekova'yı, zap suyunu, Dicle'yi, Fırat'ı görmemişti. Görenlere gelince; onlar da yanlarında mülki erkan, o zavallı, o sefaletle ve de dayanılması mümkün olmayan terörün dehşetiyle koyun koyuna yaşayan insanların zor koşullarda misafirperverliğini yaşamıştı. Başlıca işleri, oturdukları sınırlı koltuklarda ahkam kesmek, Türkiye'yi sütunlarında ya da etkili ve yetkili zevatin teşrif buyurduğu üst düzey toplantılarda, kokteyllerde defalarca kurtarmaktı!.

Ama haklıydılar! Ben gördüklerimin, yaşadıklarımın,

tanık oldukları tümünü yazamazdım. Nitekim yazamadım da!.. Yıllar sonra kitabın üçüncü baskısı yapılırken bazı eklemeler yaptım ama "Vur Emri"nin şu an elinizde bulunan dördüncü baskısı bile hâlâ anılarımin tümünü içermiyor, ne yazık ki!..

Anılarımin bazı çarpıcı bölümleri önce zamanın en cesur dergisinde, "2000'e Doğru" da "Yakala ve öldür" başlığıyla çıktı. Derginin kapağında, bir katırın üstünde, elimde silah, üstümde komando giysileri ve başımda ünlü mavi bere ile benim resimim vardı. Resim belki biraz komikti ama yazılanlar yutulamayacak kadar acıydı. Doğu ve Güneydoğu'da yaşananlar ilk kez bir asteğmen'in gözüyle kamuoyuna maloluyordu. İnsanlar ilk kez, gazetelerde tek tip yazılan, "güvenlik kuvvetleriyle teröristler arasında çıkan çatışmada..." haberlerinin dışında doğu gerçeğiyle yüz yüze geliyordu. Tepki umduğumun çok üstünde oldu. Yazdıklarım uzun süre konuşuldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tartışmalara konu oldu. Genel Kurul Başkanlığı açıklama yaptı. İnanılmaz sayıda kutlama, eleştiri, küfür ve tehdit aldım.

Askerlik anılarımin "Vur Emri" adıyla kitap olarak çıktığı zaman da büyük ilgi gördü. Övgü ve kutlamalar bir yana, belirli kesimlerden şiddetli bir eleştiri kampanyası başlatıldı. Hatta bazıları iyice ileri giderek beni, "vatan haini" olarak ilan etme alçaklığını bile gösterdi. Hızla yaklaşmakta olan "Yeni dünya düzenine" kendini peşkeş çekme hazırlığında olanlar saldırıya geçmişti. Diğer bir deyişle o zaman da bugün olduğu gibi "vatansever" olarak ilan edilen soyguncular, katiller, karanlık yüzlü siyaset erbabı, basında bazı köşeleri ele geçirmiş, kalemimi satarak ya da kiraya vererek kamuoyunu uyutma görevini üstlenen "her devrin adamı" kalemşörler vardı. Ancak bunların pislikleri, ihanetleri ve hırsızlıkları henüz tam olarak ortaya dökülmemişti. Kitabımın önsözünde Güneydoğu sorunu, PKK gerçe-

ği ve ülkeyi yönetenler ile ilgili görüşlerimi, düşüncelerimi son derece net bir biçimde anlatmıştım. Anılarımin yazarken soruna ve olaylara hangi gözle baktığımı bilinmesi açısından bugün de altına imza atacağım görüşlerimi bu önsöze aynen alıyorum.

"...Herşeyden önce; Türkiye ulusal sınırları içinde bir bütündür. Türk, Kürt, Laz, Çerkez, Ermeni, Rum.. Türkiye'de yaşayan, Türk nüfusuna kayıtlı olan herkes Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır ve yurttaşlık haklarından eşit şekilde yararlanır. Üstelik bu benim görüşüm olduğu kadar, Anayasamıza göre de böyledir. Böyledir de, ne yazık ki Ankara'nın doğusunda kalmak talihsizliğine uğrayan yurttaşlarımız ne hikmetse kağıt üzerindeki bu haklardan bir türlü yararlanamamaktadır!. Ben bir kaymakam çocuğu, daha sonra bir gazeteci olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu karış karış gezdim. Komando subayı olarak ilan

Ümit Zileli-Vur Emri

edilmemiş bir savaşın tam göbeğinde yaşadım. Doğu insanının çektiği azaba, yaşadığı baskılara gözlerim, beynim ve yüreğimle tanık oldum. Üstelik her defasında bu zavallı ama aynı zamanda onurlu insanların böylesine bir yaşamı nasıl göğüslediklerini üzüntü, hayret ve büyük bir hayranlıkla izleyerek!..

En önemlisi, o güne dek ayırdedemediğim bir gerçeğin de farkına vardım:

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da sadece kürtler yaşamıyordu!..

O bölge bir mozaikti. Her halktan, her mezhepten ve kökenden insanların oluşturduğu bir mozaik... Türk, Kürt, Çerkez, Ermeni... onlar, binlerce yıllık bir tarih ve kültürün kaynaştırdığı insanlardı ve aynı ezizlikleri, baskılan ortaklaşa göğüslüyor, aynı sefaletten pay alıyorlardı. Devlet devletliğini bilememişse bu Doğu Anadolu'daki tüm insanlara karşıydı... Öyleyse yapılması gereken son derece açıktı:

- Türkiye'de yaşayan işçisi, emekçisi, köylüsü, Türkü,

Kürdü tüm insanlarımızın "insanca" yaşayacakları, baskının, sömürünün olmadığı bir ülke yaratmak...

Ancak, görüldüğü kadarıyla olaylar hiç de öyle gelişmiyordu. Bir yanda devlet "daha baskıcı" olmanın yasalarını çıkarırken, diğer taraftan koyu bir "kürt milliyetçiliği" almış başını yürümüşü. Özellikle son yıllarda açıktan açığa konuşulmaya başlanan senaryoya göre, bağımsız(!) bir kürt devletinin sınırları şöyle olacaktı:

- İran, Irak ve Türkiye'de yaşayan 20-30 milyon civarındaki kürt asıllı insanı ve yine aynı ülkelerin kürt nüfusu barındıran topraklarını kapsayacak bir devlet!..

Bu Türkiye açısından topraklarını Diyarbakır'dan itibaren yeni kurulacak devlete bırakmak anlamına gelmekte...

Böyle bir devlet görülebileceği üzere "uydu devlet" olmaya son derece yatkındı. Dört tarafı dost olmayan ülkelerle çevrili, denizle bağlantısı olmayan, ekilecek verimli toprağı bulunmayan, hiçbir şekilde ticari yol yaratamayacak böyle bir devlet ancak ve ancak "uydu" olmaya adaydı. Herhangi bir süper devletin desteklediği, Ortadoğu'da "koçbaşı" olarak kullanacağı bir "kukla devlet!"

Öyleyse yapılması gereken; Türkiye'nin parçalanmasını engellemek olmalıydı. Ama nasıl?.. 60 yıldır devleti yönetenlerin aldığı tedbirler sonucu nerelere geldiğimiz aşıkır! Baskı politikaları ile hiçbir yere ulaşamayacağı da belliydi. Bir tek yol kalıyordu geriye;

- Doğu insanını kazanmak...

Ve bu o kadar zor değildi.. O insanlar öylesine alçak gönüllü, öylesine ilgi ve hoşgörüyü muhtaçtı ki, geçmişte kendilerine yapılan her türlü haksızlığı affetmeye, ileriye yeniden umutla bakmaya hazırdılar. Bir tek istekleri vardı;

- İnsana yaraşır muamele ve ilgi...

Ve bunlar kanımca atla deve değildi. Bunlar kendine "devlet" sıfatını layık gören her yönetimin ilk önce, olmazsa olmaz yapması gereken şeylerdi. İşte bu düşünce ve

10

duygular içinde sonradan büyük tartışmalara neden olan görüşlerimi "PKK gerçeği ve ilerici-demokrat sorumluluğu" başlığı altında kaleme aldım. Kamuoyuna açık mektup olarak yazdığım görüşlerimi de sizlerle paylaşmak istiyorum:

PKK Gerçeği ve İlerici - Demokrat Sorumluluğu

Türkiye'nin doğusunda bugün tam anlamıyla bir savaş hali yaşanmaktadır. Gerçek halka açıklanan iki satırlık bildirimlerin çok ötesinde ve çok daha vahimdir. Ülkenin geleceğini yok etmeye, ulusu bölmeye yönelik kanlı olaylar söz konusudur. Saklamaya çalışmak, örtbas etmek için çabalamak gereksizdir; 1984'ten 1989'a beş yıl içinde "Kürt sorunu ve PKK" Türkiye'nin gündemine olanca ağırlığıyla yerleşmiş ya da bilinçli olarak yerleştirilmiştir!. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da masum insanların katledilmesini de içeren bir kanlı senaryo oynanmak istenirken, dışarıda, Batı devletlerinin başkentlerinde ve de himayelerinde konferanslar düzenlenmektedir. 19-20 Ağustos tarihlerinde Londra'da toplanan "Kürt Ulusal Kongresi", "Nasıl bir devlet?" sorusuna yanıt arıyordu. 14-15 Ekim'de Paris'te Fransa özgürlük vakfı tarafından düzenlenen, Türkiye'nin bazı milletvekillerinin de hazır bulunduğu, "Kürtler, İnsan Hakları ve Kültürel Kimlik" konulu konferansta "kurtuluş" sorunu tartışıldı. Önümüzdeki temmuz ayında aynı nitelikte bir konferans İsveç'te düzenlenecek. Kısacası batı, yılların "Bekle gör" politikasından sıyrılmış, aktif bir "Himayecilik ve destek" eğilimi içine girmiştir.

Bütün bu gelişmeler yaşanırken türk basınında bir "Abdullah Öcalan PKK" röportajları furıyaşı başladı. Al gülüm ver gülüm tarzındaki bu röportajlar karşısında önümde iki yol vardı:

Ümit Zileli-Vur Emri

1- Bir demokrat, bir ilerici olma sorumluluğuyla PKK ve güneydoğu konusunda düşüncelerimi kamuoyuna açıklamak..
11

2- Susup oturmak.. Ben birinci yolu seçtim.
Selçuklu'dan Bu Yana

Bilineni tekrar etmek olacak, ancak konuya şöyle bir soruyla başlamakta yarar var; Türkiye'de Kürt var mıdır?. Vardır. Selçuklu'dan bu yana Kürtler Türk halkıyla yan yana, iç içe yaşamaktadırlar... Ve onlar Türkiye'yi yönetenlerin "gerçekleri gözardı etmeye, bastırmaya" yönelik politikaları gereği;
- Bunlar dağ türklere dir. Dağlarda yaşayan bu insanlar karların üzerinde yürürken kart-kürt sesleri çıkardıkları için bu isimle anılırlar!..
gibi saçma ve gülünç iddiaların aksine düpedüz ayrı bir soydan gelen, ayrı dilleri, gelenek ve kültürleri olan insanlardır ve bugün Türkiye sınırları içinde nüfusları milyonlarla ifade edilmektedir. Ve bu insanlar bin yıldır Anadolu toprakları üzerinde Türk halkıyla aynı kadere ortak olmuş, aynı çileleri çekmiş, zamanı geldiğinde aynı erinçleri paylaşmış bir halktır. Dünyanın en güçlü emperyalist devletlerine karşı tarihin yazdığı ilk kurtuluş savaşında Türklere omuz omuza düşmana karşı duran yine bu halktır. Türkiye Cumhuriyeti devletini emperyalistlerin kafasına vura vura kabul ettirdiğimiz Lozan Konfe-ransı'nda heyet başkanı İsmet İnönü okuduğu bildiride şöyle diyordu:
- Kürtler Türk vatanının kendileriyle beraber, bilhassa Doğu'da Ermeni tehlikesine maruz kalacağını biliyorlardı. Milli mücadelenin devamına canla başla katıldılar. Sonra, Lozan muahedesi yapılırken da, Kürtler vatansever olarak Türklere beraber bulunmuşlardır.
Mustafa kemal Atatürk tarihi söylev'inde,
- Biz Türklere ve Kürtler müşterek düşmana karşı beraberce çarpıştık
12

diyerek bu halkın hakkını teslim etmiştir. Hikayenin bundan sonrası ise hazindir! İsyanlar, askeri tedbirler ve en önemlisi yanlış devlet politikalarıyla dolu yarım asırlık bir süre... Ve sonuçta "ayrılık türküleri!.." Türkiye için bu noktaya dek sürüklenmiştir? Bu soruyu yanıtlayabilmek için yakın geçmişe, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarına ve tabii Kürt isyanlarına bakmak gerekir.
Gerici ve Dış Destekli İsyanlar

Yeni Cumhuriyeti tehdit eden ilk büyük Kürt isyanı şeyh Sait isyanıdır. "Şeriat isterük" çığlıklarıyla başlamış, kısa zamanda yayılmış ve kanla bastırılmıştır. İsyanın başladığı tarih iki açıdan çok önemlidir. Öncelikle, İngiltere ile neredeyse savaşa sürüklenebileceğimiz Musul meselesi gündemdedir. Mustafa Kemal bu toprak parçasının önemini son derece iyi bilmektedir. Yakın gelecekte petrolün kazanacağı yaşamsal önemin farkındadır. Ancak bunu İngilizler de iyi bilmektedir. Amaç, ne pahasına olursa olsun Musul vilayetini kukla devlet Irak'ın sınırları içinde bıraktırmak ve diledikleri gibi kullanmaktır.

Doğu Anadolu'daki Kürt beylerine gelince; onlar şaşkın ve öfkeli dirler. Şaşkınlırlar, çünkü umduklarını bulamamışlardır. Kurtuluş savaşına omuz vermişlerdir ama padişahı ve hilafeti savunmak için. Savaş bitip, kurtuluş sağlanınca herşey eskisi gibi olacak, onlar yine içişlerinde astığı astık, kestiği kestik idarelerini devam ettirecekler, vergi vermeyecekler, askere gitmeyecekler, neredeyse bir derebeylik düzeniyle yöneteceklerdir kullarını. Öfkeli dirler, çünkü düşündüklerinin tam tersine Misak-ı Milli sınırları içinde yepyeni bir Türkiye Cumhuriyeti doğmuştur... Ve bu cumhuriyet rejiminin içerde bölünmüşlüğe, keyfiliğe hiç tahammülü yoktur.

Hesap çok açıktır; Türkiye Cumhuriyeti'nin zayıf olduğu, yaralarını yeni sarmaya başladığı, insanların savaşmak-
13

tan bıktığı bir dönemde majestelerinin desteğini de arkalarına alıp Doğu Anadolu'yu Türkiye'den koparmak. Şeriat isterük edebiyatının arkasında yatan gerçek budur. Bugün bazı kendini bilmezlerin ileri sürdüğü gibi; bırakın ilerici bir isyan olmasını, şeyh Sait isyanı gerici karakterinin yanı sıra hain, dışarıdan beslenen bir isyandı. Uzun bir uğraşın sonra bastırılabilirdi. Ancak genç Türk devleti Musul'u kaybetti. İngiltere istediğini elde etmiş, aynı ülkenin insanlarını birbirine kırdırarak petrol yataklarını ele geçirmişti.

Bu tarihten başlayarak Cumhuriyet yönetimi Doğu'ya karşı giderek artan bir şüphayle bakmaya başlamış, bu bölge için özel yasalar çıkarmıştır. Bizce yanlış yapmıştır. Paniğe varan şüphencilik ve telaş yönetimi sertliğe itmiştir. Ancak sorulması gereken şudur; henüz bir kurtuluş savaşından çıkmış, emperyalist Batı'ya karşı her alanda büyük bir şüphayle bakan ve bunda haklı olduğunu bir

Ümit Zileli-Vur Emri

büyük isyan ve Musul'u kaybetmekle anlayan bir yönetim bizim yarım yüzyıl sonra, değişen dünya şartlarında düşündüğümüz çözümleri ne dereceye kadar düşünebilirdi?!

Cumhuriyet tarihinin en büyük isyanı ise 1937'de patlak verdi. Nedenler yine aynıydı. Kürt ağaları yönetilmekten hoşlanmıyorlardı. Yöreye yol, su, hele okul gelmesini hiç istemiyorlardı. Köprü, yol, okul demek medeniyet demek, Kürt insanının dışa açılması, kölelikten kurtulması demektir. İşte Şeyh Rıza'nın başını çektiği Dersim isyanı bu tür bir köleliğin, cehaletin ve bunlara bağlı olarak kendi düzenlerinin sürüp gitmesi için başlatıldı.

Nokta dergisinin 28 Haziran 1987 tarihli sayısında benim İngiliz arşivlerinden çıkardığım bir belge yer almaktadır. Dersim isyanının lideri Şeyh Seyid Rıza'nın İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği bir mektuptur bu. 30 Temmuz 1937 tarihli ve Dersim Generali Seyid Rıza imzalı bu mektupta isyanın lideri İngilizlere şöyle seslenmektedir:

- Uç milyon Kürt benim sesimden ekselanslarına ses-
14

leniyor ve hükümetinizin manevi etkisinden Kürt halkını yararlandırmanızı istirham ediyor..

İşte Dersim isyanı ancak bu kadar bağımsızlıkçı, bu kadar özgürlükçüdü!.. yayımlanmasının hemen ardından bazı çevrelerde bu belgenin sahte olduğu ileri sürüldü. Belgenin aslı Londra'da, 'Public Record Office' arşivleri arasındadır ve dileyen herkes parasını vererek bir kopyasını edinebilir.

Dersim isyanı son derece kanlı bir şekilde bastırıldı. İsyanın elebaşları Elazığ çarşısında, halkın önünde asıldılar. 1938'deki ikinci harekatta ise Dersim Kalan mantıkası tamamen temizlendi. Komitem belgeleri bu isyanın nedenleri konusunda zamanın en dikkate değer saptamasını yapıyor. 29 Temmuz 1937 tarihli ve Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreterlerinden İsmail Bilen imzalı belgede Dersim olaylarından şöyle söz ediliyor:

- Ankara Hükümeti Dersim bölgesinde Kürt aşiretlerinin yeni bir gerici ayaklanmasını bastırmakla uğraşüyor. Dersim'de devlet otoritesi sadece kağıt üzerinde kalıyordu. Feodal aşiret reisleri her fırsatta devleti hiçe sayıyordu. Bugün Kemalist rejimin enerjik reformları yüzünden kendi iktidarlarını tehdit altında hisseden feodal unsurların ümitsiz bir direnişiyi karşı karşıyayız.

Saptama son derece doğruydü. Bu belge o zaman komünistlerin olaylara ne şekilde baktığını göstermesi bakımından ayrıca değerlidir. Dersim isyanından sonra devletin Doğu Anadolu'ya bakışı tamamen değişmiş, şüphecilik yerini güvensizliğe bırakmıştır. O tarihten günümüze bu bölge genellikle sıkıyönetim altında yönetilmiş, elli yıl içinde devletle Doğu vatandaşı arasındaki güvensizlik uçurumu iyice açılmıştır. Devlet bu bölgeye çağdaş hizmetler götürmekten çekinmiş, vatandaş istemekten korkmuş ve ne yazık ki, "Feodal sistem" tüm ağırlığıyla sürüp gitmiştir.

15

El Değiştiren Terör

PKK işte böyle bir ortamda, 1970lerin ortalarında doğdu. Yarım yüzyıllık bir sessizlikten sonra Türkiye'nin içinde bulunduğu "kaos" bir fırsattı ve kullanıldı. 1984 Haziranına dek hiçbir önemli eylem gerçekleştirmedi bu örgüt. Arşivlere bakıldığında görülecektir ki; 12 Eylül darbesine dek PKK'nın Doğu'daki faaliyetleri yalnızca "Feodal beylerin koruyuculuğunu yapmak" ve sol örgütlerin taraftarlarını öldürmekten ibaretti!.. PKK'nın ilk büyük eylemini gerçekleştirdiği tarih çok önemlidir. Çünkü, 1973 yılında ABD'nin Kaliforniya eyaletinde iki diplomatımızın öldürülmesiyle başlayan, 1974 Kıbrıs harekati sonrası iyice hızlanan ve 1984'e kadar tırmanarak devam eden Ermeni terörü bu tarihten sonra tamamen durmuş, aynı sıralarda PKK'nın eylemleri başlamıştır. Diğer bir deyişle terör el değiştirmiştir!. Bu örgüt beş yıl içinde çocuk, kadın yüzlerce masum insanı katletmiştir. Bu örgüt kendi yaygın organında ırkçı düşüncelerini her fırsatta tekrarlamakta, kendi dışındaki her türlü sol örgütü "hain-işbirlikçi" olarak ilan etmekte ve Avrupa sokaklarında insanları sırf bu nedenle katletmektedir.

Doğu Perinçek, 22 Ekim 1989 tarihli 2000'e Doğru dergisindeki başyazısında kendisi için vicdan borcu olduğunu vurgulayarak şöyle diyordu:

- Bugün PKK, Kürt örgütleri içinde en yerli olanıdır. Anadolu topraklarına ve Kürt halkına en sadık olanıdır. Çünkü halkla en fazla birleşmiş olanıdır..

Perinçek'in en yerli, en fazla halkla birleşmiş olarak tanımladığı bu örgüt Ortadoğu'nun en acımasız ve eli kanlı diktatörü Hafız Esat'ın ülkesi Suriye'de üslenmektedir. Türkiye Cumhuriyetine tarihi düşmanlığı bilinen, Hatay ilimizi yarım yüzyıl sonra bile hâlâ kendi toprakları olarak haritalarında gösteren Suriye'de!.. PKK lideri Abdullah Öcalan Suriye gizli servisinin kendisine tahsis

Ümit Zileli-Vur Emri

ettiği
16

evde oturup, yine emrine sunulan mercedes arabayla dolaşmaktadır. Bu mudur yerli olmak, Anadolu topraklarına sadık olmak?!. Yüzlerce masum insanı kurşuna dizmek midir halkla birleşmek demek?..

Batı Almanya'da 24 ekim günü başlayan PKK davasına "dayanışma" gerekçesiyle Yunanistan'dan üç, Kıbrıs Rum Kesiminden iki milletvekili katıldı. Acaba Yunanistan'ın ve Kıbrıs Rum Kesiminin Kürt olayına bu sıcak ilgileri nereden kaynaklanmaktadır?. Ne zaman ve niçin başlamıştır bu ani "Kürt sevgisi, PKK destekçiliği?.." Bunlar da üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken sorulardır!..

Suriye'de üslenen, Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan tarafından desteklenen ve de bütün bunların üstüne kendi insanlarını acımasızca katlederek 'Halkla birleşen' bir örgüt!.. Bütün bunları gördükten sonra Türkiye'nin ulusal sorunlarını (Misak-ı Milli) savunmak, Doğu'da oynanan senaryolara sonuna dek karşı durmak kendine 'İlericiyim-Demokratım' diyen herkesin en yaşamsal görevidir.

Londra- 8.11.1989"

" Yaklaşık 8 yıl önce kaleme aldığım bu görüşlerimde en ufak bir değişiklik olmadı. Bir demokrat, bir ilerici ve bir kemalist olmanın onurunu da sorumluluğunu da eğilip bükülmeden taşıdığımı inanıyorum. Düşüncelerimde ne denli haklı olduğumu da geçen yıllar içinde yaşadıklarımız bir bir gösterdi. Yazdıklarımı en azından çok abartılmış olarak niteleyenler o günden bugüne Güneydoğu'da yaşananları izledikten sonra sanırım gerçeği görmüşlerdir!

Türkiye'nin bugün geldiği noktada artık maskeler düşüyor. Bugün artık Vatan-millet edebiyatıyla halkı soyanların, cinayet işleyenlerin, çeteler oluşturarak devleti içten ele geçirmeye çalışanların, ülkeyi babalarının çiftliği gibi ona buna peşkeş çekme yarışında olanların çirkin yüzleri

17

maske tutmuyor. Tabii, kalemlerini bunların emrine vermiş, adına gazeteci demeye utandığım bir takım soytarıların da!..

Evet, bugün Yeni Dünya düzeni ve yükselen değerler adı altında büyük bir rezillik yaşanıyor. Yeni mandacılar, numaracı cumhuriyetçiler, kürtçüler ve şeriat heveslileri kolkola Türkiye'yi içinden çıkılmaz bir kaosa doğru sürüklemeye çalışıyor. Tıpkı Mustafa Kemal'in Gençliğe Hitabesi'ndeki gibi; ...Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet fakr ü zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir..

Ama ben umutluyum!.. En zayıf, en bitti denilen anda dünyanın en büyük devletlerine karşı kurtuluş savaşı vermeyi başaran bu ulus, bugün ülkeyi karanlıklara, parçalanmaya götürenlere karşı ayağa kalkmayı da başaracaktır. Türkiye Cumhuriyeti 2000'li yıllara çağdaş ve laik bir hukuk devleti olarak girecektir. Çünkü Türk ulusuna buna layıktır..

Son olarak, sanıyorum Tunceli insanına verdiğim sözü tuttum. Dudu teyzeye, Pertekli Celal amcaya, kocaman gözlü Sema'ya, Mustafa amcaya, Haydar ağaya.. Do-ğu'nun çilekeş insanına olan borcumun küçük bir kısmını ödedim. Biliyorum ki; daha bir çok kitap yazılacak.. Tabular yıkılacak.. Ve birgün güzellikler, umutlar, sevgiler yazılacak. Hiçbir kötülüğün, namussuzluğun, baskının ve işkencenin bulunmadığı, sevda türkülerinin bir baştan bir başa söylendiği bir ülkede... İstanbul'daki çocukla Hakkari'deki çocuğun özlemleri arasında hiçbir farkın kalmadığı bir Türkiye'de...

- Çok mu hayal?..

18

Bir Bölücünün Anatomisi!!!

Dördüncü baskının önsözünü aslında yukarıdaki sözcükle tamamlamıştım. Yalnız benim değil, her yurtseverin hayal ettiği bir Türkiye özlemiyle. Birkaç gün sonra Cumhuriyet gazetesinin Çağaloğlu'ndaki binasında sevgili Deniz Som ve Hikmet Çetinkaya ile oturuyorduk. Neredeyse 25 yıldan beri tanıdığım ve dostluğuyla onur duyduğum Oral Çalışlar girdi odaya ve şakacı bir tavırla parmağını bana doğru sallayarak:

- Seni bölücü seni!..

dedi ve gülmeye başladı. Hiçbir şey anlamamıştım. Açıkladı; birkaç gün önce Demokrasi gazetesi manşetten verdiği bir haberinde 6. Kolordu'nun "çok gizli" ibareli bir belgesini açıklamıştı. Buna göre aralarında benim de bulunduğum bazı gazeteci, yazar, sanatçı ile bir kısım televizyon kanalı PKK'ye yardım eden

Ümit Zileli-Vur Emri

bölücüler olarak ilan ediyordu. Çok şaşırılmıştım. Aktüel dergisinde aynı haber Demokrasi gazetesi kaynak gösterilerek yayımlandı. Eksik olmaları gayet fiyakalı bir fotoğrafımı da basmışlardı!.. Haber şöyleydi:

"... Suçladığı ve susturulmalarını uygun gördüğü isimler açısından şaşkınlık yaratan belge Demokrasi gazetesinin yayınına göre 6. Kolordu Komutanlığı'nın 'Medya organları ve bazı grupların PKK lehine yürüttüğü faaliyetler' konulu, 1 Ağustos 1996 tarihli bir yazısı. Gazete yazınının 15 Ağustos'ta İskenderun'daki 39. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı'na gönderildiğini belirtiyor. Belgede şu değerlendirme yapılıyor: 'Terör örgütü ve diğer yıkoıcı bölücü örgütlerle geçmişte yakın ilişkiler kurmuş, bu örgütlerle hali hazırda belli ölçüde ilişkisini ve desteğini sürdüren bazı sanatçı ve çevrelerin devlet kanallarında programlara çıkmalarının halk üzerinde menfi yönde etki yaparken, yıkoıcı bölücü örgütlere moral kazandırdığı; bu durumun bu tür kişilere ve ideolojilerine halkın nazarında haklılık kazandırır mahiyette etkilere yol açtığı..."

19

İşte böyle!.. Bir kolordu komutanlığının yazısıyla "bölücü" ilan edilivermiştik. Bölücü ilan edilen isimleri de sıralayalım, tablo tamamlansın. Aynen dergideki sırasıyla; Zülfü Livaneli, Edip Akbayram, Melike Demirağ, Cengiz Çan-dar, Mehmet Ali Birand, Ümit Zileli, Yaşar Kemal, Sezen Ak-su!... İnterstar, Show TV ve Kanal 6 gibi özel televizyonlar da bölücülük suçlamasından nasibini almış!.. Üstelik yazıda sadece durum değerlendirmesi yapılmıyor. Adı geçen kişilerin devlete ait TV kanallarında propoganda yapmalarının engellenmesi de isteniyor!..

Bu belgede ismi geçen kişiler şu ya da bu şekilde gereken yanıtları vereceklerdir. Zaten bir kısmı Aktüel dergisine açıklama yaparak düşüncelerini söylemiş. Ben tavrımı kitabımın önsözünde ortaya koymaya karar verdim. İnsanlar yok olup gidiyor. Ama kitaplar sonraki nesillere ışık tutuyor. Yıllarca sonra insanlar bu dönemi gözden geçirirken ibret alsınlar istedim. Bu kadarcık özgürlüğüm de olsun!..

37 yaşındayım. 20 yıllık gazeteciyim. Aklımın erdiğinden, diğer bir deyişle dünyayı kavramaya başladığımdan bu yana solcuyum. Bazıları kızacak ama, yaşamımın hiçbir döneminde "nasıl sağcı olunur?!" anlayamadım. Benim için yurtseverlik, demokratlık, hümanizm hep solculukla eşdeğer oldu. Yakın tarihimizi öğrendiğimden, o dönemin ilk ve muhteşem kurtuluş Savaşı'nı her aşamasıyla özümsemişimden bu yana da kemalistim. Her türlü olumsuzluğa karşı Cumhuriyeti kuran, o büyük devrimleri gerçekleştiren, köle bir ümmetten, başı dik, onurlu bir ulus yaratmayı başaran Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarına sevgi, saygı ve minnet duyuyorum. 20 yıldır görüşlerimi ve ilkelerimi büyük bir onurla, eğilip bükülmeden savundum. Her zaman haklı olduğumu anlamanın gururuyla.

Yeni dünya düzeni denilen, insanlığı yeni bir köleliğe mahkum etmek için ortaya atılan aşağılık düzene karşı

20

her zaman Ulusal devleti savundum. Yükselen değerler palavralarıyla kalemini, beynini, benliğini satan, bağlandığı kapının kulluğunu yapanlara karşı sesimi yükselttim. Ama devleti yönetenlerin ülkeyi babalarının çiftliği gibi yönetmesine de her zaman karşı çıktım'. Yargısız infazların yapıldığı, faili meçhul cinayetlerin binlerle ifade edildiği, mafya-siyaset-emniyet, tarikat-ticaret-siyaset ve daha da önemlisi gaflet-delalet-hıyanet üçgenlerine gücümün yettiğince karşı koydum.

PKK denilen cinayet örgütüne yaptığım her radyo-televizyon programında, yazdığım her yazıda sonuna kadar karşı çıktım. Ulusal sınırları içinde bağımsız demokratik bir Türkiye için savaş verdim. Ve gazetecilik yaşamımın her evresinde başım dik dolaştım. Sözümü hiç sakınmadım.

Bu nedenle, bir kolordu komutanlığı'nın beni "bölücü" olarak damgalaması hiç umurumda değil!.. Ben yine doğru bildiğim yolda yürümeyi sürdüreceğim. Üzüldüğüm tek şey, devlet içinde çetelerin cirit attığı, ortaçağ karanlığının özleyen yobazların gemi azıya aldığı, demokrasi adına enayilikle hıyanetin içice geçtiği 1977 Türkiye'sinde hâlâ başını kuma gömmüş devekuşlarının varlığı!...

Ümit Zileli İstanbul-1997

21

BİRİNCİ BÖLÜM ASKERLİK FOBİSİ

Askerlikten oldum olası korktum. Çocukluktan delikanlılığa adım attığım yaşlardan itibaren mantıklı bir açıklaması olmaksızın, bir askerlik fobisi geldi, taa yüreğimin ortasına yerleşti: O zamanlar üniversiteyi

Ümit Zileli-Vur Emri

bitirebilece-ğime de pek ihtimal vermediğim için, askerliği düşündükçe on sekiz aylık süre gözümde; önce on sekiz tane bir ay sonra beş yüz kırk dokuz gün, hatta iyice dehşete düşmek istiyorsam üç bin yüz yetmiş altı saat olarak büyür ve rakamlar büyüdükçe askerlik korkusu da bir kâbus gibi üstüme çökerdi... Öyle ki; o tarihlerde büyük ilgiyle dinlediğim askerliğe ait anıların birinde, sağ işaret parmağı olmayanların askere alınmadığını öğrenmiş ve uzunca bir süre sağ işaret parmağının olmamasının yaşamım üzerine ne gibi etkiler yapabileceğim düşünmüştüm. Sonuçta, işaret parmağının bende kalmasının daha hayırlı olacağına kanaat getirdiğimi anımsıyorum!..

Yanlış anlaşılmasın, askerlik geleneğine hiç de yabancı olmayan bir aileden gelmekteyim. Yüzlerce yıldır söylenegelen, "HER TÜRK ASKER DOĞAR" koşullanmasına paralel olarak ailem, askerliğin bol yıldızlı rütbelerine kadar erişmiş bir yığın akrabayla doludur. Benim hatırlayabildiğim kadarıyla büyükbabam, onun babası, kardeşleri ve büyük bir olasılıkla onlardan önceki kuşaklar bu mesleği

23

sarsılmaz bir bağlılıkla sürdürmüşler. Çocukluğumda önceki kuşakların savaşlardaki kahramanlıklarına dair dinlediğim ve de ezberlediğim destansı hikâyeler bunun en canlı delili. Ta ki babamın kuşağına gelinceye değin. Her ne olmuşsa olmuş, askerlik geleneği bu tarihten sonra bozulmuş. Bol bol idareci, avukat, gazeteci, iş adamı, diplomat çıkarken, askerliği meslek olarak seçen hiç çıkmamış... Eh!.. Böylece askerliğin ulviliği, gerekliliği ve pek öyle korkulacak bir şey olmadığı yolunda uyarıda bulunacak kimse kalmayınca, doğal olarak gençliğimin ilk yılları askerlik fobisiyle başbaşa geçti L

Ancak eğri oturup doğru konuşmak gerekirse, askerlik korkusunun bir hayli yararını gördüm! Bu sayede Evliya Çelebi kadar olmasa da seyyah sıfatını kazandım denebilir! İnsan bir şeyden kaçmak isterse; onu tutmanın mümkünü yoktur. Beni de tutmak mümkün olmadı. On sekiz yaşımı bitirdiğim gün pasaportumu aldığım gibi yurt dışına kapağı attım. Sonra?.. Döndüm tabii... Bir daha gittim. Yine döndüm. Vatan özlemi korku filan tanımıyordu galiba... Tam dört sene Türkiye-Avrupa-Amerika arasında mekik dokudum durdum. Bu geliş gidişler esnasında hasbel kader üniversiteyi de bitirdim. Yine aklım başıma gelmedi. Bu fobiye öylesine alışmıştım ki!..

Fakat ilahi adalet yakamı bırakmadı. Artık kaçmaktan usanıp, "Bitsin bu işkence" düşüncesiyle yurda döndüğümde, kısa dönemi kıl payı kaçırdığımı öğrendim. Kafamı bir yerlere vurmaya fırsat bulamadan da askere alındım. Piyade olarak... Ama ilk dört ayın sonunda piyade sıfatının yanına iki yeni sözcük daha eklendi. Yeni tekmilimi herhalde şöyle verecektim:

- PİYADE JANDARMA KOMANDO Asteğmen Ümit Zileli, emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım!...

24

Bir Piyadenin Hatıratı

Tuzla Öğrenci ve Kurslar Alayı'na 15 Nisan 1985 Pazartesi günü saat 18.30'da ve tabir yerindeyse, körkütük sarhoş bir halde teslim oldum. Ama durun önce size torpil arayışlarımı anlatayım:

Yurtdışından dönüp, askerlik işlemlerimi tamamladıktan sonra, herkes gibi torpil arayışlarına başlamıştım. Herkes gibi diyorum çünkü eminim, her Türk evladı askerliğini dertsiz, taşasız yapabilmek için büyük ya da küçük destek arar. Kendimden emindim. İnançlıydım... Dahası, insanların bana yardım edebilmek için nasıl parçalandıklarını gözlerim yaşararak izliyordum. O iki ay içinde pek çok gözyaşartıcı tablo gördüm, yaşadım...

Aslında ben, kısa süreler içinde iyimser olmayı becerebilen bir mizaca sahibimdir. İşte o kısa sürelerden biri de bu iki aya rastlamış, çevrenin de kadirşinas desteğiyle pembe bulutlar üzerinde dolaşmaya başlamıştım. Koskoca üniversite mezunu bir buçuk lisan bilen, tecrübeli gazeteci bendeniz, herhalde askerliğini öyle olur olmaz yerlerde yapmayacaktı. Acaba denizci olup beyazlara mı bürün-seydim? Yoksa havacıların o cakalı dünyasına mı misafir olsaydım? Askere Alma Daire Başkanlığı'nın bu konuda benim yerime en iyi kararı vereceğine sonsuz güven duymakla birlikte, "Eşeği sağlam kazığa bağlamak" atasözün-den hareketle arayışlara hız vermiştim. O dönem içinde verilen sözleri bu yazıyı yazarken anımsamaya çalıştım. Ancak her defasında ya sayıyı ya da sırayı şaşırırdım...

Geşene

İşte o arayışın sonucu Piyade Okulu'nun kapısına iki adım ötede, üç numara kesilmiş saçlarımla tedirgin bekliyordum. Kapıda bekleyen nöbetçi er elini sallayarak, şaşkınlıktan kurtardı beni:

Ümit Zileli-Vur Emri

25

- Ne bekliyon hemşerim, gessene!..
Ben bu "Gessene" sözcüğünün "Gel" mi, yoksa "Git" mi anlamına geldiğini çözmeye uğraşırken, bu kez bir üsteğmen belirde kapıda. Uzun boylu, eğitim elbiseleri içinde bir adam. Asık suratlı bir adam... Eliyle işaret etti.
Yaklaştım. Kısa bir süre inceledikten sonra konuştu:
- Lütfettiniz! Niçin zahmet ettiniz, hiç gelmeseydiniz. Sonra da arkasında bekleyen postaya dönerek emir verdi:
- Al bu adamı dördüncü bölüğe götür!

- Emredersiniz komutanım!

Ben bu karşılıkla birlikte bir nevi sürüklenerek iç bahçeye doğru götürülürken, asık suratlı üsteğmen arkamızdan bağırdı:

- Önce kafasını çeşmenin altına sok ..yolsun!..

Daha sonra beni kapıda karşılayan adamın bölük komutanımız olduğunu, benim de birliğe katılan sonuncu (1389'uncu) yedeksubay öğrenci olduğumu öğrenecektim. İşte artık askerdim!..

Tek Tip Üniversiteliler

Bütün insanlar birbirine benziyordu. Evet, ister inanın, ister inanmayın herkes dehşet verici biçimde birbirine benziyordu. Yüzaltmış tane aynı tornadan çıkmışçasına tek tip adam düşünün, dehşete düşmez misiniz?! Üzerimde daracık bir mont ve (hiç abartmıyorum) benim gibi iki kişinin rahatlıkla girebileceği bollukta pantolon, ayaklarımda sivil ayakkabılarla hayretler içinde bu tabloyu seyrediyordum. Bölük komutanımızın sert komutuyla kendime geldim:

- Hiza ve istikamete baaak!..

Herkes bakıyordu ama birbirine. Hiza ile istikamet ne tür bir anlam içerdiğini çıkarmaya uğraşırken ilk fırçayı yedik:

- Ayıp be ayıp... Bir de üniversite mezunu olacaksınız-

26

noz. Daha hizayı, istikameti birbirinden ayıramıyorsunuz dangalak herifler!..

O gün hiza ve istikameti, hemen ertesi gün de selâm ve kısa tekmil vermeyi öğrendik:

- 5829 Ümit Zileli, Ankara, emret komutanım!..

Artık adım Ümit değil, 5829 Ümit'ti. Eğitimde, yemekte, yatakta... Kısacası her yerde önce numara sonra isim. Bu arada üniversite mezunu olmanın neredeyse vahim bir suç teşkil edebileceğini de öğrenmiştik: "Doğru yürüsene ulan ne biçim üniversite mezunusun", ya da, "Ne biçim hiza bu, okuduğunuz üniversiteye ediyim" veya "Okuduğunuz üniversite kadar başınıza taş düşsün" vb...

Lordlar Bölüğü

G3 piyade tüfeğini ilk elimize aldığımızda hepimizin tepki ve düşüncesi farklı olmuştu.. Ben:

- Hay Allah çok ağır, bununla da yürünür mü? diye düşündüm sanırım. Bölük komutanımız Bülent Tekde-mir'in, "Sök!" komutuyla birlikte tüfeği parçalara ayırmaya başladık. Tüfeğin kabza kısmını ayırdığım an bir kâğıt parçası düştü. 181'inci dönemin mesajını bütün bölüğe okudum:

"183'lü arkadaş, dördüncü bölüğe hoş geldin. Bölüğümüzün diğer adı Lordlar Bölüğüdür. Bu ismin önemini ve değerini bil. Diğer bölükleri izle, yakında ne kadar şanslı olduğunı anlayacaksın. Gözlerinden öperim."

Gerçekten de kısa bir süre sonra ne kadar şanslı olduğumuzu anladık.

Diğerlerine oranla en rahat, en gırgır bölük bizimkiydi. Bir gün birinci

bölükteki öğrencilerle hangi bölüğün daha rahat olduğunu tartışırken, çocuklardan birinin verdiği örnek bizim durumumuzu da olanca çıplaklığı ile ortaya koyuyordu:

- Bizim bölük komutanı çok iyi bir adam... Her şeyimizle ilgileniyor. Bir de dövmese!..

27

O dönem içinde bir arkadaşımız bile, gündelik argo kelimeler hariç, hakaret bile işitmedi... Bölüğümüz üç komutan değiştirdi. Şeker gibi üç komutan. Böylece bizim bölüğün lâkabı da değişti. Okuldan ayrılırken tüfeğimin içine bıraktığım mesajda bu lâkabı da yazdım:

- Komutan yetiştiren bölük!..

Müşahade'nin Türkçesi

- İstikamet Tavşantepe!.. Harbiye marşıyla uygun adım maaarşşş!..

- Yıldırımlar yaratan bir ırkın ahvadıyız!

İlk hafta bitmişti. Tabii bizde!.. Bir hafta içinde presten çıkmış gibi dümdüz olmuş, kışla hayatı dışında hiçbir şey düşünemez duruma gelmiştik. İşte ikinci haftanın ilk uzun yürüyüşü başlıyordu. Sırtımızda 23 kilo yükü Tav-şantepe

Ümit Zileli-Vur Emri

istikametine...

Askerliğini piyade olarak yapanlar bilirler; o kadar yükte sekiz kilometre yürümenin, üstelik uygun adım yürümenin keyfini! İlk önce ben su koyverdim. Dik bir sırtı tırmanırken attım kendimi yere. Bölük komutanı da anında bitiverdi başımda. Hayret!.. Çok yumuşak, çok sevecendi:

- Ne oldu evlâdım, bir yerin mi ağrıyor?

- Ahh... Ahhh, belim... Komutanım belim çok kötü...

- Yaa... Tabii artık kesinlikle yürüyemezsin değil mi yavrum?

Komutanımın sesinde hafif bir istihza sezdiysem de artık geri dönemezdim. Bütün maharetimi kullanarak yerde kıvranırken oyun sona eriverdi. Komutanın:

- Artık beş, altı hafta müşahade altında kalman lâzım. Mazallah sakat filan kalırsın!..

Sözlerini duyunca aniden fırladım yerimden. Yüzalt-muş kişinin kahkahaları arasında yerime geçtim. Çok sonraları bu tür numaraların her dönem binlerce kez tekrar-

28

landığını, ancak hiçbirinin başarıya ulaşamadığını öğrendim. Komutanın klasik "müşahade" numarasını ben dahil herkes afiyetle yemişti. Haa, müşahadenin türkçesi mi? En az üç hafta sonu izine çıkamamak demekti. Sıkıysa yemeyin... Bayılmanın Türleri

Geniş bir alan içinde sekiz tane bölük habire yürüyordu. Yemin töreni hazırlıkları bütün hızıyla sürüyor, bizim de anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geliyordu. Sadece yürüsek neyse; yürümediğimiz ender zamanlarda da hazırolda, "Marşlar", "Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi", "Gençliğin Cevabı" ve "Atatürk Kimdir" konularını ezberliyorduk. Daha doğrusu ezberleyemiyorduk... Çünkü, kızgın güneş altında saatlerce süren provalar sonucu teker teker bayılıyorduk. Örneğin ben iki gün içinde üç defa bayılarak bizim bölük içinde ilk sırayı kapmıştım. Bu bayılma furyası okul komutanımızın kulağına gidince, emir komuta zinciri içinde bir fırça kampanyası başladı. Doğal olarak kabak da bizim başımıza patladı...

Sertliği ile rütbeli rütbesiz herkesi tirtir titreten alay komutanımız Piyade Yarbay Lütfü Seçkin, tüm yedeksubay bölüklerini acilen toplatarak ilk veciz fırçasını attı. O konuşma ile birlikte öğrendik ki, "henüz asker sayılmıyorduk"

Yemin etmeden asker olunmazdı ki... Ve biz bu yüce görevin provalarında bile utanmadan bayılıyorduk! Hadi "fiziki" bayılsak neyse... Bir de tutuyor "ruhsal" bayılıyorduk. Bu bizim yaptığımıza düpedüz densizlik; hayır, hayır, "vatan hainliği" denirdi. Bundan böyle ruhsal bayılanlar en ağır şekilde cezalandırılacaklardı...

Bu fırçanın yankısı büyük oldu. Ortaya çıkan en önemli sorun, fiziki ve ruhsal bayılmanın ne demek olduğu, daha da önemlisi bayılan olduğunda bunun ayrımını kimin

29

yapacağıydı. Sonuçta sessizce fikirbirliğine varıldı. Bayılmanın hangi türe girdiğini ben, sen, o, öbürü değil, bilse bilse Yarbay Seçkin bilirdi. Ancak aşırı sıkıklar alay komutanımızın sert emirlerini dinlemeyince, bayılmalar kat kat artarak devam etti. Hiç kimse de ceza filan almadı...

Bir Nutuk ve Özgürlük

Günler ağır aksak birbirini kovalamış ve nihayet beklediğimiz an gelip çatmıştı. O uzun yürüyüşler, eğitimler, provalar, yemin töreni, fırçalar geride kalmıştı işte. Sanki askerlik bitmişti. Kolay mı, koskoca üç haftanın ardından ilk kez dışarı çıkacaktık. O, tamamen unuttuğumuz, bir daha görebileceğimize ihtimal veremediğimiz dışarıya, dış dünyaya!

Askerlik dilinde, "harici" adı verilen subay giysileri içinde bekleyiyorduk. Çoğumuz heyecandan daha hava işmadan kalkmış giyinmiştik ama hata etmiştik. Dışarıya çıkmak öyle kolay mıydı? Önce normal günlük eğitim yapılacak, ancak akşamüstü o da yukardan gelecek emir sonrası giyinilecekti. O eğitimi ömrüm boyunca unutamam. Herhalde diğer binüçyüzdoksanyedi kişi de... Nihayet öğleden sonra emir geldi ve belki de "Guinness" rekorlar kitabına girebilecek süratle elbiseler giyildi.

Şimdi de ayaklarımıza karasular inmiş bir vaziyette, tabur komutanımız Binbaşı Gülener Karaaba'yı bekliyorduk. İki saattir güneş altında beklemekten çıldırma raddelerine gelmiştik ki, Binbaşı Karaaba kendine has yürüyüşüyle görüldü. 1. 60 boylarında, hafif tombulca ve son derece babacan tavırlarıyla hepimizin sevgisini kazanan tabur komutanımız, dış dünyaya karıştığımızda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin şerefini nasıl koruyacağımız konusunda bizleri aydınlatmaya gelmişti. Bugün bile kelimesi kelimesine hatırımda olan nefis konuşmasını şu

Ümit Zileli-Vur Emri

sözlerle başlattı:

30

- Arkadaşlar, sarışın yeşil gözlü hatunlardan uzak duracaksınız!..

Üç haftadır bırakın sarışın yeşil gözlüyü, karşı cinsten bir sinek bile görmemiş binüçyüzdoksansekiz kişi hayretle birbirine bakarken Binbaşı Karaaba sözlerini sürdürdü:

- Son derece güzel olabilir. Size yanaşır, asılır. Evine davet eder. Sakın yüz vermeyin! Bu kadın bir casus olabilir. Sizden bilgi sızdırmaya çalışır. Aman kanmayın!..

Yanımda duran Hasan Aksekili bana döndü ve gayet ciddi bir tavırla düşüncesini açıkladı:

- Herhalde eğitimler yüzünden bizim de bir türlü yerini öğrenemediğimiz kantini sorar.

Hepimiz, yanımıza yaklaşacak sarışın yeşil gözlü casusun hayaliyle mest olurken, tabur komutanımız yasaklar dizisini anlatmaya devam ediyordu:

- Tır kamyonlarına binmek yasak. Elinde sigarayla dolaşmak yasak. Çocuk arabası itmek yasak. Sağ elle çocuk ya da çanta taşımak keza yasak. Eşinizin ya da sevgilinizin sağ kolunuza girmesi yasak oğlu yasak!

Yasaklar birbirini izliyordu. Sağ el bir üstünü gördüğünde selam verebilmek için devamlı boş duracaktı. Birinci sınıf olmayan hiçbir yerde oturamazdık. Sarhoş olamazdık. Isırık çalamaz, şarkı söyleyemezdik vb... Bu söylev tam iki saat sürmüş ve biz dışarı çıkmaktan iyice umudu kesmeye başlamıştık ki, Binbaşı Karaaba sözlerini bağladı:

- Bu yasaklara uymayanın gözünü patlatırım!.. Bölük komutanımız başımızda yedeksubay marşını söyleyerek dış kapıya kadar uygun adım yürüdük:

- İyi tatiller...

- Sağol...

İşte dışarıydık. Özgürdük... İnanıyordum... Sevinçten bağırarak, şarkı söylemek isterdim. Ama aklıma Harbiye marşıyla, Sakarya marşından başka bir şey gelmiyordu...

31

Vatana İhanet

İlk hatta sonu tatilimiz göz açıp kapayıncaya kadar geçmiş, bir fire dışında herkes tam vaktinde dönmüştü. Bir çoğumuzun öylesine gözü korkmuştu ki saatlerce, hatta bir gün öncesinden okula dönenlerin sayısı bir hayli kalabalıktı. Binüçyüzdoksansekiz yedeksubay öğrenci içinde sadece bir kişi geç kalmıştı. Okula teslim olma saati 18.00 iken bu densiz, bu kendini bilmez 18.45'de gelmişti. Tamamı tamamına kırk beş dakika geç kalmıştı. İşte ikinci Tabur Komutanı Binbaşı Karaaba'nın fenalık geçirmesine, dördüncü bölük komutanı Yüzbaşı Zeki Peközcan'ın ilk ve söz kez sinirlenmesine (kulakları çınlasın çok yumuşak başlıydı) yol açan bu densiz bendim!..

Önce niçin ve nasıl geç kaldığımı anlatmalıyım. Üç hat-talık bir nevi hapis hayatı sırasında bizim grup, dışarı çıkar çıkmaz kafaları çekmeye karar vermişti. Küfelik okurcasına!.. O hafta sonu, pazar günü Cantürk, Hakkı, Şera-fettin, Alp, Emin ve ben, Bostancı'da deniz kenarında bir meyhanede buluştuk. İki büyük rakı ve şişelerce birayı hakladıktan sonra, okula teslim olmaya bir saat kala şarkılar söyleyerek yola revan olduk. Bostana istasyonundan trene bindik. Ama ne biniş! Yıkılacak derecede sarhoş altı yedeksubay öğrencinin bağıra çağıra geldiğini gören halkımız, kompartımanlardan birini acilen boşalttı tabii... Mübarek tren değil kağıt. Git allah git yol bir türlü bitmiyordu. Birkaç durak sonra hafiften sıkışmaya başladım. Bir iki durak daha gittikten sonra ise çatlama üzereydim. İnanın hayatımda bu kadar sıkıştığımı hatırlamıyorum. Tuzla'ya sadece ve sadece dört durak kala yolcular, körkütük sarhoş bir subay adayının trenin inerek herkesin gözü önünde yol kenarındaki çimleri bir güzel suladığına şahit oldular. Ne kadar mutluydum yarabbim! Etraftan gelen çığlıklar, ayıplayıcı bakışlar hiç mi hiç umurumda değildi... Tabii bu arada tren de gitmişti. Yeni bir tren bek-

32

lemek üzere çimlerin üzerine oturdum. Daha doğrusu yattım. Uyandığımda saat 18.20'ydı. Yani her şey bitmişti...

Ertesi gün sabah içtımında numaram okundu.

- 5829 Ümit Zileli...

Yedeksubay ve astsubay bölüklerinin karşısında tek başıma hazırolda dikiliyordum. Alay komutanımız Seçkin veciz bir konuşmayla teşhir etti beni:

- Bu kadar insan talimatlara uydu. Tam vaktinde geldi. Ama bu beyefendi disipline uymanın ne demek olduğunu öğrenememiş. Bu bozguncu, bu utanmaz adama

Ümit Zileli-Vur Emri

gereken ceza verilecektir!..

Yarbay Seçkin yarım saat sayıp döktükten sonra hızını alamadı ve konuşmayı şöyle noktalandı:

- Bu ve bunun gibiler adam olmaz. Bunların yaptığı düpedüz vatana ihanettir! Ben olduğum yerde büzülmüş dinlerken asıl balyoz geldi:

- Üç hafta izinsizdir!

İçimden bir şeyin koptuğunu hissettim. Bu sözlerle birlikte, ilk üç haftaya rahmet okutacak bir hapislik başlıyordu...

Bir Askerlik Dersi

Biteceğine bir türlü inanmadığımız acemilik günleri esnasında, mizah hikayelerine taş çıkartacak bir sürü olayla karşılaştım. Bizim bölükte ya da diğer bölüklerde, şahit olduğumuz veya dinlediğimiz zaman inanmadığımız birçok ilginç olay... Örneğin Mardinli Seyit Ali'nin hikâyesi...

Seyit Ali Mardin'in İdil ilçesinden, 1.60 boylarında, Türkçeyi Kürtçeyle karışık konuşan, sevimli, efendiden bir çocuk... Seyit Ali'nin en büyük kusuru birazcık sinirli olması, en büyük talihsizliği de alayın en sıkı bölümünde

33

bulunmasıydı. Birinci bölüm ya da özgün adıyla Hüseyin Yüzbaşı'nın bölümünde...

Herşey sıcak mı sıcak bir Mayıs günü öğleden sonra pentatlon sahasında olup bitti. Seyit Ali beyni sıcaktan haşlanmış bir şekilde eğitim yaparken, bölüm kıdemlisinin (O da öğrenci, tek farkı komutanın adamı olmasıydı) ukalaca emirlerine karşı gelince çıkan tartışma birden büyüdü ve kavgaya dönüştü. Sonunda da soluğu Hüseyin Yüzbaşı'nın karşısında aldı. Bölük komutanı öfkeden morarmış bir suratla bağırıyordu:

- Sen ne hakla kıdemliye karşı gelirsin it herif!

Seyit Ali hazırolda, en ufak bir korku belirtisi göstermeden, ifadesiz bir yüzle dinliyordu... Bölük komutanı bağırıyor, çağırıyordu. Sonunda, en ufak bir reaksiyon alamayınca, var gücüyle Seyit Ali'nin midesine yumruğu patlattı. Patlattı ama Mardinli, bırakın eğilip bükülmeyi; kırılmadı bile! Dimdik hazırolda bekliyordu. Herkes bu sahneyi dehşetle izlerken yüzbaşı yaradana sığınır bir tane daha patlattı., İv! Seyit Ali bana mıydın demiyordu. Bölüğün önünde otoritesi sarsılan, Hüseyin Yüzbaşı bir an ne yapacağını şaşırıyordu. Sonra gözü pentatlon sahasına takıldı. Ve tarihi kararı verdi:

- Ulan it herif, bu sahayı beş dakika içinde geçmezsen seni er çıkaracağım!..

Askerlik yapanlar bilirler; içinde çukurlar, manialar, tırmanma merdivenleri, üzeri dikenli sürünme şeritleri olan pentatlon sahasının normal geçiş süresi yedi dakika, çok iyi bir eğitim sonrası ise beş dakikadır. O ana kadar hazırolda bekleyen Seyit Ali:

- Emredersiniz!...

Karşılığıyla birlikte yıldıırım gibi fırladı. Pentatlon sahasındaki bütün bölükler eğitimi bırakmış, bu müthiş, fakat ümitsiz maratona seyrediyordu. Ama asıl bomba, küçük Mardinli sahayı geçince patladı. Hüseyin yüzbaşı gözlerine inanamıyordu:

34

- İmkânsız!... Mümkün değil!.. Üç dakika kırk yedi saniye...

Evet, çok iyi bir eğitimle geçiş süresi beş dakika olarak belirlenen sahayı, Mardin İdil'li Seyit Ali, tam üç dakika kırk yedi saniyede katetmişti. Bölük komutanı yüzlerce kişinin tezahüratı arasında ilerledi. Toz toprak içinde, dimdik bekleyen Seyit Ali'yi iki yanağından öptü ve sonucu açıkladı:

- Seni bölüm kıdemlisi tayin ettim!..

Oğlum, Sen Laz mıydın?

Mardinli'nin haftalarca bir destan gibi anlatılan inanılmaz rekorunu, bölümümüzün maskotu ilahiyatçı Muhittin unutturdu... Olayımızın kahramanı Muhittin, mizah tarihine geçmediyse bile, o dönemin askerlik hatıralarının en önemli kısmını işgal etti denebilir.

Tekdüze, baktırıcı bir haziran sabahıydı. Atış sahasında son bölüm komutanımız Üsteğmen Namık Kemal Şeno-cak'ın bayıltıcı bir sesle anlattığı dersi dinliyorduk. Kulakları çınlasın, çok sevdiğimiz komutanımızın bir özelliği vardı ki, düşman başına! En küçük bir ayrıntıyı bile edebi dehası sayesinde saatlerce anlatabilirdi. Sözgeşi, bir keresinde bahçedeki ağaç ve çiçeklerin nasıl sulanması gerektiğini iki saate yakın anlatmış, bir çoğumuz baygınlık geçirmiştik. İşte gene o tür derslerden birini anlatıyor, biz de yarı uyur vaziyete dinliyorduk...

- 7.62 mm çapındadır. Sivri kısmı turuncu renkte olanlar izli mermidir. Tesir gücü çok yüksektir. Sorusu olan var mı?..

Muhittin hevesle elini kaldırdı. Bölük komutanımızın söz vermesi üzerine Tuzla

Ümit Zileli-Vur Emri

tarihinin en ilginç sorusunu büyük bir ciddiyetle tane tane sordu:

- Komutanım, bu mermilerin ucu niçin sivri de mesela dört köşe değil?..

35

Bir an herkes dondu. Üsteğmen Şenocak dik dik Mu-hittin'in suratına baktı. Ama hayır, arkadaşımızın hiç dalğ-ga geçer gibi bir hali yoktu. Tertemiz, saf bir yüzle cevap bekliyordu. Biz kahkahalarımızı zaptetmeye uğraşırken, Üsteğmen Şenocak son derece mütebessim bir yüzle karşı soruyu yöneltti:

- Oğlum, sen laz mısın? Muhittin şaşkın cevap verdi:

- Trabzonluyum komutanım!..

Haçlı Seferi

Okulumuzun, bizim dönemimizdeki en önemli, özelliklerinden biri de ilahiyat fakültesi mezunlarının çoğunlukta olmalarıydı. Örneğin, sadece bizim bölükte bulunan ilahiyatçı sayısı kırkı geçiyordu. Yani bir takım mücahite sahiptik... Bizimle bir alıp veremedikleri yoktu. Geçinip gidiyorduk. Asıl sorun bu kardeşlerimizin kendi aralarında ortaya çıkmıştı. Liderlik sorunu!.. İlk başlarda içten içe başlayan çekişme bir süre sonra, ramazan ayında patlak verdi. Kim daha ehliyetli müslümandı?.. Kim lider olacaktı?..

Aslında ilk günler hiç sorun çıkmayacak gibi görünüyordu. Nedeni de son derece basit ve mantıklıydı. Kapatılan Milli Selâmet Partisi'nin etkin isimlerinden, dindar kesimin sık sık bahsedilen önderlerinden Korkut Özal'ın oğlu bizim bölükteydi. Bütün ilahiyatçı kardeşlerimiz, etrafında toplanacak, onlara ilahiler okutup, öğütler verecek bir lider bulmanın sevinci içindeydiler. Eğri oturup doğru konuşmak gerekirse biz de öyle olacağını umuyorduk. Ancak evdeki hesap çarşıya uymadı... Ali Özal pek öyle ilahiler okutacak, dini telkinlerde bulunacak, namaz kıldırarak birine benzemiyordu. Aksine onların lanetlediği her hâlî yapıyordu. İçki desen vardı, hatun muhabbeti desen gırla gidiyordu. Hani cumadan cumaya namaz da kılma-sa rahatlıkla kafir denebilirdi. Böylece umulmadık bir ha-

36

yal kırıklığına uğrayan ilahiyatçı kardeşlerimiz, Ali'yi büyük bir öfkeyle aforoz ettiler. Ardından da kıran kırana bir liderlik savaşı başladı. Geceleri ilahî ve tekbir sesinden uyuyamaz hale gelinceye değin, her türden ayinler sürdü gitti. Esaslı bir dayak ile de sona erdi.

öldürücü bir gece eğitimi sonrası sağdan soldan gelen tekbir seslerine dayanamayan bir grup dinsiz, on altı kilometre yol yürümenin gazabı ve de ellerinde yastıklarla, din kardeşlerimizin üzerine haçlı seferi düzenlediler. Neye uğradıklarım anlayamayan ilahiyatçılar, yedikleri dayaktan sonra geceyarılarına ayin yapmaktan vazgeçtiler. Daha sessiz ibadet şekilleriyle yetinmek zorunda kaldılar...

Tuzluk

Okulun ikinci ayında aramıza yeni bir arkadaş katılmış ve ilgiyle karşılanmıştı. Eğridir Komando Okulu'ndan gözleri bozuk olduğu için çürüğe ayrılan Osman, önceleri hepimizi sinir etmişti. Bizim canımızı çıkartan sabah koşularını az buluyor, bölük komutanına beden hareketleri ile ilgili yeni öneriler götürüyor, sekiz on kilometrelik yürüyüşlere dudak büküyordu. Neyse ki Osman'ı da kısa zamanda kendimize benzeterek bu beladan sıyrıldık. Yeni arkadaşımızın en sevdiğimiz yanı komando okuluna ait hikayeleriydi. Hele bir tanesi vardı ki, anlatıldığı andan itibaren, komedi literatüründe Laz Muhittin'in yanında yerini almıştı. Mülayim Ata'nın hikayesi!..

Tahrip dersiydi. Sertliği ile tanınan Komando Yüzbaşı Eşref Kara anlatıyor, öğrenciler de büyük bir sessizlikle dinliyorlardı:

- Arkadaşlar, bu elimde gördüğünüz yüz gramlık TNT kalıbıdır. Ufak göründüğüne bakmayın, tahrip gücü çok yüksektir. Dünyanın her yerindeki her türlü tren rayını tahrip edebilir, her çeşit beton köprüyü havaya uçura-bilir. Tabii iyi yerleştirmek kaydıyla... Sorusu olan?..

37

Arkadaşları arasında "Mülayim" olarak adlandırılan Ata Albayrak el kaldırdı ve dehşetengiz sorusunu yönelt-ti:

- Komutanım, bu kadar küçük birşey, nasıl olur da aynı anda dünyanın her yerindeki rayları, beton köprüleri havaya uçurabilecek güce sahip olabilir?

Önce soğuk bir rüzgar esti... Herkes korkuyla Yüzbaşı Kara'ya baktı. Mosmor kesilen öğretmen bir süre Atanın yüzünü inceledi. Saf saf öğretmenin yüzüne bakan Ata ise hâlâ cevap bekliyordu... Öğrencisinin son derece ciddi olduğunu gören yüzbaşı, bir an düşündü ve komando bölüğünü kahkaha boğan ünlü yanıtını verdi:

- Tuzluğa koyar, azar azar serpersin evladım!

Ümit Zileli-Vur Emri

Telçeker Neresi?

Tuzla macerası işte bu tür tatlı, bir miktar da acı anılarla sürdü gitti... Okuldaki son günlerimiz ise tam bir curcunaydı. Ama dışardan bakan biri, onca gırgır şamatanın gerisinde yatan gerginliği rahatlıkla farkedebilirdi. Hepimiz rahatsız; hepimiz huzursuzduk. Birkaç gün içinde kuraları çekecek, on iki ay asteğmen olarak görev yapacağımız yerleri kendi ellerimizle belirleyecektik. Kısacası, kendi kaderimizi kendimiz çezecektik...

1985 temmuzunun son haftasında kuralar çekildi. Bütün bölükler içtima alanında toplanmış, isim okunarak sakıncalılar ayrılıyordu. Daha birkaç gün önce fazla sakıncalı bulunanlar ayıklanmış ve er olanlar birliklerine gönderilmişlerdi. Şimdi de az sakıncalı görülenler, daha doğrusu er olmaları gereksiz bulunanlar, "sakıncalı kura" çekmek üzere ayrılıyorlardı. O kadar çok, o kadar umulmayacak insan sakıncalıya ayrılmıştı ki... Ben oldum olası şanssız bir insanımdır. Daha önce cezalandırıldığım gün ile sınavlar çatıştığı için dil imtihanına girememiş, meslek kurasında da altı tane dolu yer varken, iki boş kağıttan bi-

38

rini çekerek genel kuraya kalmıştım. O gün heyecandan tırnaklarımı yediğimi, iki kişiyle dalaştığımı, bölük komutanıma karşı geldiğimi, bir asteğmeni öldürmeme ramak kaldığımı ve öğleden sonra da hüngür hüngür ağladığımı hatırlıyorum...

Kurada yirminci sıradaydım. Askerliğin bana kazandırdığı en iyi dostum Hasan ise üç sıra filan önümde. Tek amacımız birbirine yakın yerler çekmek, askerliği beraber bitirmektir. Kuralar çekilmeye başlamıştı...

- İstanbul, Ankara, İzmir...

Her iyi yer çekildiğinde yüreğimiz cız ediyor, kötü bir yer çekildiğinde ise için için seviniyorduk. Bu tür egoist duygular içinde kıvrılırken, ön tarafta gürültüler oldu. Bizim bölüğün en kıl heriflerinden biri hazırola bağırıyordu:

- Benim için vatanın her tarafı birdir komutanım! Askerlikte adettir, "Nereyi istiyorsun" sorusuna hep aynı klasik cevap verilir:

- Vatan bütündür!..

Bizim yağcı Mustafa da aynı cevabı tekrarlıyordu. Torbadan kâğıdı çekti.

Başkana uzattı. Kurmay Albay yüksek sesle okudu:

- Telçeker!..

Herkes merakla birbirine baktı. Mustafa yarı şaşkın, zor duyulur bir sesle sordu:

- Orası neresi komutanım?

Komutan ellerini iki yana açarak dudağını büktü:

- Valla hiç duymadım!..

Hemen bir harita getirilip bakıldı. Yok... Telçeker adında bir yer mevcut değil. Bu defa siyasi bir harita getirildi. Ve Telçeker'in yeri tesbit edildi:

Doğu'da en uçta, Kars ilinin Doğruyol kasabasına bağlı yolu izi olmayan bir yer.

Kıl Mustafa'yı ayıltmak, teskin etmek sonraki günlerde de mümkün olmadı.

Daha sonra sıra Hasan'a geldi. Çekti, Kıbrıs Güzel-

yurt... Hemen önümdeki Ali Özal çekti, Hakkari 118. Jandarma Alayı... Sevgili Ali şok olmuş bir halde çıktı gitti. Sıra bendeydi. Çok kötü bir yer olmaması için dua ederek çektim:

- Tunceli Jandarma Komando Tugayı...

Groke bir vaziyette çıktım salondan. Sen yıllarca askerden kaç, sonra kendi ayağınla gel ve operasyon bölgesinde, hem de komando olarak görev yap... Ali ile kafa kafaya verip ağladık.

Takan Yok

Kuraların şokunu çabuk atlattık. Kötü yer çekenler kaderine razı olmuş, iyi yer çekenler de diğerlerine saygı gösterip pek fazla sevinç gösterisinde bulunmamışlardı. Ancak bazıları vardı ki, insanı deli ederdi. Hele Balıkesirli Sarı Rıfat! İzmir Orduevi'ni çekmişti, ama aradan üç koca gün geçmesine karşın hâlâ üzgün tavırlarla dolaşıyor, hiç kimseye de tek kelime söylemiyordu. Çok sinirlenmeme rağmen gayet sevecen bir tavırla yaklaşıp sordum:

- Neyin var Rıfat'çüğüm?!

- İzmir Orduevi'ni çektim be abi... Herif sanki "Şemdinli'yi" çektim der gibiydi. Kendime hakim olmaya çalışarak gülümsedim:

- Eeee, daha ne istiyorsun be oğlum? Üzgün bir tavırla başını salladı:

- Ama ben İzmir'i hiç bilmem ki abi!..

31 Temmuz 1985... Artık asteğmendik... Yazlık subay elbiselerini çekmiş, bir aşağı, bir yukarı volta atıyor, bir er geçse de selam verse diye yırtmıyorduk. Er, erbaş bir sürü kişi geçiyordu ama hiçbiri selam filan vermiyordu. İlk hevesimiz kursağımızda kalmış, fena bozum olmuştuk...

40

Ümit Zileli-Vur Emri

Afedersiniz, Siz Asker misiniz?

- Bir duble rakı... Buzlu olsun lütfen!

Bodrum'daydım. On beş günlük iznimin henüz ilk günüydü. Saçlarım bir hayli uzamış, sivilim... Herkes gibi sıradan bir insan olmanın keyfini çıkarıyorum. Veli barın önünden geçen insan selini büyük bir keyifle izliyorum. Özgürüm, mutluyum... Oh be, kimse asker olduğumu bilmiyor...

Rakımdan büyükçe bir yudum aldığım an omuzuma bir el dokundu. Döndüm, gençten biri... Tanımadığım biri... "Afedersiniz" dedi:

- Siz asker misiniz?!..

Ne yaparsanız yapın, istediğiniz kadar tebdili kıyafet gezin askerliğin bittiği tarihe kadar, havanızdan mı, kokunuzdan mı nedir, herkes asker olduğunuzu şıp diye anla-yıveriyordu!..

41

İKİNCİ BÖLÜM

BİR BAŞKA YERİN ANILARI

Sonraları... İlk şoku atlattığım sıralarda... Ankara'da bir gazete bürosunda, arkadaşlar Tunceli izlenimlerimi sorduklarında, ilk aklıma gelen sözcükleri sıralamış:

- Bir başka yer...

Yanıtını vermiştim. Sonra da onlara çok ilginç gelen bu cevabı açıklamaya çalışmış ama becerememişim...

Böylesine garip... Böylesine uzaklık, ulaşılmazlık duygusu uyandıran bir yaklaşım nereden gelmişti aklıma? Bunu çok düşündüm. İlk gördüğüm anlarda olmadığını çok iyi anımsıyorum. Sanırım ilk operasyon sırasındaydı... İnsanlarını ilk kez o kadar yakından tanıyor, yaşam biçimlerine ve o yaşam biçimine karşı olabildiğince geniş hoşgörülerine o kadar yakından tanık oluyordum. Tepki göstermiş, kızmıştım:

- Böylesine ezik, böylesine itilmiş bir yaşamın hoşgörüsü ne ola ki diye...

Zaman geçtikçe, operasyonlar sıklaştıkça onları yakından, taa içlerinden yakaladım... Ve ilk tepkimin ne kadar haksız, ne denli acımasız olduğunu gördüm. Ben kavramları karıştırmış; hoşgörü ile kadercilik, savunmasızlık ile teslimiyetçilik arasındaki o incecik çizgiyi farkedememiş-tim!

43

O insanlar, inanılmaz bir sefaleti, kopkoyu bir baskı ile birlikte yaşamaya alışmışlardı. Bir yolculuk sırasında o yörelilik için sakıncalı muamelesi görmeyi... Bir ge-ceyarısı yatak odalarının çamurlu botlar tarafından çiğ-nenmesini kanıksamışlardı. Kanıksamışlar mıydı acaba? Oğlu bu suçu işlemiş, yeğeni şu örgüte mensup diye, mülki idare amirinin bir imzasıyla yıllar sürecektir sürgünlere gönderilmek ne kadar doğal geliyordu onlara... Çok yoğun ve dayanılmaz uzunlukta bir yıl geçirdim oralarda... Yaşama dair, kalıcı sandığım yargılarımın bile değişimine tanık oldum. Ve insanların bu denli acımasız bir yaşam biçimini kabullenebileceklerine hiçbir zaman inanmadım...

Ancak Tunceli yalnızca bunlardan ibaret değildi. Orada, bu kötü yazgıyı kırmaya çalışanları, zorla oluşturulan duvarın ardındaki yaşamı dikkatle izleyenleri de gördüm. Sözgelisi, dağ başındaki bir izbede Lâtfite Tekin'in "Sevgili Arsız Ölüm"ünü okuyan gencecik kız... İki gün öncesinin gazetesini getirmedi diye minibüs şoförüne bağırarak yetmişlik ihtiyar... Kısacası bir sürü çirkinliğin yanında yaşamı güzelleştiren birkaç kırıntı!..

Bir başka yerin anılarından geriye kalan ise... İnsanlar! Şikayetsiz doğan, şikayetsiz büyüyen ve ölen insanlar... Bizim insanlarımız!..

Mantığın Bittiği Yer

Komutan olmak pek de fena bir şey değildi galiba... Komando Tugayı kapısındaki mavi bereli esas duruşa geçince bir an kasıldım. Sonra sert bir selamla karşılık verdim. Asteğmen olarak ilk selamımı!..

Belki sizlere tuhaf gelecek ama, bence her asteğmen ilk günler kendini general filan zanneder... Bu çok garip, zevkli, ancak tehlikeli bir duygudur. Ne bileyim; sorgusuz, sualsiz, koşulsuz bir yönetme duygusu sarar insanı. Hele kıt'ada iseniz... Bağırırsınız, çağırırsınız, zart zurt

44

edersiniz, kimse sesini çıkarmaz. Verdiğiniz buyruklar mantığa ters gelse de yerine getirilir. Ya da siz, aklınız kesmese de aldığınız buyrukları yerine getirirsiniz. Çünkü yerine getirmek zorundasınızdır. Çünkü "Emir demiri keser". Ya da sevgili bölük komutanımın dediği gibi: "Mantığın bittiği yerde askerlik başlar!"

Hani bazı basmakalıp benzetmeler vardır, "zevkten sarhoş gibiydim", "zevkten

Ümit Zileli-Vur Emri

dört köşe olmuşum" gibi... Aslında hiç sevmem bu tür bayağı ifadeleri ama ne yazık ki tam o tür bir ruh hali içinde, oturuyordum, müstakbel bölük komutanımın karşısında. İyi bir insan olduğu konusunda kuşkum kalmamıştı. İyi bir insan olmanın yarı yarıya iyi bir komutan demek olduğunu da Tuzla'da öğrenmiştim. Beni endişelendiren diğer yarısıydı. Askerliği kazasız, belasız ve de keyifli geçirmenin ilk koşulunun, "iyi bölük komutanı" olduğunu bildiğim için elimden geldiğince sempatik olmaya çalışıyordum. Bir saat kadar yoğun bir trafik içerisinde tek kelime konuşmadan oturmuştuk. İki saattir de Yüzbaşı Ahmet Gürel'in arkeoloji hobisi konusunda laflıyorduk. Bana Bodrum'da, Antalya'da görev yaparken çıkardığı tarihi eserleri anlatıyor, tarih dergilerine yazdığı yazıları gösteriyordu. Allah kahretsin, arkeolojinin de A'sından anlamazdım ki... Tek yaptım:

- Yaa, evet... Çok güzel... Haklısınız komutanım! gibi nereye çekerseniz misali her lafını onaylamaktı. Sonuçta mesai bitmiş, görevimin ne olduğunu öğrenememişim. Ama kârdaydım! Hiç olmazsa yüzbaşının hobilerini, hatıralarını anlatmaktan ne kadar hoşlandığını ve en önemlisi, idare edilmesinin ne denli kolay olduğunu öğrenmişim. Bu da az şey değildi hani...

Zırlı kariyer takım komutanlığına atandığı ertesi gün öğrendim. Adı çok hoşuma gitmişti. Ancak ne anlama geldiğini pek çözememişim. Kısa bir süre sonra da çözmeye gerek olmadığını gördüm.

Adı "zırlı kariyer takımı"ydı, ama emrimde sadece iki

45

adet panzer vardı. Hani, şu Türk polisinin olayları bastırmak için kullandığı panzerlerin askeri renge boyanmış... Hemen takım çavuşunu çağırarak erati toplamasını istedim. Aradan uzunca bir süre geçmesine rağmen ne gelen vardı, ne de giden. Biraz sinirlenmiş pozlarda çavuşu buldurdum ve sordum:

- Oğlum, nerede bizim takım?..

- Ne bileyim komutanım... Bir türlü bulamıyorum! Çavuş haddinden fazla laubaliydi. Sinirlerime hakim olmaya çalışarak takımı on beş dakika içinde toplamasını söyledim. Biraz sona eğitim sahasına çıktığımda bizim takım hazırlanmıştı. Dört kişiyle... Bir çavuş, üç er emir ve görüşlerime hazırды. Sinirlerim bir anda boşalıverdi. Çavuşu iyice azarladıktan sonra, son olarak beş dakika mühlet verdim. Süre sona erdiğinde er sayısı dokuza çıkmıştı. Otuz bir kişilik zırlı kariyer takımından dokuz er, bir çavuş! Kendimi kaybetmişim:

- Takım yat!.. Sürün!..

Benim on kişilik takım tam on beş dakika toz toprak içinde süründü. Ardından da "Komando dansı" başladı. Tüfek boynun arka kısmında, çarmıha gerili pozisyonda tek dizinizin üzerinde sıçradığınızı düşünün!.. Tugaya gelişimin ikinci gününde, karargah bölümü yeni asteğmenin ne kadar acımasız, ne kadar lanet bir herif olduğunu konuşuyordu. Ama rahattım... Çünkü ipler artık benim elimdeydi.

Er Psikolojisi

Kıt'ada ilk hafta geride kalmış, komutanlığa epey alışmışım. Aslında ilk günler güzel olduğu kadar, korkulu geçmişti. Örneğin bir akşam yoklamasında istiklal marşını başlatmak için söylenmesi gereken komutu unutmuş, ne yapacağımı şaşırmışım. Allahtan bando astsubayı imdadıma yetişmişti de rezil olmaktan kılıpayı kurtulmuşum.

Bölüğümü sevmiştim. Sanırım bölük de beni. Gerçi ,bi-

46

raz korkuyla karışık bir sevgiydi ama çaresi yoktu. Er psikolojisi ilginçtir; dünyanın en iyi insanı olsanız, her isteklerinizi yerine getirseniz yetmez, alay eder. Arkanızdan bir teneke çalmadığı kalır. Acımasız, anlayışsız davransanız, bu defa da olmadık şayialar çıkartır. Kuyunuzu kazmak için elinden geleni yapar. Her şey size bağlıdır. Sert ve sevecen olmanın ortasını bulmanız şarttır. Bu dengeyi sağlayabilerseniz köşeyi döndünüz demektir. Etrafınızda bir sevgi çemberi oluşur. Göremezsiniz ama öylesine yoğundur ki, hissedebilirsiniz. Ancak, denge bozulmaya görsün... İşte o zaman başınıza olmadık dertler açılır. Ve benim örneğimde görüleceği üzere on beş gün fazladan askerlik yapma şerefine nail olursunuz!..

Afiyet olsun!..

Karargah bölümünün en uyanık erlerinden Adnan Köprek, "Komutanım masayı sizin için hazırladık, kırmayın bizi" dediğinde pek nazlanmamıştım doğrusu. Çok güzel başlayan bir gecenin onbeş gün hapis cezası ile biteceğini nereden bilebilirdim ki?..

Birkaç gündür bölük komutan vekiliydim. Yüzbaşı Gürel görevli olarak Ankara'ya gitmiş, bölümü de bana emanet etmişti. Korkunç bir tempoda çalışıyor, iyi bir komutan olabilmek için her yere yetişmeye gayret ediyordum... Üçüncü günün

Ümit Zileli-Vur Emri

sonunda, yorgunluktan ayakta duramayacak bir haldeyken yapılan içki teklifini büyük bir memnuniyetle kabul ettim. Masa fırında, eratın yemek için kullandıkları küçük odaya kurulmuştu. Ama ne masa!.. Mezeler, salatalar, kızartmalar. Ve tabii iki de büyük rakı... Müzik sorunu bile halledilmiş, bir teyp ve benim sevdiğim tür kasetler hazır edilmişti. Karargah bölümünün en uyanık, en işbilir erleri de oradaydı tabii... Atanur, Adnan, Selami, Aykut, Vedat, Metin... Kısacası, bir asteğmen ve altı er koyu bir muhabbet için hazırdık.

Güzel bir gece olacaktı... O ihbar olmasaydı.

47

- Hadi şerefe!

- Şerefe komutanım!

Henüz ilk kadehteydik... Ben bir şeyler anlatıyorum, erler dinliyor.

Teypten Sezen Aksu katılıyor sohbeğe, "Sen ağlama, dayanamam...!"

- Afiyet olsun!..

Başımı hafifçe çevirdim. Kapıda bir adam. Gülümseyerek süzüyor odayı.

- Teşekkür ederim!..

Dedim ama, birşey rahatsız etmişti beni. Belki saniyenin onda biri kadar süre içinde buldum neyin rahatsız ettiğini. Rütbeler... Omuzundaki rütbeler!.. Tekrar çevirdim başımı ve kalktım yerimden. Nöbetçi amiri, Üsteğmen Mithat Karaca bir kez daha yineledi:

- Afiyet olsun!..

- Sağolun komutanım... Buyrun!

Artık şaşkınlıktan mı, yoksa herşeyin sona erdiğini bilmenin verdiği umutsuzluktan mı nedir, gayet rahattım.. Tugayın bu en sert, en korkulan bölük komutanı, benim bu tavrım karşısında bir an bocaladı. Bu arada tüm nöbetçi ekip dolmuştu odaya. Ben "acaba kim ihbar etti?" diye düşünürken, nöbetçi amiri patladı:

- Asteğmenim, bu ne rezalet! Ayıp değil mi bu yaptığınızı?..

- Ne var ki komutanım! Bir kadeh içki içiyordum.

- Erlerle birlikte öyle mi?

- Onlar içmiyordu... Sadece ben içiyordum...

Diyordum ama masada yedi kadeh vardı. Hemen doktor çağırıldı. Bu arada masadaki fazla altı kadeh sevenlerim tarafından esrarengiz bir şekilde yok edilmişti. İki şişe rakı ile birlikte... Alkol muayenesini yapan Doktor Asteğmen Cengiz Demirel'in verdiği rapor ise Üsteğmen Kara-ca'yı iyice çileden çıkardı:

48

- Erler alkol almamış... Asteğmen Zileli ise asarı belli olmayacak derecede (çok az) içki içmiştir!

Üsteğmen yarım saate yakın yırtındı... Rakı şişelerini aradı, bulamadı. Tabii kadehleri de. Erleri dövdü, bağırды, çağırды... Doktoru etkilemeye çalıştı. Ancak doktor başka türlü rapor veremeyeceğini açık, kesin bir dille belirtince, ilk tutanak, daha doğrusu benim ve altı erin idam fermanı iptal edildi. Erler, kurtulmuştu. Yeni hazırlanan tutanak ise sadece benim ipimi çekiordu...

Aile Terbiyesi

Ertesi gün erkenden Tugay Komutanı Tuğgeneral Osman Çitim'in karşısına çıkarıldım. Askerlik hayatımın en korkulu, en çekilmez yarım saati şu sözlerle başladı:

- Rezil herif!..

Hazırda gık demeden bekliyordum...

- Bunlar, askerliği katleden, disiplini hiçe sayan bu adamlar...

Tugay komutanımız, nefes bile almak lüzumunu hissetmeden en az on dakika bağırды. Birden durdu. Bir an düşündükten sonra sordu:

- Baban ne iş yapıyor?

- İdareci komutanım!..

- Ne idarecisi?

- Vali yardımcısı komutanım!..

Paşa, bu cevabım üzerine yanındaki kurmay başkanına döndü ve mosmor kesilmeme neden olan ithamını yapıştırdı:

- Yaa, gördün mü?.. Bu adam babasına güveniyor Ama boşuna!.. Ben idareci falan takmam. Oğlum, baban idareci olmuş ama sana terbiye verememiş!..

Bir anda kan beynime çıkmıştı. Askerlik gelenekleri, ast üst ilişkiler, herşey ama herşey siliniverdi gözümden.

49

Ve hem hapis, hem sürgün olmamı sağlayacak laflar dö-külüverdi ağzımdan:

- Siz, bana herşeyi söyleyebilirsiniz, ama aileme dil uzatamazsınız

Ümit Zileli-Vur Emri

komutanım!..

Herşeyi batırmıştım... Belki de bir fırçayla sona erebilecek olay, bir anda büyüdü... Yüzü karışan paşa, ilk cezasını hemen orada verdi:

- Ne, ne dedin... Sen nasıl izin almadan... Sürdüm seni... Hem o ne biçim esas duruş, çık dışarı!..

Ben, "Oh kurtuldum" diye sevinerek dışarıya çıkarken arkamdan bağırdı:

- Adam gibi yeniden gir içeri!

En az yirmi kez girdim çıktım içeri. "Olmadı bir daha" komutuyla...

Sonunda "çık, defol!" komutuyla ayrıldım huzurdan... Biraz sonra da disiplin mahkemesinin toplanması için emir verildiğini öğrendim.

Adaletin Tecellisi...

Normal şartlarda, bir haftada zor toplanan disiplin mahkemesi üç gün içinde toplanmıştı. O da olayın üzerinden en az üç güç geçmesi yasa gereği olduğu için...

Yargılanacağım, 12 Eylül 1985 Cuma gününe kadar, disiplin kanunu kitabını adeta hatmetmiş, bu arada beni mahkum edebilmek için madde bulunmadığını hayretle görmüştüm. Benim durumuma uyan bir ceza maddesi mevcut değildi. Yasa, içki içmeyi serbest bırakıyor, hatta görev başında bile alkol alınabileceğini söylüyordu. Sadece disiplin kanunu 58'nci maddesine göre suç; aşırı derecede alkol alarak Türk silahlı kuvvetlerinin şerefine rencide edici hareketlerde bulunmaktı. Eh, bu maddede benim durumuma uymadığı için cezalandırılmazdım... Elimdeki doktor raporu da çok az içkili olduğumu belgeliyordu. Mahkemeye gönül rahatlığıyla çıktım. Üç sayfalık savun-

50

mamla birlikte...Ve onbeş gün oda hapsi ile tecziye edildim. Hem de durumuma uymayan o madde işletilerek...

Mahkeme tam beş dakika sürdü. Savcı makamında oturan Üsteğmen Karaca yarım sayfalık iddianameyi okudu. İddianameye göre, ben ayakta duramayacak şekilde sarhoş olarak gösteriliyor, böylece malum maddeye sokulmak isteniyordum. İtiraz ettim, doktor raporunun okunmasını istedim. Ayrıca beni içki içerken yakalayan kişinin savcı olarak karşıma çıkamayacağım söyledim. Ama boşuna... Türk ulusu adına yargılama yetkisini kullanan (kararda böyle yazıyordu) Jandarma Komando Tugay Disiplin Mahkemesi kararını vermişti bile:

- Onbeş gün oda hapsi ve bu sürenin askerlikten sayılmaması oybirliği ile kabul edilmiştir!..

Kendimi kahramanca savunmuş ama cezadan kurtulamamıştım. Bölük komutanım, olaydan haftalarca sonra, "Savunma yapmasaydım ne olurdu" şeklindeki soruma, "Farketmezdi, yine onbeş gün yerdin" cevabını verdi.

Meğer emir yüksek yerden verilmiş, "İbret-i âlem olsun" diye... Yine çok soraları, bir operasyon eşnasında, Çiçekli Köyü Karakol Komutanı Başçavuşla tanışırken, "Ben Ümit Asteğmen" deyince adamcağız, "Haa, siz... Şu onbeş gün hapse mahkûm olan asteğmen değil mi?" diye sormuş, hayretler içinde kalmıştım. Meğer, bölgedeki bütün birlik ve karakollara duyurulmuş, tugay komutanının bu ilk tasarrufu...

Hapislik Zor Zenaat...

Aslında pek üzülmemiştim bu mahkûmiyet kararına! Öylesine yorgun, öylesine bitkindim ki... Dinlenmek, yoğun işlerden okumaya fırsat bulamadığım bir yığın dergi, gazete, kitabı bitirmek bayağı iyi olacaktı. Mahkemeden, bölüğün yarım kalan işlerini bitirmek ve bölük komutanı gelene kadar vekaleti yürütebilmek için istediğim üç günlük erteleme istemi, yine yukarısının isteği doğrultusunda 5!

hüsnü kabul görmemiş, hemen ertesi gün cezamı çekmeye başlamıştım...

Beni içeri atmak da pek kolay olmamıştı. Çünkü subaylar için düzenlenmiş bir disiplin odası yoktu. Ona da pratik bir çözüm bulundu. Karargah terzisinin odası boşaltıldı, bir yatak, bir masa ve sandalye kondu. İşte cezaevim hazırды...13 Eylül 1985 cumartesi günü hapislik başladı. Bence dünyanın en rahat, en keyifli hapisliği.

Daha içeri girişimin ikinci gününde bütün bölük ziyaretime gelmişti. Benim cezaevi, adeta baklavacı ve kolon-yacı dükkanına dönmüştü. Hiç mübalağasız kırk kutu filan baklava, bir o kadar kolonya ile ağzına kadar dolmuştu oda. Kilolarca sigara da cabası... Amma da seviliyor-muşum diye böhürlenirken, işin aslını öğrendim. Olay gecesi erleri korumak için, "Onlar içmiyordu, sadece ben içiyordum" şeklindeki cümle bütün tugayda duyulmuş, kendimi kahramanca feda ettiğim söylentisi kulaktan kulağa yayılarak bir efsane halini almıştı. Her sabah, öğlen, akşam özel olarak hazırlanmış yemeklerim geliyor, bir dediğim iki edilmiyordu. Ve ben her gece kafayı çekiyordum. Evet her gece, adeta intikam alırcasına içiyor ve bu defa "asarı belli olacak derecede", yani körkütük sarhoş

Ümit Zileli-Vur Emri

oluyordum. Ancak bu defa en az yirmi tane erkete (gözcü) herhangi bir olasılığa karşı nöbet bekliyordu.

İşte tugay komutanımız, böyle bir "intikam gecesi"nde geldi ziyaretime... Ama beş saniyelik bir farkla beni ikinci kez yakalamak zevkinden mahrum kaldı. Hapisliğimin ilk haftasının bitişi kutluyordum galiba... Rakıyı açmış, hafif müzik eşliğinde demleniyordum. Asteğmen Ahmet kaptan da ziyaretime gelmiş, bana nasihat veriyordu:

- Bak, bir daha yakalanırsan bu sefer iki ayla da yırtta-mazsın...
- Merak etme bir sürü gözcü var... Sen de içsene bir kadeh.
- Birden cama vuruldu, açtım. Benim sadık erlerimden biriydi ve çok

heyecanlıydı:

52

- Aman komutanım, paşa geziniyor. Buraya gelebilir. Masadaki içki ve mezeler saniyede dışarı aktarıldı. Pencereler ardına kadar açılıp içerinin havası normale döndürüldü. Tam yerime oturmuştum ki kapının yavaşça açıldığını duydum. Tugay komutanımız, yanında tüm yüksek rütbeli personel ile birlikte içeri girmişti. Ayağымda pijama, üstüm çıplak bir halde hazırola geçtim... Ahmet asteğmen de ne yapacağını şaşırmış bir halde hazırola geçmeye çalışırken ilk zılgıtı yedi:

- Sen ne arıyorsun burada?

- Şey... Ben... Ziyaret!..

Ahmet, kıpkırmızı birşeyler kekelerken Paşanın, "çık, defol!" komutuyla bir anda kayboldu. Komutan bu defa bana döndü:

- Sen ziyaretçinin yasak olduğunu bilmiyor musun?

- Hayır komutanım!

Başım dönüyor, ayakta zor duruyordum. Paşa benim olumsuz yanıtım karşısında bir anlık şaşkınlık gösterdikten sonra, arkasında mora çalan bir suratla beklemekte olan Üsteğmen Karaca'ya sordu:

- Disiplin talimatnamesini niçin asmadınız?

Disiplin subay vekilliğini yürüten Üsteğmen mazeret bulmaya çalıştı ama Paşanın hışımından kurtulamadı. Bu fırça faslı da bittikten sonra general tekrar bana dönerek üzgün bir tavırla ziyareti noktaladı:

- Eğer talimatname asılı olsaydı bir ay daha ceza almıştın. Ucuz kurtuldun...

Gerçekten de ucuz kurtulmuşum. O halde yakalan-saydım kaç ay alırdım allah bilir...

İşte bizim hapislik böyle keyifli şekilde sürdü gitti. Fenerbahçe'nin Bordo'yu Fransa'da mağlup ettiği karşılaşma gecesi, koyu Beşiktaşlı olmanın hıncıyla keyfimi bozmaya çalışan nöbetçi amirine kafa tutuşum dışında önemli bir olay olmadı. Son birkaç gün içinde ise canımı sıkkan, "Bu askerlik bitmez" dedirten iki olay ardarda geldi. İlk

53

önce beni ihbar eden kişinin bir asteğmen olduğunu öğrendim. Benim gibi bir asteğmen! Bunun şokunu atlatamadan da sürgün emrim çıktı. Hem de beni ne kadar çok sevdiğini, mahkûm ettirebilmek için elinden geleni esirgemeyen, bu uğurda Paşadan azar bile işiten Üsteğmen Ka-raca'nın bölüğüne... Sürgünde...

Yeni bölük komutanımı hakkıyla anlatabilmek için, ayrı bir hatırat tutmak gerektiğini söylemek mübalağa sayılmaz sanırım. Bu adamı hangi kelimelerle daha iyi anlatabilirim, nasıl yazmalıyım ki okuyan gerçeğe uygun bir benzetme yapabilsin diye çok düşündüm. Örneğin beş vakit namazı hiç kaçırmaz. Yani gayet müslüman... Buna karşılık en sudan küfürü, "Validenizin dest-i izdivacına talip olmak" türündendir. Ağzını bir türlü tutamadığı için dört kez apdest tazelediği vukuat-ı adiyedendir. Çocuk ruhludur. Ama ortada hiçbir neden yokken dövdüğü adam en az üç gün belini doğrultamaz. Kısacası, "Nev-i şahsına münhasır" bir adam!..

İşte, böyle bir bölük komutanı ile iki ay birlikte çalıştım. Eğri oturup, doğru konuşmak gerekirse, ben de pek öyle sakin, kendi halinde, "vur ensesine, al lokmayı ağzından" türünden bir adam değilimdir. Bu süre içinde kavgaya dönüşmesine ramak kalan tartışmalarımızın sayısını bile unuttum. En az sekiz, on kez hakkımda tutanak tutuldu. Mahkemelik olmanın kapısından da bir o kadar kez döndüm.

Harekât bölgesinde olduğumu, terörün soğuk tehdidini ve de bir komando tugayının elemanı olduğumu da yine sürgündeyken farkettilim. Dördüncü bölüğe gelişimin ilk haftasında ilk görev emrim çıktı:

- ... bölücü eşkiyanın ovacık bölgesinde faaliyet gös-

54

Ümit Zileli-Vur Emri

İlerlediği öğrenilmiştir. Dördüncü bölük iki nolu tim, piyade asteğmen Ümit Zileli komutasında yolunu takiple eş-kiyayı bastırmak ve yok etmekle görevlendirilmiştir.

Görev emri, boş yerleri tükenmez kalem ile doldurulmuş bir teksirden ibaretti. Tabii en yüksek amirin imzasıyla... İlk tepkim, tebliğ edilen kağıda uzun uzadıya bakmak olmuştu. Sonra da hazırlıklara başlamıştım. Hakkında en ufak fikre sahip olmadığım bir görevin hazırlıkları-na...

İlk Operasyon... Ya da korku Dağlan Bekler

Askeri literatürde "operasyon", günlük dilde "terörist avcılığı" adı verilen ilk görevim bir gece vakti başladı. Büyük bir olasılıkla İkinci Dünya Savaşından daha iyimser bir tahminle Kore harbinden kalma üstü açık "Ünimog"lar sessizliğin içinde hafif homurtularla ilerliyordu. Heyecan, bilinmeyenini verdiği rahatsızlık ve korku, bir yumru olmuş boğazıma oturmuştu. Gidiyorduk, ama nereye...

İlk görev her zaman korkutucudur. Hele tim komuta-nıysanız. Her çıkırtı bir tehlike, her çalınan altı bir terörist sığınağı gibi gelir. Sanki bütün "eşkıyalar" göreve çıktığımızı biliyorlarmış, her adımda bir pusu kurmuşlar sanırsınız. Pek de haksız sayılmazsınız. Kendinizden başka yirmi kişinin sorumluluğu da omuzlarınıza yüklenmiştir, işin en zor tarafı da; bırakın korkmayı, heyecanlandığınızı bile belli edemezsiniz. Yaksa, "imamla cemaat" misali, erat en ufak birşey hissetti mi donar kalır. Ona göre komutan korkmaz, heyecanlanmaz, gerilemez. Hep en önde yürümek zorundasınızdır. Bütün bu gerilimin dışında en dikkatli olmanız gereken husus ise eratin sağlığıdır. Yanlışlıkla olabilecek bir kaza, bir tedbirsizlik, mahkeme kapılarında sürünmenize yol açabilir. Burhan Asteğmen örneğinde görüldüğü gibi...

55

Bir Kanlı Oyun

Bazı şeyler vardır... Engellenmesi olanaksız ve genellikle hazin bir şekilde sona eren şeyler. Bir araya gelmesi asla mümkün olmayan bir dizi tesadüf, sanki titizlikle hazırlanmış bir planın parçaları gibi birleşirler. ve trajik bir oyun sahnelenmeye başlar. Göz açıp kapayıncaya kadar da sona erer. Perde kapandıktan sonra düşündüğünüzde her şey çok saçma, çok anlamsız gelir. O kadar küçük, öylesine ayrıntı sayılabilecek bir şeyi kaçırmazsanız, bu kanlı trajediyi hiçbir şekilde yaşamazsanız mümkün olmadığını dehşetle görürsünüz.

Burhan Asteğmen de bütün bu olasılıkları düşünmüştü sanırım. Ama perde kapandıktan sonra... Küçük ayrıntılardan sadece biri gerçekleşmeseydi; yağmur şiddetlen-meseydi... Yağmurluklar önceden giyilseydi. O kadar karanlık olmasaydı... Onbaşı parolayı daha yüksek sesle verseydi vb. Yaşam yine normal seyrinde devam edecek, bir facianın atlatıldığını belki hiç kimse farketmeyecekti.

Bütün timler aynı anda hareket etmiştik. Şiddetli bir yağmur ve buz gibi bir hava sınırları iyice gerginleştirmişti. Görevimiz belirtilen bölgelerde pusu kurmaktı. Olayı saatler sonra, sabahın dördünde, sıvılaşma ve soğuktan buz kesilmiş bir halde pusuya yattığımız yerde öğrendim. Dişlerim birbirine vururken ağladığımı hatırlıyorum.

Tunceli'nin doğu yakasını kontrol altında tutma görevini alan üçüncü tim daha yarı yoldayken yağmura yenik düşmüştü. Burhan Asteğmen, iç çamaşırlarına kadar ıslanan erlerin yağmurluklarını giyebilmeleri için biraz ilerdeki ilkokul binasına sığınmaya karar verdi. Elinde bulunan on erin dört tanesini binanın dört yanına nöbetçi olarak koyup parolayı da verdikten sonra gönül rahatlığıyla içeri girdi. On dakika kadar sonra Onbaşı Kerim Baldır asteğmeninden izin istedi:

56

- Komutanım ne olur ne olmaz. Ben etrafı bir kontrol edeyim...

- İyi olur Kerim. Nöbetçilere de bakıver. Birazdan değiştireceğim, dikkatli olsunlar!

İlkokulun uçuruma bakan cephesinde nöbet tutan komando eri İlhan Koçar tedirgindi. Koyu bir karanlık ve şiddetli yağmurun altında; tüfeği tutan eli buz kesmiş etrafı dinliyordu:

"Aman" demisti arkadaşları, "Dikkatli ol, teröristin nereden çıkacağı belli olmaz!" karanlığın içinde yaklaşmakta olan gölgeyi o an gördü. Tüfeğini hızla doğrulttu ve bağırdı:

- Dur... Yaklaşma!

Hiçbir karşılık alamamıştı. Bir kez daha bağırdı:

- Dur dedim... Parola!...

Gölge ilerlemekte devam ediyordu.. G3 piyade tüfeğinin sesi gecenin sessizliğinde patladı. Onbaşı kerim iki elini acıyla bastırdı karnına:

Ümit Zileli-Vur Emri

- Ah, ne yaptın İlhan?!

Dedi ve yıkıldı. Üç metreden atılan kurşun affetmemiş, henüz iki günlük onbaşı, daha rütbesini bile takmamış komando onbaşı Kerim Baldır, en yakın arkadaşının kurşunuyla şehit düşmüştü.

Jandarma Komando Tugay Komutanlığı'nda düzenlenen hazin bir cenaze töreninden sonra Onbaşı Kerim, memleketine, ebedi istirahatgahına uğurlandı. En sevdiği arkadaşının katili olan İlhan, sınır krizleri geçirdiği için hastaneye kaldırıldı. Burhan Asteğmene gelince: Olaylarda en ufak bir ihmali görülmediği, verilen talimatlara kesinlikle riayet ettiği halde mahkemeye verildi. Buna bir insanın ölmesinin yarattığı suçluluk duygusu da eklenince zavallı Burhan Elazığ Askeri Hastanesi Psikiatri Servisine yatmak zorunda kaldı. Sonuçta mahkeme, asteğmenin yargılanmasına bile gerek görmedi. Dosyayı kapattı. Burhan aklanmıştı.

57

Aylar süren bir gerilim ve bu gerilimin getirdiği onulmaz tahribat sonrasında...

Sevgili Arsız Ölüm

Üstü açık kamyonlar bitmek tükenmek bilmeyen yolda sarsılarak ilerlemeye devam ediyor ve ben düşünüyordum... Daha doğrusu korkuyordum. Bir kazadan, pusuya düşmekten; erlerin başına bir şey gelmesinden... Ve ölümden! Daha önceleri ölümden korkmuş muydum? Hayır! Lüzum yoktu ki... Ölüm uzak, belirsiz ve anlamsız bir sözcüktü o zamanlar. Şarkılarda, şiirlerde sık sık yinelenen renksiz bir sözcük... Dinlerken hüznü verirdi yalnızca. Kötü birşey olduğuna emindim. İyi bir tarafı olsa niçin herkes savaşlara, idamlara karşı çıksındı ki? Demek ki acı veriyordu. Acaba kurşun nereme gelse daha çok acı çekerdim? Gözüme? Karnıma? Gangster filmlerinde çok görmüşümdür, ya da Mayk Hammer romanlarında; kurban daha çok acı çeksin diye karnına ateş ederler. Sevmedim... Peki acaba ölmek mi daha iyi, sakat kalmak mı? Örneğin kurşun beynime geleceğine, bacağıma isabet etse. Üstelik kemiğe dokunmadan eti parçalasa yalnızca. Birazcık topal kalmak ölmekten daha iyi bir seçenek olsa gerek! Düşünmemek daha iyiydi galiba. Hem nereden beliydi ille de bana kurşun isabet edeceği? Etse bile nereme? Rahatladım.

Aşağı Torunoba köyüne ulaştığımızda vakit geceyarısı-ını geçmişti. Karakol komutanı genç astsubay gülyüzle karşıladı ekibimizi. Çay ikram etti. Dikkatimi çekmişti; teröristlerin saldırı listesinde ilk sıralarda olduğu söylenen karakolun elektriği yoktu. Bir süre sonra astsubayla birbirimize ısınınca, gaz lambasının altında hemen önümüzden akar Munzur suyunun hızını hesaplayıp, elektrik elde etmenin yollarını aramaya başladık. Hareket saatine kadar, az bir masrafla elektrik sağlanabileceğine oy birliği ile karar vermiştik. Sabaha karşı saat üç sıralarında, bu defa

58

yürüyerek yola çıktık. Pusu ve arama görevimizi yerine getirmek üzere...

Önce evi gördük. Tepenin üzerine kurulmuş, yanında küçücük tarlasıyla tezek-toprak karışımı tek başına bir ev... Sonra da kızı gördük. Onüç-ondört yaşlarında örgülü saçları, gri önlüğü ve kocaman gözleriyle bir kız... O da bizi görmüştü. Bir an kaçmak istedi. Sonra nedense vazgeçti. Rahat bir tavırla yaklaştı yanımıza:

- Çay ister misiniz?

Sabahın köründe, ısız bir dağ başında, gri önlüklü, kocaman gözlü bir kızın sorduğu bu soru son derece komik gelmişti bana. Kendimi tutmaya çalışarak, sert olduğunu sandığım bir sesle sordum:

- Allahın ayazında ne arıyorsun burada kızım?

Okula gideceğim de... Geç kalırsam minibüsü kaçıyorum.

Okul?.. Minibüs?.. Bir an ne diyeceğimi şaşırımdı. Alla-hın dağında, bu saatte ne okuluysa ki bu?! Pek öyle ilko-kul çağında da değildi. Şüpheyle baktım yüzüne:

- Nerede okuyorsun sen?

- Tunceli Kız Meslek Lisesi'nde...

Kız Meslek Lisesi'nde... Ve de Tunceli'de... Yani ana yola çıktıktan sonra arabayla bir saat mesafede. Eh, anayola çıkmak için de en az iki saat yürümek gerek. Birde bunun geri dönüşü var. Kaba bir hesapla hergün altı saat yol katetmek gerekiyor. Niçin? Okumak için. İnanmadım...

Çaylarımızı içerken dinledim Sema'nın okuma savaşı: Bu kocaman gözlü kız lise üçüncü sınıftaydı. Babası on seneye yakın Almanya'daydı. Annesi, ağabeyleri, iki küçük kızkardeşiyle beraber oturuyordu. Ve de tam altı senedir, orta birden bu yana o yolu kat ederek okula gidiyordu. Evdekiler karşı çıkmıştı önceleri, "Ne gereği var" diyerek. Ama yalnız yakar kabul ettirmişti sonunda...

Ümit Zileli-Vur Emri

Gerçi anası hâlâ gönülsüzdü. Haksız da değildi kendince. Başka yetişkin kızı olmayınca ev işlerini yapacak kimse

59

kalıyordu: Hem bu yörede okumuş kız pek makbul sayılmaz, başlık değeri düşerdi. Buna karşılık Sema hafta sonlarında yaz tatillerinde bütün ev işlerini üstleniyor, anasının elini sıcak sudan soğuk suya vurdurmuyor; hoş tutmaya çalışıyordu. Peki ya sonra, lise bitince ne olacaktı.

- Edebiyat fakültesine gitmek istiyorum.

Dedi Sema, "Hani Ankara'daki Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine, edebiyat bölümüne". Ama başkası olursa ona da razıydı. Ankara'da olmak şartıyla.

- Orada dayım var. Etlik'te... Bakkal dükkanı var, onun yanında kalırım.

Herşeyi hesaplamıştı. Üniversiteyi kazanacağından da emindi. O an gördüm ders kitaplarının arasındaki romanı. Latife Tekin'in "Sevgili Arsız Ölüm"ünü.

- Sevdin mi o romanı?

- Çok. İyi bir dille yazılmış, sürükleyici. Genç yazarlar bence daha iyi. Ama Yaşar Kemal de çok iyi.

Sema gittikten sonra ağabeyi, Hüseyin'in yakınmalarını dinledim. "Akılsız bu kız komutanım" diyordu;

- Her gün altı saat yol yürüyor, mektebe gitmek için. Bir dolu da masraf.

Hepsi boşuna. Yallah onun mektep parasıyla bir ağıl dolusu keçi, koyun alırdık.

İçimden bir öfke seli yükseliverdi. Karşımda oturan genç adamın boğazına sarılmak, bağırarak:

- Be akılsız, be insafsız adam... Sizlerin bu sefaletten, bu cehaletten, bu kopkoyu baskıdan kurtulması, insanca yaşaması o küçücük kız ve onun gibilerin başarmasına bağlı... Bunu göremeyecek denli kör müsün...

Demek istedim. Ama hiçbir şey diyemedim. Daha fazla dinlememek için apar topar terkettim evi. Bir daha hiç yolum düşmedi o taraflara. Küçük Sema'yı, o kocaman gözlü kızı bir daha hiç görmedim. Edebiyat Fakültesi'ni kazandı mı? Yoksa değeri fazla düşmesin diye ilk çıkan talibe satıldı mı? Ve p başlık parasıyla bir ağıl dolusu keçi, koyun alındı mı? Öğrenemedim.

.60

Görev kutsaldır... Ya da Loğ Yapmanın Bedeli

İlk görev sırasında yaşadıklarım uzun süre silinmedi gözlerimin önünden... Tunceli'nin insanıyla bu ilk yüz yüze geliş tahminlerimin çok ötesinde sarsmıştı beni. Daha önceleri her şey bir hikaye, sonu bir türlü gelmek bilmeyen bir masaldan ibaretti. Uzakta, çok uzaklarda olup biten, gazete sayfalarını karıştırırken gözüme iliştiğiyle üzüntüyle kafamı iki yana sallayıp; dilimi dişlerimin ara-f sına sıkıştırarak hafif bir, "Çık, çık" sesiyle tepki gösterdiğim olaylardı.

- bölgesinde dur emrine uymayan ve ateş açan teröristlerle güvenlik kuvvetleri arasında çıkan çatışmada bir er şehit oldu. İki terörist ölü ele geçirildi: üzerlerinde, bir adet otomatik tüfek, el bombası, tabanca, yasak yayınlar...

Oysa gerçek bu değildi! Tunceli Jandarma Komando Tugayına gelişimin üzerinden henüz bir ay bile geçmeden gerçeğin gazete sayfalarında belirtilenin çok ötesinde, daha acı, daha sert ve çok daha başka olduğunu öğrenmiştim. Görünüşte her şey şaka, her şey yapmacıkmış gibi geliyordu. Günün yirmi dört saati alarm dumundaydık. Askeri deyişle savaş durumunda. Yatağa bile G3 otomatik tüfek, yüz mermi ve de el bombaları ile giriyorduk. Konuştuğumuz her cümlede mutlaka, "PKK, ay, pusu" kelimeleri geçiyordu. Ancak ben yine de inanmıyorum,, inana-mıyordum. Ta ki ilk göreve dek... Sonrası ise gerçeğin ta kendisiydi:

- Bingöl, Genç'te çatışmışlar. İki er şehit. Bir terörist ölü ele geçmiş...

Ovacık'ta bir tim pusuya düşmüş...

- Aşağı Torunoba'da dokuz terörist köy basmış... Haberler her gün ardarda geliyor ve ben dehşetle karışık bir merak duygusu içinde kıvranıyordum..

- Acaba ben karşılaşsam ne yapardım?

61

Eğitimde, yemekte, yatakta, her yerde aynı soru beynimin içinde binlerce kez dönüyordu. İsimleri belliydi:

- Terörist!

Üstelik hepsinin kod adları, silahları ve de el bombaları vardı. Denildiğine göre sineği gözünden vuruyor, durmaksızın yirmi kilometre yolu su içer gibi yürüyor" günlerce, haftalarca aç ve susuz yaşayabiliyorlardı. Acımasızdılar.

Ellerine fırsat geçtiğinde gözlerini kırpmadan vuruyorlardı. Ama sonuçta bunlar

Ümit Zileli-Vur Emri

da insandı! Gözümün önünde sanki uzansam tutabileceğimi sandığımı yoğunlukta sahneler belirirdi. Bir filmin kareleri gibi ardarda:

"Bir geceyarısı yirmi kişilik timimle birlikte ilerlerken karşılaşıyoruz. Aniden... Aramızda on metre var, yok. Karanlık. Ancak birbirimizi alabildiğine net görebiliyoruz. Beş kişiler. Gençler... Çok ama çok gençler. Hele birisi on beş-on altı var, yok... Ama benim erlerim de çok genç. Köyünden bir solukluk olsun kurtulabilmek, ya da tarlasına, toprağına bir an önce sığınmaya sarılabilmek için yaşını mahkeme kararıyla yirmiyeye denkleştirip asker ocağına gelen var."

- Ne yapardım?

İşte filmin tam burasında boğazıma bir acı yumru gelip otururdu. Ateş etmek, bir insanı öldürmek düşüncesi bir sancı halinde yüreğime saplanır, o yeni yetme, on beş-on altı yaşlarındaki çocuğun karnında açılan G3'ün affetmeyen yarası gözümün önünde canlanırdı. Sonrası ise biteviye ve acımasız bir oyun halinde sürer giderdi:

- Vururdum!

- Hayır... Vurmaz, teslim alırdım.

- Ya da en iyisi çatışma bir süre devam eder, kimsenin burnu bile kanamadan başladığı gibi sona erer, onlar da çeker giderdi...

Ama öyle olmayacağını seziyor, en azından örneklerden biliyordum. Duyduğum, bildiğim her çatışmada iki taraftan da gencecik insanlar ölüp gidiyorlardı. Sonunda

62

göğsüm sıkışıyor, bu aptalca ama her an gerçekleşebilecek oyuna son veriyordum. Karşılaşmamayı dileyerek. Ancak bir geceyarısı, Pülübargi yöresinde, sabrımın ve direncimin son noktasındayken şayet karşılaşırsak neler yapabileceğime tanık oldum. Dehşetle... Ama aynı zamanda birazcık gurur ve mutlulukla.

Görev bir gecelikti. Pülübargi yöresinde, Kurmay Başkanımız Muammer Binbaşı'nın engin görüşlerine dayanarak harita üzerinde saptadığı mevkide, yaklaşık altı saat sürecek bir pusu görevi. O gece yağmur yola çıkmadan iki saat kadar önce başlamıştı. Ben, "Bu havada yola çıkılmaz" düşüncesiyle Kurmay Başkanımıza başvurmuş ve yaşamımın en oturlu zılgıtlarından birini yemiştım. Ne demektir yağmur? Kar yağsa yine gidilecekti. Üç damla yağmur yağdı diye görevin iptal edildiği nerede görülmüştü. Çocuk oyuncağı mıydı bu? Tiz perdeden devam eden epey uzun bir söylev sonrası Kurmay Başkanımız. kendince taşı gedğine koyu vermişti:

- Siz asteğmenler belki farkında değilsiniz ama "Görev kutsaldır"... Bunu iyice anlamalı, öğrenmelisiniz asteğmenim!

Görev kutsaldı. Bunu anlamıştım. Ancak yağmurdan korunmak için verilen "Panço" tabir edilen alacalı bulacalı yağmurluklar bu işin pek bilincinde değillerdi galiba! Mumla kaplı bulunması gereken pançolar bu özellikten yoksun oldukları için bir süre sonra tabir yerindeyse ordu malı donlarımızı kadar ıslanmıştık. İyimser bir bakış açısıyla dizlerimize kadar gelen çamurun içinde bir buçuk saatlik bir yürüyüşten sonra pusu yerine ulaştığımızda acıyla içimi çektiğimi hatırlıyorum. İlerdeki dağ köylerine ve mezralara uzanan yol ile birkaç patikaya hakim pusu yerinde ufak çalılıklar dışında en ufak birşey görünmüyordu. Daha açık bir deyişle, en azından çömelerek ardına gizlenebilecek bir tek allahın ağacı ya da kaya parçası yoktu. Tunceli'nin o kendine has, kırmızıya çalan yapış

63

yapış çamurunun içine boylu boyunca uzanmak zorundaydık. Onon beş dakika sonra yirmi kişilik tim dörder kişilik gruplar halinde arazinin en uygun yerlerine dağılmıştı. O gecenin parolası verilmiş, herhangi bir tehlike halinde neler yapılması gerektiği ve de nelerin yasak olduğu timin tüm elemanlarına onlarca kez tekrarlanmıştı:

- Konuşmak yasaktı... Çünkü hatif bir ses bile gecenin içinde tahminden öte uzaklara ulaşabilirdi.

- Fener kullanmak ya da sigara içmek tamamıyla yasaktı. Çünkü ne kadar saklanırsa saklansın çok uzaklardan farkedilebilirdi.

- Hayal kurmak keza yasaktı!..

Çünkü bir kez hayale daldınız mı, terörist burnunuzun dibine gelse anlayamazdınız. Bakar ama göremezdiniz. Silahınızı alsalar farkına bile varmazdınız, işte bu hayati nedenlerden dolayı hayal kurmak emirle yasaklanmıştı. Ama biliyordum ki o an, orada, bardaktan boşanırcasına yağın yağmurun altında kaybolup gitmiş yirmibir kişi olabilecek hayallerin en güzeline dalmışlardı...

Omuzumun üzerinde giderek artan baskıyı hissettiğimde ben uzaklarda, çok uzaklarda; sıcacık bir yerde biriyle beraberdim. Hay allah! İsmi bir türlü

Ümit Zileli-Vur Emri

çıkaramıyorum-dum. Saçlarını, hoş kokulu saçlarımı anımsıyordum. Yüzüne dikkatle bakmaya çalışıyordum. Bir belirsizlik vardı. Loş muydu? Göremiyordum. Ama güzeldi... Hissediyordum... Çok güzeldi.

- Komutanım!..

Bir fısıltıydı. Ama adeta avaz avaz haykırırcasına sert ve korku doluydu. O güzel hayali kaçırmanın tedirginliği ve de rahatsız edilmenin öfkesiyle döndüm. Tim çavuşu Ali eliyle ileriye, Pülübargi'ye uzanan yolun arka tarafında bir yeri işaret ediyordu. Koyu karanlığın içinde, eski hızını bir hayli kaybetmiş yağmurun altında çavuşun gösterdiği noktaya baktım. Hiçbir şey görememiştim. Eldivenimi çıkarıp elimin tersiyle gözlerimi sildim. Tekrar baktım.

64

Ve gördüm... Çok hafif cılız bir ışıkta. Yaklaşık dört-beş metrelik bir eksen üzerinde sağa ve sola doğru hareket ediyordu. Gerçek ansızın, soğuk, yağmur, çamur gibi so-mutlaşıverdi. Orada birisi vardı:

Birisi... Tunceli'nin Pülübargi denilen dağ başında, gecenin saat ikisinde, yağmur ve balçık çamurun içinde ve de burnumuzun dibinde birisi vardı. Ve düşünmek, olasılıkları uzun uzadıya hesaplamak için zaman yoktu. Çünkü duraklamak, vakit geçirmek, korkaklık ve de Askeri Mahkemeye kadar uzanan bir çileli yol demekti. Bütün bunların ötesinde hareketsiz geçen her saniyenin erat üzerinde olumsuz etki yapacağını biliyordum. İçimizdeki korku harekete geçmeden biz harekete geçmeliydik.

Günlerdir, haftalardır bir kâbus halini alan sahneler aynı yoğunlukta ve bir bir gözlerimin önünde belirirken çavuşa gerekli talimatları verdim. Artık hiç de yabancı olmayan o küçük çocuğun acıyla buruşan yüzünü kafamdan silip atmaya çalışırken tim daire halinde çevremde toplanmıştı. Hepsi çamur içinde, hepsi heyecanlı, hepsi bilinmeyen verdiği o anlaşılmasız korkuyla dolu ve ölümüne sessizdi. Verdiğim emirler, son derece kesindi:

- Hedefe alçak sürünmeyle, yarımay şeklinde ve arada beşer metrelik mesafe bırakılarak yaklaşılacak!

- Silahların emniyeti açık olacak, namlu kesinlikle ileriye bakacak, ne olursa olsun sağa ve sola dönülmeyecek!

- MG3 ağır makinalı ortada, benim yanımda bulunacak ve hedefe uygun bir mesafede tesbit edilecek hakim yere kurulacak!

- Ateş emri verilmeden hiç kimse parmağını tetiğe sürmeyecek!

Yanımda çavuş, ağır makinalı tüfek nişancısı ve mermi taşıyıcısı olduğu halde ilerliyorduk. Daha doğrusu sürünüyorduk. Hedef gittikçe yaklaşırken garip bir önseziyle durakladım. Bir tuhafılık vardı. Bir kere aradaki mesafe kapandıkça, diğer bir deyişle düzlüğe doğru indikçe he-

def yukarımızda kalmaya başlamıştı. Halbuki arazinin yapısına göre hemen hemen aynı hizada olmamız gerekiyordu. Sonra, ışık son derece ağır bir şekilde hareket ediyordu. Saklanır, işaret verir gibi bir hali yoktu. Hem bu kadar uzun ve ayan beyan işaret verilmezdi ki...

Birden hiç umulmadık bir şey daha farkettilim:

- Tezek kokusu!

Allah kahretsin... Otomatik tüfeğimin namlusu o şaşkınlık anında olduğu gibi çamura girmiş, kullanılmaz hale gelmişti. Tabancamı çıkardım. Kovboy filmi seyredenlerin yakından tanıdığı, üstat John Wayne ya da Clint East-wood'un kullandığı cinsten bir "Colt" tabanca! Tezek kokusunun ancak insanların yaşadığı bir yerde olabileceğini düşünürken gecenin sürprizi karanlığın içinde beliriverdi:

Bir ev!..

Tunceli'nin her köyünde, her mezrasında binlerce benzeri bulunan tezek-çamur karışımı bir ev biraz ötemde duruyordu. Öfkeyle karışık bir gülme isteği sardı benliğimi. Harita üzerinde pusu yeri belirlemek, kurallar, yasaklar koymak son derece kolaydı. Pusuya yatmak da... Ama pusuya gidecek komando timinin komutanı dahi burnunun ucunda bir ev bulunduğundan bihaberdi. Öfkemi bastırmaya çalışarak MG3 nişancısına biraz ilerdeki tümseği gösterdim. Ağır makinalı birkaç saniye içinde evi tam anlamıyla muhasara altına alacak şekilde kurulmuştu. Soluğumu tutarak yaklaşmaya devam ettim. Kısa bir süre sonra ev tamamen çembere alınmıştı. Artık damın üzerindeki ışık gölgeye dönüşmüş; aramızda ancak birkaç metre mesafe kalmıştı. Görmüyor ama biliyordum; yirmi adet G3'ün namlusu damın üzerindeki bilinmeyen gölgeye doğrultulmuş, "ateş" emrini bekliyordu. Diz çöker pozisyona geçip, silahımı yukarıdaki hedefe çevirdiğimde kulağıma gelen garip, hiçbir şeye benzetemediğim sesin ne olabileceğini çözmeye çalışıyordum:

- Eller yukarı, Jandarma!

66

Ümit Zileli-Vur Emri

Işık havada asılı kalmıştı. Aynı anda titrek, ıslak, dehşet dolu bir yanıt geldi yukarıdan:

- Teslim! Teslim komutan... He vallah ellerim yukar-dadır.

İşte buna hazır değildim. Asırlar kadar uzun süren dakikalar boyunca birçok olasılık geçmişti aklımdan. Ancak bu sonucu hiç düşünmemiştim. Bu kadar kolay mıydı?!

- Damın ucuna gel!.

Fenerimi ağır aksak yaklaşan gölgenin üzerine çevirdim. Karanlığın içinde açması, utanılası bir tablo gibiydi. Elleri havada, giysileri sıvılaşmış dökülen ve de tir tir titreyen bir yaşlı adam vardı karşımda. Duvara dayalı eğri büğrü merdiveni de o an gördüm. Çavuşa. "Dikkatli ol!" komutunu verdikten sonra merdivene tırmanarak dama çıktım. Fener yaşlı, çok yaşlı adamın yüzünü aydınlatıyordu:

- Gecenin bu saatinde damın üstünde ne işin var amca?

Elleri havada, korku dolu gözleriyle baktı yüzüme. Başıyla yan tarafı işaret ederek konuştu:

- Loğ yapıyordum komutan!

Yaşlı adamın gösterdiği yöne bakınca aletçi gördüm. Önce hiçbir şeye benzetemedim... Uzun bir tahta parçasına bağlı, yuvarlak, taş bir silindirdi (ya da silindire benziyordu).

- Nedir bu? Ne işe yarar?

- Damı düzeltmeye yarar komutan! Sıvıdığımız toprağı aha bunla çiğnemezsek içeri su verir. Onca emek heba olur.

Toprak, tezek, kil, çamur karışımı dam, suyu yedikçe, yağmuru emdikçe bu silindire benzeyen aletle bastırılma-ın, düzenlenmeliydi. Durmaksızın, dinlenmeksizin loğ yapılmalıydı. Ta ki iyice mayasını tutana, içeri su vermeyene dek. Çömelerek kirli kahverengi-gri karışımı toprağa elimi sürdüm.. Yumuşaktı. Yapış yapıştı ve hafif kekremsi

67

kokuyordu. O an toprağın ve loğ yapmanın dışında her şey anlamsız, her şey utanç vericiydi. Karşımdaki insana baktım. Henüz birkaç saniye önce yirmi adet otomatik tü- feğin namlusundaki hedef buydu işte. Yaşı elli ile yetmiş arası, kırış kırış yüzü, kimbilir kaç kez ters-yüz edilmiş ıslak ceketi ve katlandığı binlerce çileyle her an bir kazaya kurban gidebilecek o ezik ve sessiz yüzünden biriydi. Ve elleri hâlâ havadaydı.

- İndir ellerini amca!

Ev iki odaydı ve didik didik aranmıştı. Biri yaşlı diğeri ise çocuk denebilecek denli genç iki kadınla bir bebeden başka hiçbir şey bulunamamıştı. Arka tarafa bir oda daha eklenmişti ya, henüz oturulacak halde değildi. Daha damın iyice bir düzlenmesi lazımdı. Sonra pencerelere cam gerekti. Ancak para yoktu. Haydar ağa yine de kötümser değildi:

- Aha bu odayı kendi ellerimle yapıp tamamladım komutan. Çamurunu, tezeğini kendi ellerimle sıvadım. Damını da, camını da hallederiz evêallah....

Oğlu Hıdır askerdeydi. Manisa taraflarında. Dört ayı kalmıştı bitirmeye. Evde karısı, gelini, bir de Hıdır'ın bebesi vardı. Bilal. Üç yaşındaydı.

- Bak Bilal'imnin suratına, gör Hıdır'ını komutan. Öyle benzeyiş olmaz. Allah'tan herhal...

diyordu Haydar Ağa. Gelin yine hamileydi. Bu seferkinin gelişi tamamı tamamına Hıdır'ın dönüşüne rastlıyordu. Yine oğlan olacaktı Haydar Ağa'ya göre. İçine doğmuş, ismini bile bulmuştu Ali koyacaktı adını. Babasının adıydı. Cümle Pülübargi'nin, Sasik Tepe'nin, Dersim'in saydığı, sevdiği Ali Ağa'nın adı uğur getirecekti bebeye. Ağa kelimesi de babadan yadigardı Haydar amcaya. Cismi kalmamıştı ağalığın lâkin isminin bile bir ağırlığı vardı yörede.

Haydar Ağa konuştuğça açılıyor, açıldıkça konudan konuya geçiyor, durmaksızın anlatıyor, anlatıyordu. Hiç kesmedim sözünü. Anlattıklarını büyük bir dikkatle din-

68

ledim. Bana Tunceli'yi, o yörenin insanlarını, itilmiş, ezilmiş parçalanmış ama yine de cesur, yine de umut dolu yaşamlarını özetledi. Haydar Ağa'nın evinde geçirdiğim iki saat içinde gazetelerden, kitaplardan ya da askeri genelgelerden öğrenemeyeceğim binlerce şey öğrenmişim.

O yöreye daha sonra birçok kez gittim. Haydar Ağa'nın oğlu Hıdır'la tanıştım. Yeni doğan bebeyi, Ali'yi kucağıma bile aldım. Lakin o ilk karşılaşmanın utançını bir türlü silip atamadım.

Bir "Vali Paşa" ve Bir Görgü Dersi

Dilerseniz, Tunceli anılarının kronolojik sıralamasına birazcık ara verip, bu

Ümit Zileli-Vur Emri

kitabı yazmaya nasıl karar verdiğimi, ne şekilde uygulamaya koyduğumu anlatmak istiyorum. Aynı zamanda Tunceli'nin ünlü "Vali Paşa"sını da yadederek...

Belki inanılması bir hayli güç gelecek ama, ben böyle bir kitabı yazmayı, tanıdığım olayları halka aktarmayı taa o gün, Tuzla Piyade Okulu'nda, kurada "Tunceli Jandarma Komando Tugayı emrine Zırhlı Kariyer Takım Komutanı" yazılı kağıt parçasını çektiğimde karar vermiştim. Üstelik ölüm korkusu tüm ağırlığı ile üzerime çökmüş, burnumu çeke çeke ağlarken...

Gerçekten çok, ama çok korkuyordum. Daha kısa bir süre önce beşinci bölümün komutanı üsteğmenin Hakkari, Beytüşşebap arasında pusuya düşerek can verdiği haberi ulaşmıştı Tuzla'ya. Benim yaşlarımdaydı. Belki biraz yaşlıca... Sarışın, mavi gözlüydü. Ve gülmeyi seviyordu. Bir sabah ansızın gelen bir emirle apar topar Hakkari'ye doğru yola çıkmış, on gün sonra ise ölüm haberi gelmişti. Bize söylenenler pek doğru değil gibi görünüyordu. Oralarda (Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun adı aramızda "Oralar" olarak geçirdi. Sanki öyle bahsedilince daha az tehlikeli olacaktı gibi gelirdi.) üç-beş eşkiyanın dev-

69

lete kafa tutmasının ötesinde başka bir şeyler olduğunu hissediyordum. İlk ağlama sızlama faslı bittikten sonra düşüncelerimi anımsıyorum:

"Öyle bir yere gidiyordum ki, üzerinde askeriye'nin elbisesi ile mavi beresi olmayan hiçbir Allah'ın kulu o yörelere giremezdi (teröristler hariç)."

Bu benim için bulunmayacak bir fırsattı. Aslında tam burada sevgili arkadaşım gazeteci Namık Koçak'a bir kucak dolusu teşekkür etmem gerekiyor. Yedeksubaylığımı 12 Eylül'ün en ağır, en baskıcı döneminde Mamak Askeri Cezaevi'nde yapan Namık, Mamak'ın dehşetini görerek, bizzat tanıdığım olarak, yüreğinde duyarak yaşamıştı. Bana o günlerden bazı kesitler anlatırken (örneğin Erdal Eren'in idamını) bir gazeteci olarak ne denli şanslı olduğunu söylüyor. Yanlış anlaşılmasın, insan olarak değil... Mamak'ta geceler boyu ne denli acı çektiğini, ne denli utandığını da anlatırdı Namık. Onun söylemek istediği; bir gazeteci, eli kalem tutan biri olarak o günlerin olaylarını yakından izleme şansını elde etmiş olmasıydı.

İşte beni uyandıran Namık'ın bu sözleri oldu. Onun açısından bakmayı becerince gören; "ben çok daha şanslıydım..." çünkü ben adı konulmamış, ne olduğu askeri, teröristi dahil henüz hiç kimse tarafından bilinmeyen bir savaşın tam ortasına gidiyordum. Hem de "Mavi bereli" olarak... Yani, ne olup bittiğine en yakından tanık olacak kişi olarak...

Üzerime çöken korkunun büyük bölümünü Tunceli'ye gitmeden önce onbeş günlük tatilim esnasında attım. Nasıl olsa önümde koskoca bir yol vardı bol bol korkmak için. Anımsıyorum; on beş gün boyunca heyecanla tatilin bitmesini bekledim. Hissediyordum... Tunceli'ye hazırdım...

Tunceli Jandarma Komando Tugayı'nda göreve başladıktan kısa bir süre sonra küçük kağıtlara ilk notlarımı almaya başladım. Ne yazacağımı, nasıl yazacağımı hiçbir

70

şekilde düşünmemiştim. O an için yaşamsal olan, yaşadığım olayları, yer ve isimleri unutmamaktı. Bu işlemi alabildiğince gizli yapıyor, aldığım notları dolabımın en dip köşesinde biriktiriyordum. Bu sırada ilk notlarla birlikte kafamdaki proje de gittikçe netleşmeye başlamıştı. Kısa bir süre sonra kararımı vermiştim: "Bir günlük gazetede, örneğin 12 günlük bir dizi..."

Üstelik fotoğraflarıyla birlikte: Yanımda küçük bir fotoğraf makinası vardı: Operasyonlara giderken yanıma almaya başladım. Küçük notlar gittikçe birikirken aklıma yeni bir fikir geldi:

Dizi yazıyı vakit kaybetmeden hazırlamaya başlamak!

Böyle bir girişim ilk bakışta akıl almaz bir çılgınlık gibi görünüyordu: Ancak, diğer taraftan ben subaydım. Bölüğün Devlet Malzeme Ofisi'nden alınmış eşek ölüsü ağırlığındaki daktilosunu dilediğim gibi kullanabiliyordum. Birkaç gün düşündükten sonra; "inceldiği yerden kopsun" diyerek işe başladım. Tugayda yaşamın zorluğu; baskınlar, pusular, ölümler arasında, "yaşamın ta kendini" yazmak ne denli güzeldi, kelimelerle anlatamam...

Birkaç aylık bir çalışma sonrası yaşadığımız günleri yakalamıştım. Olaylar yaşanıyor ve ben neredeyse günlüklik şekilde onları kağıda aktarıyordum. Yaşantım ikiye bölünmüştü: Geceleri pususu ve baskınlar, gündüzleri birkaç saatlik uykudan sonra yaşadıklarımı kağıda aktarmak...

Bu yaşam şekli kaçınılmaz olarak kısa bir süre sonra dikkati çekti. Subay gazinosunun başmüdüvimi, düzenlenen her tür etkin püften eğlencenin hazırlayıcısı Ümit Asteğmen bir anda ortadan kayboluvermişti. Ne kadar saklı-gizli de olsa daktilonun başından kalkmadığım birileri tarafından görülmüştü. Bir kurmay subay olarak zeka seviyesi üzerinde hayli tartışmalar

Ümit Zileli-Vur Emri

yaptığımız Muammer Binbaşı bir akşam yemeği sonrası:
- Ne o asteğmenim hiç ortalarda yoksun.. Roman mı
71

yazıyorsun?! deyince ne söyleyeceğimi şaşırmış, yarım yamalak gülümseyerek:
- Hayır komutanım kız arkadaşına mektup... gibi şeyler saçmamıştım.
Böylesine aptalca bir yanıtın ceremesini de çekmişim doğal olarak. Hemen ertesi gün takılmalar başlamıştı.
- Ümit asteğmenim bu ne aşk! Ferhat ile Şirin yaya kaldı...
- Yahu kardeşim, kaç yüz tane sevgilin var. Böyle uzun aşk mektubu ömrümde görmedim, vb.

Ben yerine ve rütbesine göre bazen kızıyormuş gibi tavır alıp, bazen yulıyık yulıyık sırıtarak vaziyeti idare ediyordum. Bu arada en güvendiğim asteğmen arkadaşlarım, sevgili Emre, Hüseyin, Mustafa ve Gökalp'e işin aslını anlatmış ve onların coşkun desteğini de ardıma almıştım. Öyle ki, benim bulunmadığım operasyonları, olayları en ince ayrıntılarına dek anlatırlar, yardımcı olabilmek için ellerinden geleni yaparlardı. Bu kitap ortaya çıktıysa, bunda onların da azımsanmayacak oranda payları vardır. Ne yazık ki onların bana anlattıklarının ve benim yaşadıklarımın önemli bir bölümü bu kitaba girmedi... Giremedi... Üstelik yazılmasına karşın. Daha açık bir anlatımla "oto-sansüre" takıldı... Kısa bir süre sonra Tugayda herkes Ümit asteğmenin yeni konumuna alışmış ve ben de rahat bir soluk almıştım. Üstüne üstlük bir de şımarmıştım ki sormayın... Artık gizli kapaklı yazmayı bırakmış, akşamüstleri bölük yazı odasının işgal ederek orada yazmaya başlamıştım. Devletin daktilosunda devletin kağıtlarına (bazı aklievvel-. lerin iddia ettiği gibi), devlet aleyhinde yazılar yazıyordum.

İçtenlikle söylemeliyim ki, ne bu kitabı yazarken, ne de bir başka zaman böyle bir şey aklımdan bile geçmedi. Zaten ben bu "devlet aleyhine" ya da "devletin millletiyle bö-lünmezliğine karşı" nasıl yazılır bir türlü kavrayamadım.
72

Sınırları nedir, nerde başlayıp nerde biter bir türlü aklım ermedi: 12 Eylül döneminde, "Fırlıklarda ekmek bitti" başlığı halkı isyana teşvik, "Mavi abonman biletleriyle" ilgili yazı yazmak "ihanelle" eşdeğer kabul edilebiliyordu. Çünkü anayasa oylaması ve Cumhurbaşkanı seçiminde "Hayır!" oyları mavi renkteydi. O zaman da anlayamamıştım. Görüldüğü kadarıyla yazdığımız herhangi bir haber ya da makale devlet büyüklerimizin o andaki ruh hallerine göre "aleyhte" ya da "bölücü" kabul edilebiliyordu.

Elbette devletin, daha doğrusu devletin dizginlerini ellerinde tutanların Doğu Güneydoğu politikalarına tamamen karşıydım. Doğu halkına böylesine baskı uygulamakla, bu insanları bu tür bir yaşama mahkum etmekle Türk Devleti hiçbir soruna çözüm getiremezdi. 60 yıllık baskı ve sürgün politikaları sonucunda nerelere gelindiği tüm çıplaklığı ile ortadaydı. Bu insanlar yol istiyor, su istiyor, okul istiyor, ancak çok daha önemlisi insanca muamele görmek istiyordu. Ve devletin korgenerallikten emekli Tunceli valisi bu insanlara ardı ardına cami inşa ediyor ve bu camilerde namaz kılmaları için baskı yapıyordu. Bu yöre insanların inancıları (mezhepleri) gereği namazlarını camide değil, evde kılmak istedikleri devletin valisinin hiç umurunda değildi. O kimden aldığı belli olmayan misyonunu yerine getirmek gayreti içindeydi.

Tunceli'nin o dönemdeki valisi emekli korgeneral Kenan Güven, Tunceli'yi dine imana getirmek için yıllarını verdi. Tunceli insanının deyimiyle "Vali Paşa" bana göre misyonunu yadsınmayacak bir kararlılıkla yerine getirdi. Yediden yetmişe tüm Tunceli vilayetini tir tir titretti. Ünü Tunceli sınırlarını da aşdı. Tüm Türkiye Vali Paşa'yı tanıdı.

Güvenlik güçlerinin 1986 yılında PKK'lı olarak bilinen ve aranmakta olan bir şahsın Tunceli'nin bir mezrasında yaşayan eşini son günlerde "cinsel ilişkide" bulunup bulunmadığını saptamak üzere muayeneye zorladıkları ha-
73

beri gazetelerin manşetlerine tırmanmıştı. Yer yerinden oynamış, insan hakları örgütleri, kadın dernekleri, "böyle rezalet olmaz" diyerek ayağa kalkmışlardı. Kadıncağızın cinsel ilişkide bulunmadığı saptanmıştı da kurtulmuştu. Mazallah muayene sonucu olumlu çıksaydı "kocasına yataklık etmek" suçundan içeriye girmesi işten bile değildi. Görüldüğü üzere yapılan işlem son derece mantıklıydı!.. Eğer "seks yapmışsa" demek ki kocası gizlice eve gelmiş anlamına gelecek ve suçlu "bilimsel yoldan" enselenmiş olacaktı. Bu dahiyane buluşun savunusunu üstlenen Vali Paşa olayın niçin bu denli dallanıp budaklandığını anla-yamıyordu. Bu düşüncesini kendisiyle röportaj yapan gazetecilere biraz da kızgınlıkla açıklamıştı:

Ümit Zileli-Vur Emri

- Ne var bunda anlamıyorum. Elbette güvenlik kuvvetlerimiz suçluları yakalamak için uğraşacaklardır.

Vali Paşa zamanında Tunceli'nin adı da değişti:.. Sakıncalı vilayet diye anılır oldu. Bu ilimiz Vali Güven döneminde okumuş insanına eşit miktarda sakıncalı insana sahip oluverdi (Tunceli'de okuma yazma oranı aklımda kaldığına göre yüzde 94. Büyük kısmı lise mezunu). Yiğitle insan "il dışına çıkarma" cezasına çarptırıldı. Diğer bir deyişle "sürgün!".

Vali Paşa benim orada bulunduğum dönemde gazeteci olduğumu öğrenmiş ve bir gün makamına çağırarak:

- Tunceli'nin kitabını yazar mısın?

Diye sormuştu. Her türlü imkan emrime verilecek ve ben Tunceli'nin "Resmi Tarihi"ni yazacaktım. Allahtan Tugay Komutanı Tuğgeneral Osman Çitim böyle bir projeye "askerlik kurallarına uymadığı" gerekçesiyle izin vermemiş, henüz' sıkıyönetim kalkmadığı ve sıkıyönetim komutan yardımcısı sıfatıyla Çitim Paşa daha kuvvetli konumda bulunduğu için Vali Paşa sesini çıkartmamıştı:

Aynı Vali Paşa Munzur suyunun hemen kenarında ve de onlarca polis, bekçi, jandarma ve MIT görevlisi tarafından korunan villasında iki tane hizmetçi kullanıyordu..

74

Tunceli'ye asfalt yoldan yürüyerek bir iki saat mesafede, Sasik Tepe eteklerindeki Güleç köyünden 15-16 yaşlarında iki kız çocuğu... Ve bu köyün elektriği yoktu: Üstelik elektrik direklerinin çukurlarına dek her şey hazır olduğu halde... Vali Paşa'nın hizmetçilik payesi bağışladığı çocukların köyü ortaçağ karanlığını yaşıyordu. Sebep?

Çünkü o köyün muhtarı sakıncalıydı...

Tunceli'ye askerliğimi bitirdikten birkaç ay sonra yine gittim. Bu defa gazeteci olarak. Milliyet gazetesi adına "Türk köylüsü 2000 yılına nasıl hazırlanıyor" başlıklı bir röportaj dizisi hazırlıyordum. Çeşitli yörelerden üç köy seçmiştim. Batı'ya örnek olarak Bursa'nın Ağaköy'ü, Orta Anadolu'dan. Mahmut Makal'in ünlü "Bizim Köy"ü, yani Demirciköy. Doğu'dan bilinçli olarak Tunceli'yi seçmiştim. Çemişgezek ilçesinin Payamdüzü köyünü. Yüz bin baş koyunuyla, üzerinde oturdukları milyarlarca liralık zenginliğin ortasında sefalet ve ilkelliği yaşayan ünlü Savak köyünü. Daha önemlisi Tunceli beni bir "sivil" olarak nasıl karşılayacaktı onu merak ediyordum. Tam düşündüğüm gibi karşılandım.

Tunceli'nin girişinde, ünlü Munzur suyunun üzerindeki köprüde kimlik kontrolü yapıldı. Uzun uzun... Yerleştiğim otel anında gözhapsine alınmıştı. Görmüyordum ama hissediyordum. Ne düşündüklerini tahmin edebiliyordum:

- Ne olur ne olmaz. Gazeteci milletidir... Güvenilmez! Halbuki bu insanların bir çoğunu tanıyordum. Daha birkaç ay öncesine kadar onların içinde yaşıyordum. Şimdi ise neredeyse "Potansiyel suçlu" muamelesi görüyordum. İşte işin püf noktası da buradaydı: "Asker elbiselerini üzerimden çıkardığım an 'yabancılar' sınıfına dahil oluvermiştim...

Aynı tavırlarla, Tugayda da karşılaştım. Asteğmenler hariç tanıdığım tüm subaylarda bir çekingenlik, nasıl diyeyim, bir yabancılaşma vardı. Vali Paşa tarafından he-

15

men ertesi gün huzura kabul edildim. Bir ilgi... Bir itina... Kelimelerle tarifi mümkün değil. 'Röportaj yapacağımı öğrenince daha bir sevecenleşti. Hatırımnda kaldığı kadarıyla YSE'den (belki karayolları) bir araba istetti. Emrime verilme üzere. Çemişgezek Kaymakamını arayarak her türlü isteğimin yerine getirilmesi hususunda emir verdi:

- Bir an bile yalnız bırakmayın. Rahatını temin edin! bile dedi.

Sonra birkaç saat boyunca göreve geldiğinden bu yana Tunceli'yi nasıl adam ettiğini anlattı. Halkın yönetime ne denli güvendiğinden söz etti. (Orada bir karışıklık vardı galiba. Devletin en yüksek Mülki idare Amiri öyle diyorsa inanmak gerekiyordu tabii... Ancak görüldüğü kadarıyla yönetim halka pek güvenmiyordu..) Yaptığı hizmetlerden örnekler verdi. Camiler... Bir süt fabrikası (yanılmıyorsa verimli olmadığı gerekçesiyle kapatıldı)... Polis ve öğretmen lojmanları... Haa, bir de Tunceli'nin en modern ve asansörlü tek binası. Emniyet Müdürlüğü... Görüldüğü üzere hizmetlerin en ulvisi vatandaş için ayrılmıştı. Dilediği kadar, dilediği camide ibadet hakkı...

Gerçekten de Tunceli ve Çemişgezek'te kaldığım üç gün boyunca hiç yalnız bırakılmadım. Allah razı olsun ya Kaymakam bey, ya memurlarından biri ve tabii ki bana tahsis edilen arabanın şoförü rahatımı temin etmek için gece gündüz çırpındılar.

Tunceli'den bu defa sivil olarak ayrılırken bu yörede asker olarak yaşadığım

Ümit Zileli-Vur Emri

bir yılın "altın değerindeki kıymetini" bir kez daha anladım.

Tunceli Jandarma Komando Tugay Komutanı, Sıkıyönetim Komutan Yardımcısı Osman Çitım Paşa ise bir başka alemdi. Onun için dünyada en önemli şey Tümgeneral olabilmektir ve jandarmada Tuğgenerallikten yukarı çıkmak ölümüne zor bir işti. Çitım Paşa işte bu sebeple herkesten daha cevval, herkesten daha asker, herkesten daha komandoydu! Ve Çitım Paşa Tümgeneral rütbesine yük-

76

seldi. Bu rütbeye erişmesinde sanırım benim yazdıklarımın da karınca kararınca katkısı olmuştur. Ancak Tümgeneral Çitım, teşekkür etmesi gerekirken tam tersini yaptı.

Askerliğin bana kazandırdığı en iyi dostlarımdan Hüseyin Akgün asteğmen askerliğini bitirdikten bir süre sonra tesadüfen Çitım Paşa'nın yeni tayin olduğu kıtaya uğramıştı. Hal hatır sormak istedi. Hemen huzura kabul edildi. Paşa son derece sevecen, misafirperverdi. Yanındaki kurmayına Hüseyin'i:

- İşte benim Tunceli'deki aslanlarımdan... şeklinde tanıttıktan sonra bir süre Tunceli'den, zor günlerden söz edildi. Bir ara laf döndü dolaştı Ümit asteğmene geldi. Paşa'nın suratı bir anda değişti. Kızardı, bozardı. Ümit asteğmene yaptığı iyiliklerden ve buna karşı gördüğü ihanetten bahsetti. Sonunda sözlerini şöyle bağladı:

- Bu gibi şerefsiz, haysiyetsiz adamlardan her şey beklenir. Bunlar insanı sonunda Rusya'ya bile satarlar!

Komando Tugayında" günler geçiyor ve ben gönüllü olarak hapsoldüğüm bölük yazıcı odasında bir günlük gazetede yayınlatacağımı umduğum dizi yazımı hazırlıyordum. Çok iyi anımsıyorum; bir cuma akşamüstüydü... Beş-altı suları... Ertesi günün tatil olduğunu bilmenin ve' istersem sabaha kadar yazabilecek olmanın verdiği keyifle özel demlenmiş çayımı yudumluyordum. O güne dek daktiloya çekmiş olduğum yazılarım masanın sağ kenarında düzenli bir şekilde istiflenmiş duruyordu. Sandalyemde yarı kaykılmış düşünüyordum. Adı ne olmalıydı? Aklımda iki başlık vardı:

Bir Başka Yerin Anıları

Yakala ve Öldür (2000'e Doğru'nun kapak manşeti oldu). Ben, "acaba hangisi daha iyi olur" diye düşünürken yazıcı odasının kapısı gıcırdayarak açıldı. Kızgınlıkla döndüm ve aynı anda zıplayarak hazırla geçtim. Yine o anda "mahvoldum" diye düşündüğümü anımsıyorum. Tugay Komutanı Osman Çitım Paşa tüm heybetiyle kapı-

77

nın ağzında dikiliyordu. Ardında emir subayı ve Bölük Komutanımla birlikte... Gözleriyle odayı ağır ağır taradı. Saatler sürdüğünü sandığım bir süre beni inceledi, tepeden tırnağa. Sonra sordu:

- Neler yapıyorsunuz asteğmenim?

- Mektup yazıyordum komutanım! dedim ve daktiloya doğru yarım döndüm. Yüreğim neredeyse ağzımdan fırlayacakmış gibi çarpıyordu. O anda daktiloda takılı olan kağıttaki başlığı gördüm:

Sevgili Arsız Ölüm!

Tepeden tırnağa titredim. Komutan daktiloya bakarsa... O başlığı görürse... Ne yaptığımı, neyle uğraştığımı anlayacaktı... Ve sonrası bir kabus gibiydi:

Askeri yasaya göre, ordunun iç meseleleri ile ilgili yazı yazmak, belki de sırlarını açıklamak suçlamaları ve hapisane! Yasa zaten asker kişinin basına açıklama yapmasını, fikir belirten yazı yazmasını kesinlikle yasaklayan, bu tür davranışları cezai şartlara bağlayan maddelerle doluydu.

Ben bunları düşünürken; komutan masaya doğru yürüdü. Daktilonun tam yanında durdu. Bana doğru dönerek tam tamına şunları söyledi:

- Kime mektup yazıyorsunuz asteğmenim?

- Yakınlarıma komutanım...

Yüzüme baktı. Gülümseyerek. Daha doğrusu küçümseyerek... Sonra ardındaki subaylara bir göz attı. Yeniden bana döndü:

- Siz üniversite bitirdiniz değil mi?

- Evet komutanım...

- Üstelik gazetecisiniz...

- Evet komutanım...

Yüzüme bu defa avını yakalamış, eğlenen bir kurt edasıyla baktı:

- Eee... Peki asteğmenim, nasıl olur da bilmezsiniz; resmi mektuplar, dilekçeler dışında hiçbir mektup daktiloyla yazılmaz! Edebe, adaba aykırıdır. Ayıptır! Sizin bu görgü kuralını herkesten iyi bilmeniz gerekmez mi?

78

Odanın ortasına bir bomba düşse o denli şaşırılmazdım. Ne demem, ne yapmam

Ümit Zileli-Vur Emri

gerektiğini bilemiyordum. Çitim Paşa bana bu görgü dersini verirken dönüp daktiloya bakmıyordu bile. Çünkü bir başkasının mektubunu okumak en az elle yazılması gereken bir mektubu daktiloyla yazmak kadar edebe, adaba aykırıydı! Sevinçten hüngür hüngür ağlamalı mıydım acaba?..

- Haklısınız komutanım. Düşünemedim. Özür dilerim...

Eliyle havada bir daire çizdi:

- Benden özür dilemeyin asteğmenim: İşte şimdi öğrendiniz. Bunu uygulamasını bilin yeter!

Ufak bir meydan muharebesini hiç zayıtsız kazanmış bir komutan edasıyla çıktı gitti...

Can Çıkar Huy Çıkmaz

İnsan, yeni bir yaşam tarzına (üstelik zorunluysa) çabucak ve alabildiğine kolay alışıyor. Bir süre sonra da o yaşam tarzının bir parçası olup çıkıyor. Ben de kısacık bir zaman dilimi içinde yeni yaşantıma adapte olmuşum. Örneğin, geceyarısı başucumda otomatik tüfek, el bombası ve yüzlerce mermiyle birlikte uyurken, ani bir emirle günler sürecektir bir kovalamacaya katılmak doğal gelmeye başlamıştı. Öyle ki; bir operasyona giderken yanıma dergi, gazete, hatta kitap alacak kadar! Genellikle de tek satır bile okuyamadan geri getirirdim. Ama bu alışkanlığı sonuna dek sürdürdüm. Çünkü onca tehlikenin, korkunun içinde başka bir şey yapabilme ayrıcalığı veriyordu bana. Ya da yaptığımı sanma...

Böyle bir yaşam biçiminin getirdiği bazı kaçınılmaz zorluklar da vardı tabii. Örneğin gerilim vardı. Herkes barut fıçısı gibiydi. Hepimiz, her an istem üzerinde olmanın gerginliğini yaşıyorduk. Biz rütbeliler bu ruh hali içinde bocalarken, erat son derece rahattı. Sanki onlar bu teh-

79

like ortamına dahil değillerdi. Öylesine gamsız, öylesine kedersizdiler ki... Bazan kızar, çoğunlukla da heves ederdim onlara. Ancak bu vurdumduymazlık bazen birilerinin başına dert açardı. Bazı fazla rahat erler ipin ucunu kaçırır ve traji-komik olaylar meydana gelirdi. Sonuçta iki ay fazladan askerliğe neden olan olaylar...

Silahlı çatışmaların ardarda sürüp gittiği, hepimizin tetikte beklediği bir kış gecesi idi. Tugay Nöbetçi Subayı Serdar Asteğmen, kışla içi devriyesini tamamlamış, birliğin dışında tepede bulunan su deposuna kontrole gidiyordu. Tugayın su ihtiyacının karşılandığı su deposu herhangi bir sabotaja karşı titizlikle korunur, geceleri takviye edilerek nöbetçi sayısı üçe çıkarılırdı. Jeep depoya ulaşan son kavşağı döndüğü anda Serdar bir gariplik olduğunu hissetti. Etrafta derin bir sessizlik vardı... Ve olması gereken nöbetçiler de yoktu.. Şoföre farları nöbetçi kulübesine çevirmesini emretti. Farların ışığı altında ortaya çıkan kulübede hiçbir hareket görülmemişti. Silahını çeken asteğmen yavaşça kulübeye yaklaştı. Camdan içeri baktı ve gördü: Üç nöbetçi birbirine yaslanmış horul horul uyuyorlardı! Kapıyı açtı, tüfekleri aldı. Daha sonra kış uykusuna yatmış erlerden birini tüfeğin ucuyla dürttü:

- Kalk, eller yukarı!..

Gözlerini lütfen yarım açıp burnuna uzanmış namluyu gören nöbetçi bir anda sapsarı kesildi. Kalkmak istedi. Ancak tüfek kalkmasını engelliyordu... Ve komedi başladı:

- Ne olur ağam kıyma bana!

Serdar şaşkınlıkla baktı nöbetçiye. Sonra anladı. Karşısındakini terörist zanneden er, ölüm korkusuna kapılmış yalvarıyordu. Bu arada diğer iki nöbetçi de uyanmış, olan biteni kavramaya çalışıyorlardı. Bir süre ağlayıp sızlanan nöbetçi, uyku sersemliği geçince karşısındaki kişinin terörist değil, nöbetçi subayı olduğunu dehşetle farkettiler. Bir an ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırıldı. Biraz bocaladık sonra taktik değiştirdi:

80

- Komutanım affet. Ben şaka yapıyordum...

Serdar affetmedi! Üç nöbetçiyi de mahkemeye verdi. Sonuçta, hayati öneme haiz nöbet yerinde uyuyan üç kafadar altmışar gün hapis ile cezalandırıldılar. Ancak hiçbir şey değişmedi. Nöbette uyuma alışkanlığı sürdü gitti. Böylesine ağır cezalar bile eratin huyunu değiştirememişti...

Penceresi Alüminyum Kaplı Ev

Kış aylarıyla birlikte tahminlerimizin aksine olaylar çoğalmış, çatışmalar, takipler, ölümler birbirini kovalamaya başlamıştı. Havalar inadına iyi gidiyor, beklenen kar bir türlü yağmıyordu. Kısa bir süre önce genç astsubaylardan kurulu özel tim Ambarlı köyünde çatışmaya girmiş iki PKK militanı silahları ve bir sürü dokümanla birlikte ölü olarak ele geçirilmişti. Militanların birinin üzerinden Tugayın ayrıntılı krokisi çıkınca ortalık birbirine girdi: Güvenlik önlemleri acilen artırıldı. Pusu ve arama görevleri de iki katına çıktı tabii...

Ümit Zileli-Vur Emri

O gece geniş bir alana yayılmış "Pülübargi" bölgesinde pusu ve arama görevi benim time verilmişti. Pusu görevinden nefret ediyordum. Önceden saptanan bir noktada; (bu bir dördüncü yol ağzı, hakim bir tepe, bir köy girişi olabilirdi) oradan geçebileceği varsayılan, kimliği belirsiz teröristleri saatlerce bekliyorduk. Eğer kesin bir ihbar yoksa yani "geçebilir" varsayımı üzerine bekliyorsak boşuna bekliyorduk. Saatlerce en ufak bir ses çıkarmadan, kırılmadan, bir sigara bile içmeden beklemenin azabını pusuya yatan bilir. Sonunda sınırlar laçka olmuş bir şekilde kalkıyor, sabaha karşı önceden belirlenen evlere baskın düzenliyorduk. Ev aramalarına ise bayılıyordum. Bu insanları tanımak, onlarla sohbet etmek, yaşam biçimlerine tanık olmak için bulunmaz bir fırsattı. Gene de bu tür baskınlarda gizli bir utanç duygusu sarardı benliğimi. Bir

81

yandan insanları rahatsız etmenin tedirginliği, diğer yandan görev duygusu, durmaksızın çatışıyorlardı içimde... Ama o insanların hiç şikayet ettiğini görmedim. Her aramanın bitiminde hüzün duyar, bir tükenmişlik duygusu yaşırdım. Birbirinin eşi sefalet görüntüleri uzun süre gitmezdi gözlerimin önünden!

Saatlerce boşu boşuna beklediğini bilmenin verdiği o bastırılmaz öfkeyle tekrar yola koyulmuştuk. Saat onbir-den, sabahın saat üçüne dek nefes bile almadan beklemiş, soğuktan donmuştuk. Ne gelen olmuştu ne de giden! Al-lahtan yağmur yağmıyordu. Oniki kişi tek sıra halinde ilerliyorduk. Bozkırın ortasında tek başına, adeta saklanmış gibi duran kırık dökük evi önce tim çavuşu Emin gördü:

- Komutanım bir ev. Bakalım mı? Şöyle bir baktım. Pek öyle oturulacak bir yere benzete-memiştim. Daha epey yolumuz da vardı:

- Boşver! Galiba terk edilmiş. Köye ulaşalım... Köpek tam o sırada havlamaya başladı. Operasyonlarda ilk öğrendiğimiz şeylerden biri, köpeğin olduğu yerde mutlaka insan yaşadığına ait kuraldı. Hemen klasik kuşatma pozisyonuna girdik. Ev çembere alınıp, makinalı tüfek de kapı ve pencereyi muhasara altına alınca, yanımda çavuş ve bir erle birlikte sürünerek yaklaştım. Bu arada köpek sayısı da ikiye çıkmıştı. Çılgınca havlıyorlar ancak saldırıya yanaşmıyorlardı. Pencerenin yanına ulaştınca tok bir sesle bağırdım:

- Açın, jandarma!..

Hiçbir karşılık alamamıştım. Tabancamın kabzasıyla cama vurmak için uzandım. Ama cam yoktu! Çerçeve sıkı. Şıkıya alüminyumla kaplanmıştı. Bir an kararsız kaldım. Sonra hızla vurdum, birkaç kez. Gene karşılık alamayınca, "Herhalde kimse yok" deyip vazgeçmek üzereyken bir er sürünerek yaklaştı:

- Komutanım, yanda bir kapı daha var. İçerden keçi sesleri geliyor...

82

İyice şüphelenmişim. O anda içerden zayıf bir ses duyuldu:

- Kimdir o?

- Hemen açın kapıyı. Jandarma...

Geri çekilip siper aldık. Uzun bir bekleyişten sonra kapı gıcırtıyla açıldı. Yaşlı bir adam çıktı önce. Feneri yüzüne tuttum uzaktan. Yüzü bedeninden çok daha yaşlıydı:

- Evdeki herkes teker teker çıkıyor ve yere yatsın! Adamın ardından yaşlı bir kadın çıktı.. "Karısı" diye düşündüm. Sonra genç sakallı bir adam, daha sonra yine genç sakalsız bir adam... Arka arkaya çıkıyorlar ve elleri başlarının üzerinde yere yatıyorlardı. Ancak çıkanların ardı arkası kesilmiyordu! Hepimiz hayretle bu geçit resmini seyrediyorduk. Üç, beş, yedi, on.. Tam oniki kişi çıkmıştı dışarı. En son çıkan beş altı yaşlarında bir kız çocuğuydu. İlk çıkanın altmış yaşlarında olduğunu gözönüne alınca, evde kimsenin kalmadığı kararına vardım.

Büyük bir ihtiyatla girdim içeri. İlk gözüme çarpan, daracık bir sahanlığın ortasında birbirine sokulmuş titreşen iki adet kedi yavrusu oldu. Sonra ağır kokuya aldırmadan onca insanın birarada yaşadığı odaya yöneldim. Ortada teneke bir soba vardı. İçi geçmiş... Hiç eşya yoktu. Sadece odanın tamamına serilmiş yer yatakları, bir sandık, üzerinde bir tepsi, bir sürahi, birkaç bardak... Duvara yanlamasına yaslanmış bir sini ve köşede mışıl mışıl uyuyan küçücük bir bebek... Adımla saymaya kalksanız, onbeş adım gelmeyecek bir odada, oniki kişi, bir bebek ve iki kedi! Çavuşa baktım. Üzgün başını salladı. Dışarı çıktım. Temiz havayı büyük bir iştahla içime çektim. İçimden yükselen acıma duygusunu bastırmaya çalışarak ihtiyarın yanına çıktım:

- Amca, niye açmadın kapıyı?

- Korktuk komutan!

Gayri ihtiyari etrafıma bakındım. Issız bir bozkır!

- Hepsi senin ailen mi?

Ümit Zileli-Vur Emri

- He... Oğullarım, gelinler, torunlar...
- Nüfusları çıkarın...
Çavuş nüfus kağıtlarını ve iki adet cüzdanı getirdiğin de, elimde olmadan önce cüzdanlara baktım. İkisinde toplam beş bin altı yüz yetmiş lira vardı. Ayrıca birkaç kağıt parçası ve iki adet fotoğraf. Biri genç sakallı olanın... Askerdeyken çekilmiş.
- Hüseyin Kerpiççi sen misin?
- Benim komutan... Bu Süleyman Kerpiççi, küçüğü Recep Kerpiççi, onun ardındaki gelinim: Adı...
- Tamam amca!
Ahırda iki keçi, bir de zayıf bir inek vardı. Onüç can, beşbin altıyüz yetmiş lira, iki keçi, bir inek!
- Niçin köyde oturmuyorsunuz?
- Evimiz, toprağımız yok... Bu ev de bizim değil zaten. Şahabı Tunceli'de oturur. Sevabına verdi, başımızı sokun deydi...
- Oğulların çalışmıyor mu?
- Emniyet lojmanlarında rençberlik yapıyorlar... Ancak devamlı iş değil. Hava iyi olursa çalışıyorlar.
Konuşacak bir şey bulamamanın sıkıntısıyla bir süre sustum. Sonra aklıma geldi:
- Pencereler niye alüminyum kaplı? Havasızlıktan boğulacaksınız.
Yaşlı adam bir nevi küçümsemeyle baktı yüzüme, "bu da sorulur mu" dercesine:
- Şimdi kış ayları komutan! Kurtlar düze iner. Eve saldırır. Kapıya pencereye yüklenirler...
Havasızlıktan ölmek, kurtlara yem olmaktan evlaydı tabii! Hiçbir şey diyemedim.
Selçuktan Bu Yana
Pülübargi'de söyleyemediğim, söylemeye utandığım

84

kelimeler, bir Ankara dönüşünde, yolcu otobüsünde dö-külüverdi ağzımdan. Ağrılı, sızılı bir hastalık sonrası aldığı rapor, o sinema senin, bu tiyatro benim, soluk almaksızın gezerek bitirmiş, askerliğe kaldığım yerden devam etmek üzere dönyordum. Yolculuk sırasında kesinlikle uyuyamadım. Uzun seyahatlerde, kalınca bir roman bitirdiğim çok olmuştur. Elimde bir kitapla koltuğa oturduğumda yanımdaki yol arkadaşşıma şöyle bir bakmıştım. Üzerinde hayli kalın bir palto, bacaklarının arasına sıkıştırdığı bastonuna çenesini dayamış; dalgın dışarıyı seyrediyordu. Sevinmişim. Bir yolculukta en korktuğum şey, kendini bilmez birinin yanına oturmaktır. Özellikle otobüslerde kurulmaya çalışılan diyaloglardan hiç hazet-mem. İnsanların kendi yalnızlıklarını gidermek için yanında oturan kişiyi bir nevi hapsedmeye çalışması gibi gelir bana... Öyle ya; yol bitince dostluk da bitecek, herkes kendi yoluna gidecektir: Öyleyse bir yığın laf etmenin hiç gereği yoktur. Yanımdaki adam bu tür gevezelere pek benzemiyordu. Rahatlayarak bir sigara yaktım ve Wilbur Smith'in "Lanetliler Körfezi"ni okumaya başladım.

Romanın en heyecanlı yerindeydim ki burnumun ucuna doğru bir paket Maltepe uzandı. Döndüm... Yaşlı adam sigara ikram ediyordu. Teşekkür ederek geri çevirdim:

- Yolculuk nereye bey?

Hah!.. İşte başlıyordu. Adam durmuş, durmuş gecenin ikisinde canı konuşmak istemişti. Hem de en klasik soruyla giriş yaparak. Konuşmaya başladığı gibi son vermek için tek kelimeyle cevap verdim:
Tunceli'ye...

Karşı soruyu, "ya siz" sorusunu kasten sormamıştım ki anlasın sussun.

Ama ne gezer! Bu sefer:

- Devlet memuru musun? diye yeni bir taarruza geçmişti. Kitaptan hiç başımı kaldırmadan:

85

Hayır! Askerim... cevabını yapıştırdım. Okumaya devam ediyormuş gibi yapıyordum ama ihtiyaç hiç orali değildi:

- Ben de Pertekliyim. Nasıl Tunceli'yi beğendin mi? Eh... Değişik, fena değil! Kısa cevaplarla bu tatsız diyalogu bitirmeye uğraşıyordum ama nafîle! Kitabın da en güzel yerinde kalmıştım. Bir süre sonra Celal amcanın köyünü, biri Ankara'da diğeri İstanbul'da yaşayan iki oğlu olduğunu onları görmek için senede iki kez seyahat ettiğini, askerliğini Kırşehir'de yaptığını, kısacası tüm hayatını öğrenmişim. Ama sıkılmadan dinliyordum. Çok tatlı dilliydi Celal Amca. Konudan konuya geçiyor, anlattığı hikayeleri bir atasözü, ya da bir fıkrayla

Ümit Zileli-Vur Emri

süslemesini de beceriyordu. Köydeki yaşamını anlatırken, nasıl vakit geçirdiğini sorduğumda, "televizyon komutan" cevabını verdi. Artık "bey" demeyi bırakmış, "komutan" diyordu.

- Bütün programları izliyor musun amca?

- Hayır komutan. Ne mümkün...

- Niçin?

- Bazı bazı çıplak avratlar çıkıyor. Gülmek istedim. Ama konuşmanın gidişatını bozmamak için:

- O kadar olur canım. Hem fazla çıplak çıkmıyorlar ki! diye üstüne gidince, Celal Amca bir süre düşündü. Sonra kurnazca gülümseyerek cevap verdi:

- He komutan haklısın Allahın bildiğim ne diye kuldan saklayalım diyolar değil mi?

Kıyaslık bir süre içinde kaynaşmıştık: Bu arada söz dönmüş dolaşmış, Tunceli insanına, sefalet dolu bir yaşamın nedenlerine, niçinlerine gelmiş dayanmıştı.

Beni derinden etkileyen Pülübargi maceramı anlattım Celal Amcaya... Orada söyleyemediğim herşeyi bir bir anlattım. Ama anlattıklarım hiç etkilememişti yaşlı adamı. Yaşamı boyunca bu tür görüntülere öylesine alışmıştı ki! Bu görmüş geçir-

86

mis adamın söyledikleri ise o yörenin değişmez yazgısının nedenlerini mükemmel yansıtıyor, devlet halk anlaşmazlığını bütün çıplaklığı ile ortaya seriyordu:

- Ağlamayan çocuğa meme yok komutan! Bu halk hiçbir zaman istemesini

bilmemiş... Baştakiler de vermesini... Selçuk'tan bu yana!

- Peki ya bundan sonra?

- Bin yılda değişmeyen, birkaç yılda değişir mi komutan?

Bin Yıllık Uçurum

Yaşlı Perteklinin ne denli haklı olduğunu yine bir gece operasyonu sırasında anladım. Celal amcanın vurguladığı "Bin yıllık uçurum" Tunceli'ye on, anayola üç kilometre mesafedeki Sasik Tepe'de bir kez daha karşıma çıkmıştı!

Sasik Tepe eteklerindeki Güleç köyüne yaptığımız gece baskını sona ermiş, yorgunluktan bitmiştim.. Geceyarıları elalemin evine konuk olmamak konusundaki katı prensibim, muhtarın ısrarları karşısında bir defaya mahsus olmak üzere bozulmuştu. Biraz naz ettikten, olmazlandıktan sonra, çamur içindeki botlarımı çıkarmış, muhtarın evinin baş köşesine kurulmuşum. Biraz sonra demli çay eşliğinde, taze tereyağı, çökelek ve sıcak bazlama da gelince iyice gevşedim. Dereden tepeden sohbet ederken, biran gözüm tavanda sallanan ampule takıldı. Sonra sırasıyla köşedeki televizyon, kapının yanında üstü el işlemeli örtüyle süslenmiş buzdolabı... Ve nihayet odayı aydınlatan gaz lambası! Muhtara döndüm:

- Hayrola elektrikler mi kesik?

Odada bulunan köylüler arasında bir sessizlik oldu. Sonra muhtar üzgün bir ifadeyle cevap verdi:

- Elektriklerimiz yok komutanım!

Şaşkınlıkla baktım etrafıma... Elektriksiz çalışması mü-kün olmayan bir dolu alet. Ampul bile mevcut ve elektrik yok! Herhalde alay ediyorlardı benimle.

87

- Peki bunlar ne?

- Onlar senelerdir öylece duruyor komutanım!

İl merkezine yürüyerek rahatlıkla gidilebilecek denli yakın bu köyde elektrik yoktu ha! Muhtar yüzümdeki inanmaz ifadeyi görünce anlatmaya başladı:

- Onbeş yıldır köye elektrik getirmek için mücadele ediyoruz. Sonunda birkaç

yıl önce Türkiye Elektrik Kurumunu razı ettik. Köye hat çekilmesi işini müteahhide verdiler. O adam da üçkâğıtçı çıktı. Uzun süre oyaladı bizi... ve bir gün bırakıp kaçtı.

- Niçin valiye müracaat etmediniz?

- Çekindik komutanım... Bizi kabul etmez dedik! Elektrik direklerinin yeri bile belirlenmiş, direkler getirilmiş, çukurlar açılmışta. Herşey Türkiye Elektrik Kurumunun bir trafo dikmesine kalmışta. Köylüler her türlü yardıma hazırdılar. Telleri çekmeye bile! Ama devletin valisinin karşısına çıkıp dertlerini açmaya çekmiyorlardı: Ama bir bakıma haklıydılar. Bin yıldır devam eden devlet-halk yabancılaşması, ha deyince ortadan kalkmazdı ki...

Ertesi gün Tugay Komutanımıza çıktım. Gördüklerimi tek tek anlattım. Yapılması gereken yardımın ne denli basit olduğundan, köylülerin gönüllü işçi olarak çalışmaya hazır beklediklerinden söz ettim. Paşa dikkatle dinledikten sonra sordu:

- Hangi köy bu?

- Güleç köyü komutanım!

Bir süre önündeki notları karıştırdıktan sonra cevap verdi:

Ümit Zileli-Vur Emri

- O köyün muhtarı sakıncalı...
 - Bir an Pertek'li Celal amcanın sözleri çınladı kulağımda:
 - Bu halk istemesini bilmemiş bey. Baştakiler de vermesini.
- Koca bir köy bir kişi yüzünden cezalandırılıyordu.
88

Sakıncalı

Tunceli'de sakıncalı olmanın ne anlama geldiğini kısa sürede öğrendim. İtici bir kelimeydi. İçerdiği anlam ise daha ziyade korkutucu! Eskiden bu tür kelimeler pek kullanılmazdı. Ankara'da polis muhabirliği yaptığım yetmişli yıllarda; emniyetçe gözetim altında bulundurulmuş kişilere "şüpheli" denirdi. Ancak bu defa da bir kavram kargaşası başgösteriyordu. Örneğin Aydınliköyler'de bir dükkânı soyduğu savıyla getirilen hırsıza da, siyasi düşünceleri nedeniyle takip altına alınan yazar ya da profesöre de aynı sıfatı yakıştırmak, "şüpheli" demek pek uygun değil gibiydi... Gazeteci yazar Uğur Mumcu, sanırım en az onbeş baskı yapan, Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından da sahnelenerek gişe rekorları kıran, "Sakıncalı Piyade" adlı kitabıyla bu kargaşaya bir son verdi. Artık siyasi şüpheliler diğerlerinden isim olarak ayrılmış, "sakıncalı" olarak anılmaya başlanmışlardı. Bu sözcük çok tuttu... Tunceli ise yeni unvanını hemen ilan ediverdi:
- Sakıncalı vilayet!

Bu ilimizin iki büyük özelliği vardır; Türkiye'deki en yüksek okuma oranı ve en kabarık sakıncalı sayısı... Bu iki özellik arasında bir bağlantı kesinlikle söz konusu de- ğildir! Ancak bir milletvekilimizin yaptığı ince espri aslında Tunceli'nin yazgısını dile getirmektedir:

- Her şehirden bir sakıncalı getirin... Tunceli'den tuttuğunuzu..

Tunceli'de sakıncalı olmak değişik şekillerde sonuç veriyordu. Bir kere ailenizden herhangi bir kişi bir olaya karışmışsa otomatikman bu sınıfa dahil ediliyorsunuz. Böylece yakın markaj başlıyordu. Şayet sizden huzursuzluk duyulmaya başlarsa o zaman sakıncalı sıfatınız ikinci plana düşüyor, isminizin başına yeni bir sıfat ekleniyordu:
"Sürgün"
89

Sıkıyönetim Komutanlığı'nın istemi, valinin de imzasıyla ikinci bir emre kadar, ya da bir, iki, üç yıl örneğin Kütahya'ya sürgün ediliyordunuz. Haa, Kütahya'da kimseniz yok mu? Valla o da sizin sorunuzdu.

İl sınırları dışına gönderilme (il yönetimi sürgünü böyle adlandırılıyordu) cezasına çarptırılan bir köylü vatandaş hatırlıyorum. Sürgün edildiği gün kalp spazmı geçirmiş. Kapı kapı dolaşıyor, cezanın kaldırılmasını sağlamaya çalışıyordu. Daha birkaç gün önce küçük ama kendisi için önemli boyutta bir ihale kazanmış. Anlatmıştı:

- Mahvoldum, dedim. Çoluğum, çocuğum var. Ekilmiş toprağım var. Kazandığım ihale var. Şartnameye göre işi bitirmezsem ödemem gereken para cezası var dedim. Yalvarmış, yakarmış hiç olmazsa süre tanınmasını istemişti. Verilen yanıt kısa ve netti:

- Bok mu var burda!

Tunceli'de kaldığım bir yıl içinde çok değişik tavır ve düşüncelerle karşılaştım. Asker genelde iyi ilişki kurmak, sıcak davranmak yanlısıydı. Genel komutanlıktan gelen emirler de bu doğrultuydu zaten: "Halkla iyi diyalog, sıcakkanlı yaklaşım, güleryüz..."

Ancak bazı kişiler bu düşüncelerin dışında kalıyordu. Örneğin bazı memurlar, öğretmenler burayı bir sürgün yeri olarak görüyorlardı: Tunceli onlar için geçici olarak gelinmiş, alabildiğine çabuk kaçılması gereken bir yerdi. Bu gibilerin gözünde Tunceli'de yatırımlar yapmak günahı. Yazıktı bunca harcanan paraya! Bir gün yaşıyor başını almış bir astsubayla konuşurken, şehrin boşaltılıp, "eğitim sahası" olarak kullanılması önerisini atmıştı ortaya. Uçsuz bucaksız bir eğitim sahası! Ama bana en acı gelen düşünceyi genç bir astsubay çavuş dile getirmişti. Güzel bir son-bahar günü Tugayın tam karşısındaki Atatürk Lisesi'nden neşeli çoğulluklar atarak çıkan bir sürü ortaokul talebesini göstererek:

- İşte geleceğin teröristleri!.. demişti.

90

Donup kalmıştım. Tüm dünyanın gençlik yolu ilan ettiği 1985 senesinde, Atatürk'ün ülkeyi emanet ettiği gençliğimize bakış açısı buydu demek!
Muhsin Batur'un Anıları

Tugay komutanımızın ani bir emriyle yeniden eski yerime, karargah bölümüne dönmüştüm. Dördüncü bölükten kurtulmanın sevinciyle, artık göreve çıkamayacak

Ümit Zileli-Vur Emri

olmanın üzüntüsü arasında bocalıyordum. Ama birkaç gün içinde yanıldığımı, yeni görev emri tebliğ edilince anladım.

Her zamanki gibi sabaha karşı kuşattık köyün çevresini. Hazırladığımız plan uyarınca aramamız gereken ilk eve doğru ilerlerken, erlerden birinin karanlıkta sürünerek yaklaştığını gördüm. Muzaffer iyice yanıma sokularak kulağıma fısıldadı:

- Komutanım, ilerde bir ev var. Işık yanıyor. Perdeleri de sıkı sıkı kapalı!

O saatte bir evin ışığının açık olması pek hayra alamet değildi. İşaretlerle anlaşarak evi sardık. Timi kutlamam gerekirdi. Bir tek çürütü bile çıkarmadan evi sarmışlar, ma-kinalıyı da hakim yere kurmuşlardı: Asırlar kadar uzun gelen bir alçak sürünme sonucu kapının yanına ulaştık. Emin ve Muzaffer kapının iki yanında yerlerini alınca hızla vurdum. Vurmamla birlikte içerdeki ışık söndü. Terden sıvılaşım kesilmiştim. Elimdeki tabancaya daha bir sıkı sarılarak bağırardım.

- Aç kapıyı, Jandarma!..

Hayret! Kapı açılmıştı. Eşikte duran yaşlı adam elindeki gaz lambasını dışarıya doğru uzattı.

- Buyur... Buyur komutan!

Garip bir görüntüydü. Kapıda elinde gaz lambasıyla bir köylü. Ve tam karşısında toz toprak içinde yerde yatan bir asteğmen! Adam altmış, yetmiş yaşlarında vardı galiba. Belki daha bile yaşlı. Pozisyonumu bozmadan sordum:

91

- Kim var içerde?

- Ben ve karım!

- Yalan söyleme!

Sesimi elimden geldiği kadar sertleştirmeye çalışıyordum. İhtiyar doğru bir tavırla içeriyi işaret etti:

- Gel bak komutan!

Adamı herhangi bir tersliğe karşı önüme katarak, demin ışığı yanan odaya yürüdüm. Gayet basit döşenmişti. Yer minderleri, iki tahta sandalye, bir divan. Arama ekibi kısa sürede işini bitirmiş, teröriste benzer birşey bulamamışlardı! Yaşlı bir kadıncağz dışında.

- Bu saatte ne diye ışık yanıyordu?

- Gazete okuyordum!

Divanın üzerinde özenle katlanmış duran Cumhuriyet gazetesini o an gördüm. Üzerine derme çatma bir gözlükle birlikte okunmaya hazır bekliyordu. Şaşkınlığımı yenmeye çalışarak sordum:

- Sabahın köründe mi?

- Ben geceleri pek fazla uyuyamam. Gündüzleri de vakit yok!

Gündüz vakti iş çoktu. Tarlaydı, yakacak derdiydi. Bir türlü fırsat olmuyordu. Bu yaşta bir insanın bütün bu işleri nasıl yaptığına akıl erdirmeye çalışırken, odanın loşluğunda daha evvel gözüme çarpmayan bir şey dikkatimi çekti. Bir kütüphane! Yaklaştım. Tahtadan, derme çatma yapılmış, acemice boyanmıştı. Ama yine de kütüphaneydi işte. Raflarında bir sürü kitap vardı. Mehmet Ali Birand'ın, "30 Sıcak Gün'ü", Aziz Nesin'in, "Deliler Boşandı" sı, Yaşar Kemal'in, "Ölmez Otu", Kemal Tahir'in "Devlet Ana"sı... Ve yeni, çok yeni bir kitap, "Muhsin Batur'un Anıları!"

Hayretle döndüm:

- Amca bütün bunları sen mi okuyorsun?!. Gücenik baktı yüzüme... Eliyle bir daire çizdi havada:

- De bi bak hele... Okuyacak başkası var mı?

92

Mustafa amcayla, demli çay eşliğinde saatlerce sohbet ettik. Okuma yazmayı gençliğinde, Elazığ'da çalışırken öğrenmişti. Birçok işe girip çıkmış, bir türlü dikiş tutturamamıştı. Sonunda sebze halinde biraz para yapmış ve köyüne dönmüştü. İki kızım gelin etmiş, üç oğlunu da ever-mişti:.

- Biri Mersin'de, biri Antep'le... En küçükleri de köyün aşağısında oturur. Kimseden hayır yok komutan... Benin de bir şey beklediğim yok ya!

Yaşamdan beklediği bir şey yoktu. Ama yaşamı bırakmaya niyeti hiç yoktu. Çökelek peyniri, tereyağ, yoğurt yapıp Tunceli'ye gönderiyor, onun parasını da kitaba ya-tırıyor. Gazeteye de aboneydi ya, sıkıntısı vardı:

- Gazete iki gün sonra geliyor buraya. Yani her bi olup biteni iki gün sonra öğreniyoruz! Bir de minibüs şoförü var başıma bela!

Bazen, köye iki günde bir gelip giden minibüsün şoförü gazeteyi getirmeyi

Ümit Zileli-Vur Emri

unutuyor, o zaman da çileden çıkıyordu Mustafa amca:

- Geçen gün tuttum yakasından itin! Bir güzel sıvadım. Bedava getirmiyor ki hergele... Birkaç kuruş da ona veriyorum!

Okuduklarını, kendi yorumlarını da katıp karısına an-, latmaktan çok hoşlanıyordu. "Biraz ağır işitir. Çoğunu da anlamaz ya olsun" diyordu. Peki hiç mi istediği, beklediği birşey yoktu yaşamdan? "Var" dedi, Mustafa amca. Biran durdu. Derin bir nefes aldı:

- Ah bir televizyonum olsa komutan! Varsın siyahbe-yaz olsun.. Bu yıl inşallah elektrik gelecek köye. Bizim sıpaya müdana etmezdim.

Tunceli anılarının en renkli, en onurlu kişilerinden biri sen oldun Mustafa amca... İnşallah istediğin televizyona kavuşmuşundur.

93

Bir Baskın Hikayesi

20 Şubat 1986... Saat 06.30... Kar dizboyu... Hava dondurucu... Garip bir telaş, bir koşturmacadır gidiyor...

O günle ilgili notlarım bu sözcüklerle başlıyor. Bütün askerliğim süresince beni derinden etkileyen, "şanlı ordumuz", "aşlan Mehmetçik" sloganlarının dışında Türk ordusunun yapısını ciddi biçimde düşünmeye zorlayan acı ve öğretici bir dönüm noktasıydı o gün... İlk kez o gün ordumuzun ya da hiç olmazsa Jandarma-Komando bölümünün sanıldığı kadar üstün niteliklere sahip olmadığını far-keşmişim. Kahramanlığına ya da vatanseverliğine bir diyeceğim yoktu. Ancak, beceri, organizasyon ve de komuta konusunda sanırım söylenecek bir hayli şey vardı.

O gün şartlar tamamen askerin lehineydi. Teröristler sadece üç kişi, askeri birlikler ise yüz elli kişiydi. Üstelik en modern silahlarla teçhiz edilmişler ve de iki adet helikopterle desteklenmişlerdi. Asılcan alıcı nokta ise; "bu sıradan bir çatışma değil; kesin ihbar üzerine yapılan bir baskındı."

Daha açık bir deyişle, plan yapmak, her türlü organizasyonu gerçekleştirmek ve kesin başarıyı sağlamak için gereken her şey mevcuttu. "Ama baskın basanın olamamıştı."

Bu olay sonrasında nedenler, niçinler binlerce kez soruldu. Sonu gelmez soruşturmalar yapıldı. Suçlu, diğer bir deyişle ilahlara kurban arandı ve bulundu. Ancak Jandarma Genel Komutanlığı'nın zirvelerinden "suçlu kim?" sorusuna verilen ve bizlere kadar ulaşan yanıt bence hedefi tam on ikiden vuruyordu:

- Komutasızlık+beceriksizlik!..

Helikopter kulakları tırmalayan bir gürültüyle Jandarma Komando Tugayı'nın pistine indiğinde, güneş çoktan gri bulutların ardına çekilmiş, koyu bir karanlık Tunceli'nin üzerine çökmeye başlamıştı. Pervaneler henüz gözle takip edilemeyecek denli hızla dönerken helikopterin kapı-

94

sı tüm askeri kuralları ihlal edercesine hızla açıldı. Göz çukurlarına dek ter, çamur ve öfkeye bulanmış, dikkatle bakıldığında "özel tim" elemanı oldukları ancak anlaşılabilen iki genç astsubay dışarıya atladı... Hemen ardından bir sedye uzandı gecenin ayazına doğru. Üzerinde kıyırkıyır, cansız, ölesiye soğuk bir vücudu taşıyordu. Tugay Doktoru Asteğmen, Aykut kalabalığının arasından sıyrılarak çaresiz adımlarla sedyeye doğru yürüdü. Kısa bir muayeneden sonra üzgün doğruldu. Verdiği emir kısa ve netti:

- Devlet Hastanesi morguna..

Helikopterin çevresinde bekleyen erat bir an dalgalandı. Birkaç sessiz hıçkırık duyuldu. Sabahın erken saatlerinden beri bilinen ancak kabul edilemeyen gerçek olanca acılığı ve ağırlığıyla orada, çadır bezinden sedyenin üzerindeydi. Altıncı bölük erlerinden özel tim "Kürtçe tercümanı". Turan Gündüz şehit olmuştu. Ardında gencecik bir eş ve henüz yüzünü bile görmediği dört aylık bir bebe bırakarak..

"20 Şubat 1986 Geyiksu-Karşılar Köyü operasyonu sona ermişti"...

Geyiksu bölgesi Karşılar köyünde biri kadın üç PKK'li teröristin kamp kurduğu ihbarı Tugay komutanı Tuğge-neral Osman Çitim'e sabaha karşı, henüz tan yeri ağarırken ulaştırılmıştı. Bizzat ihbarcının kendisi tarafından... Dakikalarla ölçülebilecek denli kısa bir süre sonra ise Tugay Komutanı başkanlığında Kurmay Başkanı, özel tim, dört, beş ve altıncı bölük komutanları ile ihbarcının da hazır bulunduğu ilk ihbar değerlendirme toplantısı başlamıştı bile...

İhbar müessesesi sadece Tunceli'ye özgü bir olay değildi. Özellikle Hakkari, Siirt, Mardin, Diyarbakır ve Bingöl başta olmak üzere tüm Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da sıkıyönetim komutanlarının ya da olağanüstü hal bölgelerinde valilerin bu türden bağlantılarının bulunduğu biliniyordu. Bölgedeki yerli halk içinden devlet hesabına çalı-

Ümit Zileli-Vur Emri

95

saçak ihbarcı bulmak, tehlikesi açısından bir hayli zordu. Bunun için çeşitli yollara başvuruluyordu. Para, her zaman olduğu gibi eri önemli silahtı. Sağlam, güvenilir bilgiye karşılık yöre insanının yıllarca çalışarak kazanamayacağı miktarlarda yüklü ödüller verilebiliyordu.

Bunun yanısıra, gereğinde bölge halkı ve aşiretler arasındaki gerginlikler, sorunlar ya da çıkar çatışmaları kullanılıyordu.

Maddi ve manevi baskı ise başvuru olan bir diğer yoldu...

İhbar mekanizmasının temel şartı ise ihbarcının hiçbir şekilde deşifre olmamasıydı. Kimliği açığa çıkan kişinin PKK tarafından ne şekilde cezalandırıldığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

İşte bu nedenle o gün bu son derece önemli bilgiyi Tuğgenerale ulaştıran ihbarcının başında sadece gözlerini açıkta bırakan siyah, kalın kumaştan bir başlık bulunuyordu. Ve sanırım Tugay Komutanı ile (belki) Kurmay Başkanı dışında hiç kimse ihbarcının kimliğini bilmiyordu. İhbar değerlendirme toplantısı sona erdiğinde "Baskın'ın nasıl yapılacağı karara bağlanmıştı. Plan son derece basitti:

"Dört, beş ve altıncı bölük timleri unimoglarla karayolundan Geyiksuyu'na ulaşarak Karşılar köyünü çembere alacak;

Özel Tim ise iki helikopterle köye havadan baskın yapacak, Teröristler özel timin elinden kurtulmayı başarsalar bile, bu defa diğer timlerin eline düşeceklerdi."

Başlarında bölük komutanları ile tim komutanı asteğmenlerin bulunduğu komando timlerinin unimoglarla har-reket edişinden yaklaşık bir buçuk saat sonra on altı özel tim elemanını taşıyan iki helikopter ardarda havalandı. Si-yah başlıklı ihbarcı da ilk havalanan helikopterin içindeydi. Teröristlerin gizlendiği evi göstermek için... Tugayda "destek kuvvet" olarak tam teçhizat silahlanmış bekleyen bir tek karargah bölümü timi kalmıştı. Telsizden ilk haber operasyon başladıktan yarım saat kadar sonra ulaştı:

96

"Bir şehit vermiştik!"

Herkes şaşkınlık içindeydi: Nasıl olurdu? Bu bir baskındı. Bir kısıtirma operasyonuydu. Her şey inceden inceye hesaplanmış planlanmıştı. Bu ilk şokun ardından kötü haberler birbirini kovalamaya başladı:

- PKK'li üç terörist yayılım ateş açarak kaçmaya başlamışlardı...

- Üzerlerinde beyaz kar giysileri vardı.. Karın üzerinde görülmeleri son derece zordu...

- Bir er daha yaralanmıştı...

Asıl darbe, operasyonun kaderini tayin eden haber ise birkaç saat sonra ulaştı:

- Karayolundan giden komando timleri Geyiksuyu bölgesini henüz tam anlamıyla muhasara altına alamamışlardı:

Birbirini tutmayan çelişkili bilgiler akşam saatlerine kadar birbirini takip etti. Sonunda gerçek, içinde Turan Gündüz'ün cesedi ve yaralı bir eri taşıyan helikopterle birlikte ulaştı:

- Teröristler kaçmıştı!

Olayın tamamını sabaha karşı, özel timin büyük bölümü dönünce öğrendik. Hepsi yarı donmuş, bitkin ama öfkeli ve hınç doluydular. Operasyonun candamarı sayılabilecek zamanlamada yapılan bir hata her şeyi mahvet-' misti:

- Karayoluyla giden birlikler Geyiksuyu bölgesini ku-şatmadan helikopterler Karşılar köyüne ulaşmıştı.

- İlk helikopter taşıdığı Özel Tim elemanlarını köyün epey gerisine bırakırken, diğer helikopter tam teröristlerin gizlendiği evin alt tarafına bırakmış ve açılan ateş sonucu özel tim kürtçe tercümanı. Turan Gündüz yaşamını yitirmişti.

- Teröristlerin üzerinde beyaz kar elbiseleri vardı. Bunun anlamı ise son derece açıktı. Karın üzerine yattıkları anda görünmez oluyorlar, çok yakınına yaklaşmadıkça

97

farkedilmiyorlardı: Buna karşılık özel tim de dahil olmak üzere tüm birliklerin üzerinde haki renkte kazak ya da parka bulunuyordu. Bunun da anlamı çok açıktı; usuz bucaksız beyazlığın üzerinde yeşil renk şahane bir hedef oluşturuyordu.

- Son olarak, üç PKK'li yöreyi son derece iyi biliyor ve çok iyi

Ümit Zileli-Vur Emri

koşabiliyorlardı.

Takip hava kararınca kadar devam etmiş, bazen aradaki mesafe yirmi, otuz metreye kadar inmişti. Ancak bu da bir şeyi değiştirmemiş, aksine beşinci bölük komutanı Arif Üsteğmen ölümün eşliğinden dönmüş, yanındaki er ise üsteğmenin tüfegine çarpıp seken terörist kurşunla yaralanmıştı. Ve yaklaşık on saat süren bir kovalamaca sonrası teröristler yüz elli kişilik komando birliğinin arasından ellerini kollarını sallayarak kaçmışlardı.

Tugay Komutanı Tuğgeneral Osman Çitlim öfkeden deliye dönmüştü: Bu başarısızlık bir anlamda Tümgenerallik hayallerinin sonu da olabilirdi. Kurmay Başkanı Muammer Binbaşı ise ortalarda görünmüyordu: Ortak kanıya göre başarısızlığın en büyük sorumlusu Kurmay Başkanıydı. Helikopterlere hareket emrini o vermiş, karayoluyla giden birliklerle bağlantı kurarak kuşatmanın tamamlanmasını beklemeyi akıl edememişti. Bölüklerin depoları beyaz kar elbiseleriyle doluyken hangi akla hizmet haki renkte giysiler seçildiği ise sorulması gereken bir diğer soruydu.

Geyiksuyu operasyonunun başarısızlıkla sonuçlanmasının ceremesini ise Karşılar köyü halkı çekti. Bu köyün insanları sanırım uzun, çok uzun bir süre 20 Şubat 1986 perşembe gününü unutamayacaklar. Belki de bir acı ağıt, bir ninni, bir utanılası hikaye olarak kuşaktan kuşağa aktaracaklar...

Geniş Yürekli Yüzbaşım

Karargah bölümünde rahatım epey yerindeydi: Kısa sü-

reli görevler dışında pek birşey yapmıyordum; Dördüncü bölükteki gibi her Allahın günü eğitim ise zaten yoktu: Ve ayrıca olmasına da imkan yoktu. Tugayın bir sürü işinden vakit kalmıyordu ki. Aslında bizim bölüğün adı, "Hamal bölük" olarak değiştirilse pek isabetli olurdu. Üç yüzü aşkın ere sahip bölük, eğitim yapmaya kalksa otuz kişi zor biraraya geliyordu. Fırınları, mutfağı, temizlikten inşaaata kadar her iş karargah bölümünün üstündeydi. Her gece pusu görevi ve herhahgi bir olaya karşı hazır kıta bulundurma zorunluğu da bunlara eklenince elde tek bir er bile kalmıyordu. Bunca işin organize edilmesi de başlı başına bir sorundu. Ama Bölük Komutanımız Yüzbaşı Gürel için değil. Ben bırakın askerliği, sivil hayatta bile problemleri bu denli basite indirgeyerek çözebilen bir başka insan tanımadım. Ahmet Yüzbaşı en küçüğünden, en büyüğüne hiçbir ahval ve şerait karşısında yılmazdı. Ona; "Geniş Yürekli Yüzbaşım" adını takmıştım. Hiçbir zaman kızmaz, ya da kızdığını belli etmezdi. Eri, bırakın dövmeyi, doğru dürüst sövmeyi bile.

Sohbeti çok tatlıydı yüzbaşımın. Üsteğmenliği sırasında Bölük Komutanlığı yaptığı Hakkari'nin Uludere ilçesi anılarının önemli bölümünü işgal ederdii. Sıkıyönetimin bütün ağırlığıyla hissedildiği yıllarda kaymakamlığa da vekalet etmişti.

- Askerlik zor zenaat... Hele Jandarmalık!... derdi. Yaptığı işleri gururlanarak anlatır, ama geçirdiği korkulu anları, yetersiz kaldığı olayları da saklamazdı:

- Reşo dağında, dört bin metre yüksekteyiz. Eşkiya sayımızın az olduğunu anlayıp bir bastırıldı, soluksuz tırmandık. Arkamızda eşkiya, nasıl tırmandık hatırlamıyorum. Ölüm korkusu insana güç veriyor herhal! Aşağıya bir baktım. Kanım dondu... Olduğum yere yapıştım kaldım.

O günden beri bir yükseklik korkusu gelmiş, yerleşmişti içine. Uludere'yi anarken yüzüne geniş bir gülümseme yayılır,

99

"Siz bilmezsiniz jandarmanın çektiği çileyi!" diye başlar ve anlatırdı:

- Jandarma subayı olup, ceza almayan adam az bulunur. Otuzu geçtin mi hızla çökersin. Ben yirmi seneden bu yana, askeri liseden beri bu elbiseyi taşıyorum. Daha en ufak ceza almadım. Ama gidin bakın dosyam İstanbul telefon rehberinden kalındır..

Ona göre, jandarmanın kaderi bir yandan güvenlik görevini yerine getirmek, diğer yandan mahkeme kapılarında sürünmektir.

- Adamı yakalarsın, bir sürü kaçak malı da beraberinde... Taltif beklerken mahkeme müzekkeresi gelir! Neymiş? Dövmüşüm, işkence yapmışım.

Yüzbaşının mantığına ters gelen de buydu. "O zaman nasıl görev yapacağız?" şeklinde savunurdu kendini. Verdiği örnekle de kanıtlamaya çalışırdı bu mantığın doğruluğunu.

"Adamı sınırda, mayınlı sahanın ortasında tele takılı bir halde yakaladık. Öylece kalmış. Bir adım atsa havaya uçacak. Suratı korkudan yeşile çalmış... Zor bela kurtardık. Omuzundaki heybeye baktım. İncik, boncuk, bir de iskambil kağıdı... Toplasan on bin lira etmez. Yani yeri geldiğinde, on bin lira için birbirimize kurşun sıkıyoruz. Ederimiz o kadar o an için! Adam da ekmek parası peşinde. Acıyorum ama elden bir şey gelmiyor. Sordum:

- Kaç paralık mal var bunun içinde?

Ümit Zileli-Vur Emri

- Bilmem ki bey, benim değil.

Gel de sınırdan çatlama. Ülan omuzunda taşıyorsun. Nasıl senin olmaz... Ama adam nuh diyor, peygamber demiyor. Biraz okşadım. Bülbül gibi konuştu. Hem de mik-tarlarıyla birlikte"...

Bunu anlattıktan sonra, bir an durur, düşünür sonra da jandarmanın yazgısını bir cümleyle özetlerdi.

- Vicdan azabıyla, kızgınlık arasında biteviye bocalarsın!

100

Bir İzin Hikayesi

Kısaca söylemek gerekirse, eski bölüğüme döndüğüm için mutluydum. Karargahta sıkılmak olanaksızdı. Her-gün, hatta her an değişik bir görev çıkabiliyordu. Konumuz gereği erata en yakın rütbeli de bizdik. Dertlerini, sorunlarını açmak, izin ya da para istemek için ilk önce mutlaka bize koşardı. Başu derde girdiğinde sığınılacak ilk liman yine asteğmenlerdi. Askerliğini yapanlar, "Asteğmen olmasa askerlik bitmez" özdeyişini mutlaka bilirler... Ben de bu geleneğe uygun hareket ettiğim için, bölük dahilinde adım, "Marko Paşa"ya çıkmıştı. Her Allahın günü bitmek tükenmek bilmeyen bir uğru istekle karşılaşırdım. Hem de ne istekler; izin isteyen, nöbet saatine itiraz eden, tüfegini ya da kasaturasını kaybeden, parasını çarptıran vb. Bir sürü insan gün boyu başının etini yerd. Her birine ayrı ayrı çözüm bulmaya çalışırdım ama nafîle... Sonunda olan bana olur, sınır küpüne dönerdim. Bazen de öyle istekler, "Olmaz canım, herhalde alay ediyor" dedirten öyle başvurular olurdu ki pes ederdim. Örneğin; Ka-dir'in üç günlük izin için ağlayarak yalvarışını dün gibi hatırlıyorum. Nedenini sorduğumda mertçe cevap vermişti:

- Kız kaçırmak için!.. ,

Takım komutanları odasının kapısı gürültüyle açılıp, içeri fırtına gibi giren eri görünce elimde olmadan söylenmişim:

- Hoşt oğlum hoş! Ahır mı lan burası?

Göğsü körük gibi inip kalkıyordu. Yakası bağı açılmış, elinde de bir mektup! Bölüğün en efendi, kendi halinde erlerinden biri, Kadir'di karşımdaki. Ağlamaktaydı:

- Komutanım Allah rızası için üç gün izin ver bana! Durumu pek normal değil gibiydi. Önce ailesinden birine birşey olduğunu sandım:

- Hayrola Kadir, bir şey mi oldu?

101

Bir an kasıldı, sonra ağlamaya başladı. İyice meraklan-mıştım. Sesimin tonunu ayarlamaya çalışarak biraz sertçe çıktım:

- Ne oldu evladım söylesene?

- Sevdiğim kızı verecekler komutanım!

Acımayla şaşkınlık karışımı bir duyguyla uzandım. Elindeki mektubu aldım. Klasik, "Önce selam eder..." diye başlayan binlerce er mektubundan biriydi. Ama ikinci paragrafta darbeyi vuruyordu:

"Söyledim kardaş, Hasan emmiye başlığı vercez az bekle dedim, ama dinlemedi. Salime'yi tuhafiyeci Abdullah'ın oğlu Mustafa'ya verecekmiş. Deyişlerine göre iyi başlık alacaklarmış..."

Üzüntüyle baktım Kadir'in yüzüne. Ne yapabilirdim ki? İzin versem gidip başını belaya sokacaktı. Versem; eminim firar edecekti. İki ucu boklu değnek! Son bir umutla sordum:

- Pekî ne yapmayı düşünüyorsun!

- Kaçıracam komutanım... Başlığa gücümüz yetmez! Bir süre düşündüm. Çocuğun gözü kararmıştı. İzin vermezsem firar edecek, askerliği yanacaktı.. Hemen o gün gereken işlemleri yapıp on gün izne gitmesini sağladım. İçim yana yana. Otobüse kendi elimle bindirdim. Giderken kulağına fısıldamadan da edemedim:

- Dikkatli ol! Başım belaya sokma ve tam vaktinde burada ol...

Uykularını kaçırın on koca gün sonunda, tam vaktinde döndü Kadir. Gözlerinin içi gülüyordu. Bir koşu geldi, ellerime sarıldı:

- Allah razı olsun komutanım.....

- Söyle ne oldu? Çatlatma beni...

- Hallettim komutanım!

- Nasıl?

Gittiğinin ertesi günü kaçırmıştı Salime'yi... Kızın da

102

onda gönlü olduğu için hiçbir zorluk çıkmamıştı. Polise, jandarmaya bile gerek kalmamış, kız tarafı kaderine razı olmuştu.

- Pekî düğün? diye sordum: Vakit yetmemişti. Hem şöyle ağız tadıyla bir düğün

Ümit Zileli-Vur Emri

yapmak istiyordu:

- Ya tekrar başkasına vermeye kalkarlarsa? diye soracak oldum. Alaylı bir ifadeyle kafasını salladı ve cevapladı:

- Artık isteseler de benden başkasına yar olmaz komutanım!

Takdirname

Karargaha dönüşümden kısa bir süre sonra, herhalde yaşamımın en bedava takdirnamesini kazandım! Onca tehlikeli görev, o kadar ölüm korkusundan sonra, hiç yoktan takdirname alınca bir garip olmuşum. Her şey çok anlamsız ve komik gelmeye başlamıştı. Ama başımdan geçen olay hiç de komik başlamamıştı...

Sütlüce yöresindeki Baldan ve Kocalar köyü yakınında pusu ve arama görevi tebliğ edildiğinde pek umursama-mıştım. Bir gecelik sıradan bir görevdi işte. Son sıralarda görevin şekli de bir hayli değişmişti. Artık yarı motorize sayılırdık. Görev bölgemizin mümkün olduğu kadar yakınına sivil araçlarla bırakılıyor, görev bitiminde de aynı yerden yine araçla alınıyorduk. Hava kararmadan önce gideceğimiz bölgeyi keşfe çıkma zorunluluğu da yeni sistemin bir parçasıydı.

On iki kişilik ekibimle Devlet Su İşleri'nin bir minibüsünün içinde sarsılarak ilerliyorduk. Yol çok kötü, hava da yağmurluydu. Gece pusuya yatacağımız yerleri gözden geçirirken, tim çavuşu Ercan yan tarafımdaki tepeyi işaret etti:

- En üste bak komutanım... Birileri var!

Gözlerimi kısarak baktım (dürbün yoktu). Gerçekten

103

de tepenin üzerinde üç kişi vardı. Oturuyorlardı. Daha doğrusu yatmakla oturmak arası bir pozisyondaydılar. Önce "bu havada ne işleri var. Allahın dağında" diye düşündüm. Sonra aklıma gelen ihtimalle bir an ürperdim. Şoföre:

- Hiçbir şey yokmuş gibi devam et... talimatını verdikten sonra tüfeğin kurma kolunu bir kez çekip bıraktım. Tam dolduruşa geçmiştim. Minibüs ilk virajı dönünce indik. Sürünerek tepeye yaklaştık. En yakın noktaya ulaştınca, tüfeğimi doğrultarak bağırdım:

--- Eller yukarı, jandarma!

Tepedeki üç kişi sesimi duyar duymaz kaçmaya başlamışlardı. Demek ki haklıydım... Teröristti bunlar! Dört G3 aynı anda patladı. İsabet kaydedilememişti. Adamlar tepenin ardında kaybolduklarında ben de timi dörde ayırmakla meşgul oldum. Telsizle merkeze bilgi verdikten sonra saatler sürecektir avı başlattım...

Operasyon dört saat sonra sona erdi. Hava kararmış, yağmur da yeniden başlamıştı. Baştan aşağı çamura sıvanmış, dağa tırmanırken ardarda silah sesleri duydum. Diğer gruplardan biri karşılaşmıştı herhalde... Erlerden birine zarar gelmesin diye dua ederek o yöne saptım. Biraz sonra yanlarına ulaşmıştık.

Karanlıkta zor seçerek sordum:

- Ne oldu yakaladınız mı?

- Kaçar mı komutanım!..

Bir ferahlık duygusuyla olduğum yere çöktüm. Biraz nefeslendikten sonra yakalanan teröristlerin yanına gittim. Büyük bir kaya parçasının yanına oturmuşlardı. Birbirlerine kelepçeyle bağlı iki kişi... El fenerini yüzlerine çevirince hayretle bağırdım:

- Bunlar mı terörist?!

Karşımda onaltı, onyediyi yaşlarında suratları korkudan kararmış iki çocuk vardı. Daha büyükleri bile terlememiş iki çocuk! Çavuşa döndüm:

104

- Emin misin bunlar olduğuna?

- İtiraf ettiler komutanım. Zaten kaçarken yakaladık. Bir de tüfek vardı yanlarında...

Erin tüfek dediği çiftteydi. Avda kullanılan, çift kırmalı dediklerinden. Tam o sırada Tugay Komutanı aradı. Yakaladığımızı bildirdikten sonra kaçaklara döndüm:

- Ne yapıyordunuz tepede?

- Keklik avlıyorduk komutanım! Bir sevinç kapladı içimi. Söylediğinin doğru olması umuduyla sorguya devam ettim:

- Peki niçin kaçtınız?

- Korktuk!

İkisi kardeşti. Kemal ve Mustafa... Evleri az ilerdeydi. Keklik avına çıkmışlar, bizi görünce de korkup kaçmışlardı. Peki ya üçüncü kişi... O neredeydi:

- Dedemizdi komutanım. Şimdi evde olsa gerek... Pek tatmin olmamıştım. Üstelik yağmur altında dört saat koşturmanın öfkesi de yakıyordu içimi! Gösterdikleri evi bastık. Bir kadın, yaşlı bir adam ve bir kız çocuğu vardı evde. Yaşlı adam, çocukların ifadesini doğruluyordu.. Bu arada bir panzer ve yedek kuvvet de olay

Ümit Zileli-Vur Emri

yerine yetişmişti. Tepeye çıktık. Gerçekten de keklük avlamak için kurulmuş tuzaklar bulduk. Yapılan sorgulamalar ve araştırmalar sonucu bizim yakaladığımız çocukların gerçek birer keklük avcısı oldukları ortaya çıktı. Hem de profesyonel!

Rezil olmanın verdiği utancı yaşarken, bir de Tugay Komutanı çağırınca ne yapacağımı şaşırılmıştım. Ölümlerden ölüm beğenerek huzuruna çıktım. Hayret, Paşa gülümsüyordu. Üstelik:

- Bravo asteğmenim. Tebrik ederim!

Deyince iyice afalladım. Herhalde alay ediyordu: Biraz sonra benim timde bulunan erleri de çağırarak tek tek kutlayınca, rüya gördüğümü sanmaya başlamıştım ki komutan açıkladı:

- Gerçekleştirdiğiniz kısırtma operasyonu ve yönetim şekliniz fevkaladeydi!
105

Paşa sonucu umursamıyordu: Dört saat süren operasyon ve sonunda takip ettiğimiz kişileri yakalamamız çok hoşuna gitmişti. Ben bir takdirname ve onbeşbin lira ile taltif edilirken, erler de birer başarı belgesi, ikişerbin lira ile ödüllendirilmişlerdi. Bu olaydan sonra arkadaşların aylar boyu alay etmesi hiç etkilemedi beni. Takdirnameyi almıştım ya... Önemli olan oydu. Aç Aç Gecesi

Tugay'da heyecanlı bir koşuşturma vardı ama nedenini çözemiyordum. Akşama doğru öğrendim. Erat için "Moral Gecesi" düzenlenmişti. Özgün adıyla, "Aç Aç Gecesi"... Askerlikte moral çok önemlidir. Erin maneviyatı yüksek olursa ne âlâ! Ne dayaktan gocunur, ne de nöbetten! Tuttuğunu koparır. Morali bozulduğunda ise istediğiniz kadar uğraşın, en basit askerlik kuralını bile kafasına sokamazsınız. Bu psikolojinin farkında olan yönetici kadro arada sırada bazı aşırılıklara göz yumulan geceler tertipler. Eratın "Aç Aç Gecesi" adını verdiği bu tür eğlencelerde moral yükselir mi bilemiyorum, ancak eminim, organizatörün cebindeki para miktarı bir hayli yükselir..

Adını sık sık duyduğum, ama bir türlü seyretme fırsatı bulamadığım bu gösteri için fotoğraf makinamı hazırlamıştım bile. Tugayın her yanı afişlerle donatılmıştı. Ara-beks kralı Küçük Bilal... Türkü dünyasının prensi Ali Dağlı... Ve iki adet rakkase gecenin yıldızlarıydı. Bir resim daha vardı ancak ne olduğunu çözememişim. Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bu zatın sunucu (ve de organizatör) olduğunu daha sonra öğrendim!

Bu önemli gece için spor salonu tahsis edilmişti.. Taburdan ve karargahtan yüzlerce sandalye taşınmış, salon bir çeşit gezici tiyatro çadırına benzemişti. Samimi bir hava içinde icra edileceği anlaşılan geceye rütbeli personel de epey alaka göstermiş, ön sırada yerini almıştı: Örneğin
106

astsubaylar tam tekmil ordaydı. İki adet binbaşı, bir yüzbaşı ve on adet asteğmen de geçerken şöyle bir uğramışlardı. Sunucunun sabırları tüketen giriş taksiminden sonra program, alkış, ıslık ve Ali Dağlı adlı sanatçımızın iç parçalayıcı feryatlarıyla başladı. Sahnede bir bağlama ve darbuka eşliğinde avazı çıktığı kadar bağırarak sanatçımızın hangi şarkı ya da türküyü seslendirdiğini anlamak mümkün değildi. Fakat müstesna bir kulağa sahip oldukları anlaşılan astsubaylar ve erat, her şarkı bitiminde çılgınca alkışlıyorlardı. Türkü dünyasının prensi sahneyi terkettiğinde derin bir oh çektim! Esmer vatandaş kimsenin gülmediği (o gürültüde zaten anlaşılmıyordu) bir iki fıkra anlattıktan sonra gecenin ilk bombasını patlattı:

- Şimdi huzurlarınızda rakkaseler kraliçesi Nurten Çiçek!.

Büyük bir tezahürat altında sahneye çıkan kadın (kadın mıydı?!) kırırmaya başladığında, bir an salon yıkılıyor sandım. Erat bir ağızdan tempo tutuyordu:

- Aç, aç!..

Göbeğine uzanan memelerini ikide bir küçücük sutyenin içine tıkıştırılmaya çalışan rakkaseler kraliçesi gülücükler dağıtarak oynuyordu. Ama asıl kıyamet erlerin oturduğu kısma yaklaşınca koptu. Eratın "aç aç" isteklerini kıramayan Nurten Çiçek önce sağ göğsünü şöyle bir göster-' di. Sonra, "Helal, nuro!" sesleri arasında sol göğsünü... Biraz sonra da ikisini birden! Sahneyi terkettiğinde ise hüzünlü bir sessizlik çöktü ortaya. Sanıyorum erat, "İkiyüz liraya bu kadcarcı mı?" diye düşünüyordu.

Şimdi sahneye sunucuya göre, arabesk dünyasının küçük Emrah'tan sonra ikinci kralı çıkıyordu. Küçük Bilal! Ama hakkını vermek gerek, küçük Emrah'ı Bilal'in yanına koysalar herhalde babası gibi dururdu. Çocuk on, en iyimser tahminle on iki yaşlarındaydı. Bir sürü arabesk şarkıyı salondakilerle birlikte kanlı gözyaşları arasında icra ettikten sonra yerini akrobasi kraliçesi Nur Hayat'a

107

Ümit Zileli-Vur Emri

raktı. Sahneye dansöz giysileriyle çıkan kadın, gerçek bir akrobat olduğunu kısa sürede gösterdi: Örneğin, çırılçıplak köprü kurdu!

Yine anadan üryan bir şekilde perende attı! Artık salon nitelendiremediğim bir tür tezahüratla çıkıyordu. Gösteri sona erdiğinde salonu terkeden erlerin yüzlerini inceledim: Hepsi gayet mutluysa: "Üst rütbelilerin hakim teslim etmek gerek" diye düşündüm. Doğrusu er psikolojisini iyi biliyorlardı!..
Bahar Taarruzu

Sıkıyönetim bir sabah sona eriverdi. Bir bahar sabahı! Gerçi uzun zamandır dedikodusu yapılıyordu ama yine de herkes şok olmuştu. Otomatikman olağanüstü hal uygulamasına geçilmiş, böylece bizim görevler de sona ermişti. Sevinmek istiyordum ancak elimde olmadan bir boşluk duygusuna kapılmıştım düşünüyorum, işin içinden çıkamıyordum:

- Peki şimdi ne yapacaktık biz!..

Kısa bir süre sonunda ortada merak edilecek bir durum olmadığını gördüm. Bize iş çoktu... Tugay içi hizmetler ne güne duruyordu. Tugay komutanımız da bir işi kalmayınca gözünü içeriye çevirmiş ve bir "Güzelleştirme" kampanyası için kolları sıvamıştı. Sıkıyönetimin kalkışına üzülmeğe başlamıştım. Beni en çok dehşete düşüren, paşanın aniden yaptığı bir sabah denetlemesi oldu. Yanına bölük komutanımız, ben ve Emre asteğmeni alan paşa iki saat içinde tam yüz kırk üç madde yazdırdı. Kendi deyişine göre bu daha ilk etapta... Bu kampanyadan en zararlı çıkan da ben oldum. Komutanın emriyle "bahçe işleri" sorumlusu tayin edildim. Ben bırakın bahçe işlerini menekşeyle sümbülü birbirinden ayırdedemezdim ki! Ama itiraz etmek istediğimde iş işten geçmişti. Üç ay içinde tugayı adam ettik. Bu, arada ben de ikinci bir meslek edindim... Bahçıvanlık!

108

Aslına bakarsanız zevkli bir uğraştı.. Kendime bir ekip kurmuş çalışıyordum. Kafama göre şirin patika yollar yapıyor, istediğim yere çim, istediğim yere yonca ekiyordum. Harika birde gül bahçesi kurmuştum. Vaktin nasıl geçtiğim farketmiyordum bile. Yeni işimin avantajları da vardı. Sözgelimi, çim tohumu ya da çiçek fidesi getirmek için canım istediğinde Adana'ya gidebiliyordum. Sabah içtimalarına çıkıyordum. Şalı günleri beni kahreden gece eğitimlerinden de kurtulmuşum. Ancak bazı çileden çıkarılan yönleri de yok değildi: Özellikle paşa her işe karışıyor. Verilen emre göre ilk önce Tugaydaki tüm ağaçların gövdelerini kireçle beyaza boyamıştık. Ama komutana beğendiremedik. Yaptığımız işi denetleyen paşa memnun olmamıştı:

- Olmamış asteğmenim!

Şaşırılmıştım. Bütün ağaçlar özenle boyanmıştı. Daha ne istiyordu?

- Nesi olmamış komutanım?

Nasıl olur da göremezsin dercesine küçümser bir ifadeyle baktı yüzüme. Sonra açıkladı:

- Bütün ağaç gövdeleri aynı boyda boyanacak. Talimatnameye göre yüz bir santimetre!

Acıyla içimi çektim. Bütün ağaçlar yeniden elden geçecekti. Ben de elimde metre tek tek ölçecektim.

Aynı tür mantığa Kurmay Başkanımızda da rastladım. Tüm bekar asteğmenlerin birarada kaldığı odayı denetlerken gözü ortadaki sobaya takılmış, beğenmediğini ifade ederek emir vermişti:

- Şu sobayı iyice kenara alın!..

Dilimin döndüğünce; sobanın ortada kalması gerektiğini, zaten odayı yeterince ısıtmadığını, boruyu kısaltırsak hepimizin donacağını anlatmaya çalıştım. İfadesiz bir yüzle dinledikten sonra görüşlerimizin ne denli ayrı olduğunu bir cümleyle açıkladı:

- Önce görüntü asteğmenim!

109

Görüntünün Faziletleri

Görüntü...

On altı aylık askerlik yaşamımda bu kelimeyle (hiç abartmadan söylüyorum) her Allahın günü karşılaştım. Her nedense askerlikte görüntü son derece önemliydi. Özellikle rütbeler yükseldikçe... Öylesine sihirli bir şeydi ki; terfiler, göze

Ümit Zileli-Vur Emri

girmeler, gözden düşmeler, fırçalar, dayaklar, velhasıl akla gelen, gelmeyen herşey bu kelime yüzündendi. Kendi adıma şunu söylemeliyim ki; ben bu "görüntü" denilen şeyden çok çektim. Ancak bir çok defa "aferin" aldığımı da itiraf etmeliyim.

Aslında görüntünün kısa dönem yararları da yok değildi. Örneğin zamanın Jandarma Genel Komutanı ya da yardımcısı denetime mi gelecek tugay baştan, aşağı seksen kere yıkanır, temizlenir...

Erat iyi bir temizlikten geçirilir. Örneğin sıcak suyla ve de bol sabunla banyo yapar.

Depolarda bu tür önemli günler için bekletilen el değmemiş iç çamaşır ve uniformalar çıkartılır.

Keza kullanılmaktan ve de pislikten sararmaya yüz tutmuş yatak çarşafları depoda bekleyen yenileriyle değiştirilir.

Tüm eratin başı kör makinayla sıfır numara traş edilir. (Bu arada olan, askerliğinin bitmesine üç beş gün kalanlara olur.)

Sorulabilecek olası sorulara karşı günler süren özel eğitimler yaptırılır, özellikle rütbeliler eğitim kitaplarını bir kez daha hatmederler.

Ve karavanada o günün şerefine tavuk, içli pilav ve meyve (belki de tatlı) bulunurdu.

O tarihi gün tam şan ve şerefi ile gelip geçtikten ve de Tugay Komutanı ile birlikte diğer rütbeliler Genel Komutanın iltifatlarına mazhar olduktan sonra ise her şey büyük bir süratle eski haline rücu eder; erata dağıtılan yeni

110

üniforma ve iç çamaşırlar sayıyla geri toplanır, sararmış çarşaflar tekrar ait olduğu yere döner, yeniler ise deponun yolunu tutardı. Gelecekteki yeni bir denetime kadar... Dördüncü bölükteki sürgün günlerimesnasında eratin perişan halde olduğunu, hemen hiçbirinin iç çamaşırını olmadığını görmüştüm. Üstlerine giydikleri şeylere de üniforma değil, tabir yerindeyse ancak paçavra denebilirdi. Eratin bu halini Bölük Komutanı Üsteğmen Mithat Kara-ca'ya birkaç defa iletmiş ve iki veciz karşılık almıştım:

- Depoda yok. Kendi çamaşırlarımı mı vereyim? (depo ağzına kadar doluydu)

- İdare etsinler. Zaten vereceksin de ne olacak? Bu herifler yine eskitecekler!

Bölük komutanımızın izinli olarak Ankara'da bulunduğu bir sıra depodaki iç çamaşır ve uniformaları erata dağıttığımı için günlerce fırça yemiş, "emre itaatsizlik" suçundan mahkemeye verilme tehlikesi bile atlatmıştım.

Bana ilk sıralar son derece garip gelen "görüntü" oyununa kısa sürede alıştım. Hasan Binbaşının bir sohbet sırasında söylediği üzere mühim olan:

- Zevahiri kurtarmaktı...

Diğer bir deyişle görüntüyü kurtarmak. Aslında bu oyun sadece denetimden denetime değil; her Allahın günü yüksek rütbelilerle küçük rütbeliler, ya da küçük rütbelilerle erat arasında biteviye oynanır dururdu. Örneğin, her pazartesi günü sabah içtimasına Tugay Komutanı da katılırdı. Dolayısıyla diğer tüm rütbeliler de... Zaten haftanın tek "adam gibi" içtiması da o gün olurdu., Bando Harbiye ya da Sakarya marşını dinlenebilir şekilde çalar, erat göğüsler ilerde ve de sert adımlarla yürür, rütbeliler en cakalı selamlarını verirlerdi. Diğer günler ise sabah içtimaları bir üsteğmen ile asteğmenler ve erat arasında olup bitirdi.

İşin kanımca en önemli yanı ise, herkes bu oyunu bilerek oynardı. Denetime gelen Jandarma Genel Komutanı

111

işin iç yüzünü bilirdi. Çünkü aynı yollardan o da geçmişti. Pazartesi içtimalarına katılan Tugay Komutanı da öyle...

- Peki öyleyse bu oyuna ne gerek vardı? :

Sonunda kararımı verdim. Elbette gerek vardı: Bu oyun oynanmalıydı. Çünkü mühim olan:

- Görüntüyü kurtarmaktı!

Emir Demiri Keser

"Asker soru sormaz... Verilen emri uygular!"

Askerlik hayatına adım attığım ilk gün Bölük komutanımız Üsteğmen Bülent Tokdemir'in üstüne basa basa söylediği bu cümle, askerlik mesleğinin mantığını bence son derece açık bir biçimde ortaya koyuyordu.

Anımsadığım kadarıyla, Tuzla Piyade Okulu'nda geçen üç buçuk aylık eğitim süresi boyunca, çoğumuz işin ciddiyetini kavrayamamıştık. Öyle ki çok yorulduğumuz, acıktığımız ya da uykusuz kaldığımız zaman bölük komutanımızın sesini taklit ederek başlardık:

Ümit Zileli-Vur Emri

- Asker yorulmaz!

- Asker acıkmaz! :- Asker uyumaz!

Verilen emirlerin yoğunluğundan bunaldığımız zaman ise en son benzetmeyi patlatırdık:

- Asker nefes bile almaz!

Bölük komutanımızın ne denli haklı olduğunu ise asteğmen rütbesini takıp görev yerlerimize dağıldıktan sonra anladık. Biraz geç olmuştu tabii! Örneğin ben, ancak okukah birkaç fırça ve onbeş günlük hapis cezasından sonra astın üstü soru sormaması, verilen emirleri ne olursa olsun uygulaması gerektiğini öğrenmiştim. Mantığa ters gelse de...

Şimdi, eğri oturup doğru konuşmak gerekirse her mesleğin belli prensipleri, belli kuralları vardır. Olmalıdır da...

112

Askerlik de disiplin ve otorite gerektiren bir meslek olduğuna göre bu öyle bir kurala gereksinim duyulması doğaldı. (En azından kendi mantığı içinde.) Ancak bana garip, hatta itici gelen bu değildi. Asıl şaşırtıcı olan, generalinden asteğmenine kadar tüm muvazzaf subayların askerliğin bu altın kuralını bir yaşam biçimi haline getirmeleriydi. Görev sırasında, görev haricinde, mesai, mesai dışında; hafta sonunda, tatilde velhasıl günün yirmi dört saati, haftanın yedi günü hepsi dört dörtlük asker görüntüsü vermek ihtiyacı duyuyorlardı. Yetiştirilme ya da eğitim tarzından dolayı mı bilmiyorum, ancak bu durum doğal olarak sosyal yaşantılarını da büyük ölçüde etkiliyordu. Örneğin birçok rütbeli cumartesi, pazar günleri bile sivil elbise giymiyordu. "Bu adamlar emekli olunca ne yapacaklar" diye düşündüğüm çok olmuştur. Çok daha önemli, yaşamsal olarak vurgulamak istediğim bir nokta ise:

Tunceli Jandarma Komando Tugayı'nda görev yaptığım bir yıllık süre içinde maç tartışmaları hariç, bir sohbet, bir fikir alışverişi görmedim. Subay gazinosu yemek, televizyon, okey ya da poker için vardı.

En yüksek rütbelisinden en küçüğüne, hiç kimsenin ağzından Türkiye'nin sorunlarıyla ilgili bir tek ciddi söz bile duymadım. Hele doğu sorunu, göbeğinde bulduğumuz o bitmek tükenmek bilmez savaşla ilgili adam gibi, tek bir yorum, bir öneri bile işitmeden. Görüldüğü kadarıyla herkes birinden, ya da birbirinden ölesiyeye korkuyordu. Öyle ya "yerin kulağı vardı"...

Ancak en akla gelmeyecek, en zavallıca düşünceler o büyük adamın, "Atatürk"ün isminin ardına sığınılarak açıklanabiliyordu. Siyasi sayılmayan! Bu tür sohbetlerde:

Tüm Tunceli'nin boşaltılıp eğitim sahası yapılması gibi güzide önerilere rastlanabiliyordu. Zaten burası terörist yatağı değil miydi? 1938'de bunlar isyan etmemiş miydi? Mustafa Kemal Paşa bunları silindir gibi ezmemiş miydi? Ahhh... Ahh... Ezmişti ezmesine de işi yarım bırakmışta!

113

Bazen de (özellikle bir çatışma, bir pusuya düşme, bir ölüm sonrası) bu Allahın cezası memleketin adam olmazlığından başlanarak uzun uzadıya kötümser tablolar çizilir, dış düşmanlardan, bölücü hainlerden ve bu durumlara yol açan beceriksiz politikacılardan dem vurulur; sonunda ise:

- Bize demokrasi yaramaz kardeşim!.. şeklinde bağlanırdı.

- Bizlerin (asteğmenlerin) karışmadığı, yan masalardan kulak kabarttığı bu tür sohbetlerin ana teması anlayabildiğim kadarıyla emir komuta zincirinde bir Türkiye özlemiydi: Elli beş milyon askere sahip bir Türkiye!

Askerliğimin son günlerinde özel timin komutanı yüzbaşıyla konuşurken nereden estiyse doğu sorunu üzerine birkaç laf etmiş, "uzun vadeli" önlemlerin gerekliliğinden bahsetmiştim. Yol, su, elektrik, telefon gibi temel ihtiyaçlardan, yaşamı kolaylaştırıcı etkenlerden... Bunların doğuyu batıya yaklaştıracaklarını problemlerin daha kolay çözüleceğini belirtmiştim. Tabii güler yüzlü, sevecen davranmak koşuluyla. Şişman ve sempatik yüzbaşının yanıtı kısacık ama olabildiğine yalındı:

- O zaman iyice azalarlar...

Bunun yanısıra Ankara'dan gelen Genel Komutanlığa bağlı helikopter pilotları vardı. Yüzbaşı, Binbaşı, Yarbay rütbelerinde. Onların bakış açıları son derece farklı, sohbetleri de bir o kadar güzeldi. Sorunlara son derece gerçekçi yaklaşır, her şeyin sadece top tüfekle çözümlenemeyeceğini vurgularlardı.

Efendim, subayların eratla ilişkileri mi?... Bildiğiniz gibiydi efendim.. Hiçbir değişiklik yoktu. Askerliğini yapan, her er kişinin birbirine anlattığı üzere; dayaklı mayaklı, küfürlü müfürlü!..

114

Ümit Zileli-Vur Emri

Bir Sigara Yanığı

Assubaylara gelince... Onlar benim izlediğim kadarıyla subay aleminin tamamen dışındaydı. Gazinoları dahil her şeyleri ayırıyordu. Mesai saatleri dışında şayet nöbetiniz yok- sa karşılaşmazdınız bile. Kendilerine ait ve dışarıya kapalı bir dünyaları vardı. Bir gün asteğmen arkadaşlarla assubaylar hakkında laflarken nereden aklıma geldiye, emniyet teşkilatında bekçi, askeriyede assubay benzetmesini yapmıştım. Askerliğini yapmış olan herkesin bildiği bir laf vardır:

- Ordunun bütün yükünü asteğmenler çeker... denir. Bu laf yanlış değildir. Ancak eksiktir. Assubayları da eklemek gerekir. Ben kendi hesabıma on altı aylık askerliğim boyunca astsubay denilen bilmeceyi tam olarak çözebildiğimi söyleyemem. Şöyle arkama yaslanıp, düşündüğüm zaman birçok "iyi" şeklinde tanımlayabileceğim astsubayın yanısıra sadistlik derecesinde zalim olanları da hatırlıyorum. Genelde ne halk, ne erat, ne de subaylar tarafından seviliyorlardı. Özellikle genç olanlar. Halk arasında "iki pırpır" diye bilinen, çavuş rütbesini takıp kıtaya gelenler...

Karargah bölümüne geri döndüğüm sıralar yeni tayinler olmuş, bizim bölüğe de bir tane gelmişti. Henüz yeni mezun, iki pırpır bir çavuş. Bahtiyar assubay... İlk günler her şey iyi, her şey hoştu: Ne olduysa Bahtiyar assubay bölük komutanımız tarafından İnzibat Takım Komutanlığına atandıktan sonra oldu. Aslında yasaya göre İnzibat Takım Komutanının Başçavuş rütbesinde olması gerekiyordu ama elde adam yoktu. Bahtiyar çavuş, o efendi, kendi halinde adam altına inzibat jipini çekince bir anda değişti. Şikayetler daha ilk günden başlamıştı. İnzibat takımının erleri "yandım allah" diye soluğu ya benim, ya Alişan asteğmenin ya da Emre asteğmenin yanına alıyorlardı. Lakin erat onun emrindeydi. Birkaç kez tatlı dille ikaz ettik, İvhh... Bana mısın demiyordu. Tam tersine

115

kısa bir süre sonra bu defa bizim takımlardan şikayetler gelmeye başladı. Bahtiyar assubay yemekte, yatakta, koridorda, mutfakta kısacası nerede kimi bulursa "Allah yarattı" demiyor, bir temiz ıslatıyordu. Biz, "bu belayı nasıl savuşturacağız" diye kara kara düşünürken, bir cumartesi günü ip koptu... Acı bir şekilde...

Eratin dinlenme odası tarafından tarifi ve de dayanılması mümkün olmayan gürültüler gelmeye başladığında ben cumartesi gününün en keyifli saatlerini yaşıyordum. Önümde günün tüm gazeteleri, bir semaver dolusu çay ve sigaram... İşte içine edilmişti yine! Öfkeyle fırladım yerimden. Atacağım fırçayı içimden tekrarlayarak çıktım koridora. Ve olağan olmayan bir kalabalıkla karşılaştım. Merakla yaklaştım:

- Ne oluyor burada? Kavgamı ediyorsunuz? Sözlerimi derin bir sessizlik izledi. Orhan Onbaşıyı o an gördüm. Ağlıyordu...

- Ne oldu evladım? Dayak mı yedin?

Cevap yerine ardarda birkaç çıkırcık duyuldu. Hay Allah! Çocuğun yüzü kırkırkıydı. Neredeyse katilip kalacaktı: Kalabalığa dönüp bir kez daha, bu kez bağırarak sordum:

- Son defa soruyorum. Burada neler oluyor? Bölük komutanımızın şoförü Sinan eratin arasından sıyrılarak önüme dikildi:

- Bahtiyar astsubay Orhan Onbaşı'nın altına sigara bastı komutanım!

Önce anlayamadım. Altına sigara basmak... Kim? Nasıl? Hangi hakla?.. İlk şoku atlattıktan sonra bir kez daha sordum:

- Ne dedin Sinan?

- Sigara bastı dedim, komutanım...

İçimden bir öfke seli yükselip boğazıma acı bir yumru halinde oturdu. Birkaç dakika sonra olayı tamamen öğrenmiştim:

Bahtiyar efendi koridorda yürürken Orhan Onbaşı'nın sigara içtiğini görmüş, çocuk sigarasını saklayıp esas duruşa geçtiği halde önce dövmüş, sonra da hırsım alamayıp sigarayı çocuğun altına basmıştı...

İşte bütün olay buydu! Bahtiyar astsubayı telsizle şehirden çağırdım. Tugay binasının giriş kapısında karşıladım. Bütün hayatım boyunca hiç bu denli bağırduğumu, bu denli ağır, konuştuğumu hatırlamıyorum. Hemen bir tutanak düzenledim. Önce nöbetçi amiri Tefik Yüzbaşı'ya çıktım. Sonra olayı Paşa'ya kadar aksettirdim. Ancak üstlerimizin iradesiyle iş kapatıldı. Bahtiyar assubayın yaptığı yanına kar kaldı. Bir süre sonra da Şırnak'a tayini çıktı. Çekip gitti... Ancak bu olayın acısı benim içimden hiç çıkmadı: Orhan onbaşı'nın altındaki o yanık izini hiç unutamadım...

Ümit Zileli-Vur Emri

Anılar

Yağmurlu bir nisan sabahı Tuzla Piyade Okulu önünde başlayan askerlik macerası dört yüzseksen yedi gün sonra, Tunceli Jandarma Komando Tugayı kapısındaki dokunaklı bir uğurlama töreniyle sona erdi.

Otobüsün penceresinden şehri, birer birer geride kalan düz damlı tezek karışımı yapıları izlerken bir hüznün çöktü içime... İşte şu ev; karlı bir kış gecesi baskın yapmıştık. İki kadın vardı içerdi... Genç olanın karnı burnundaydı (çocuk demek daha yerindeydi sanırım)... Kocası askerdeydi... İzmir Foça'da... Resmi duvarda asılı. Bebek doğalı altı ay filan olmuştur herhalde.

Şu karşıdaki yol; Pülübargi'nin yol çatı... Nice korkulara, nice heyecanlara tanıklık eden, kırmızı çamurlu botlarımızdan çıkmak bilmeyen, operasyon güzergahımız...

Ya şu köy... Burmageçit.. Sevgili Hasan amcanın kan-kardeşim Dudu teyzenin köyü... Nasıl da minnettar bakmışlardı gözlerime... Taa içine!..

Devlet hastanesi ölüm sessizliğindeydi! Dışardaki hoparlörün sesi ise tekdüze ve kesik kesik:

- Ameliyat olacak bir hasta için acele sıfır eraş negatif kan... Hastanemize müracaatları...

Ameliyat acıldı. Tunceli merkez ilçeye bağlı Burmage-çit köyünden elli beş yaşındaki Dudu Demirbilek, normal bir insan yaşamında sözü bile edilmeyecek denli kısa bir süre içinde ameliyat edilmezse ölecekti. Lakin kan yoktu. Hastanede kan depolayacak sistem ise hiç yoktu! Bu gibi yörelerde bir insanın hayatı doktordan çok, diğer insanların insafına kalmıştır. Hasta, kan bulunursa kurtulur, bulunmazsa sınıf değiştirir. Mevta olur! Bu nedenle Dudu kadının durumu pek parlak sayılmazdı. Çünkü gerekli kanın bulunup bulunmaması kimsenin umurunda değildi. Nöbetçi subay kolluğu ve de elinde makinalı tüfeğiyle bir asteğmenin içeri girip:

- Kan vermek istiyorum... demesi önce bir sessizlik yaratmış ardından koridor bayram yerine dönmüştü. Nasıl da sarılmışlardı ellerime... Hasan amca nasıl da dualar etmişti kendi dilinde, anlayamadığım! Sonra aylar boyu süt, yumurta, peynir taşımışlardı Tugaya... koca bir şişe viski de cabası:..

İşte Aktuluk karakolu... Kurşun yağmuruna tutulan, yardıma giderken pusuya düştüğümüz karakol! Panzerin üzerinden seken MG3 mermilerinin soğuk seslerini anımsıyorum. Dörde üç tertip Tahir elinden yaralanmıştı. Hâlâ ateş etmeye çalışıyor ama tetiği çekemiyordu. Geri çekmeye çalıştıklarında hırsla bağırıyordu:

- Bırakın... Yanlarına komam...

Galip asteğmeni hatırlıyorum. O da elinden yaralanmıştı. Bir geceyarısı, Ovacık'ın bir dağ mezrasında, bir köy evinde karşılaşmıştı teröristlerle... Ateş eden en fazla beş adım uzağındaydı... Ve kapıdan yanlamasına girmesi kurtarmıştı hayatını. İki parmağının koptuğunu ise müsademe bittikten sonra, sancılı başlayınca farketmişti...

Ya zavallı Turan... Özel timin henüz bir haftalık elemanı! Turan Gündüz... Geyiksuyu Karşılar Köyü operasyonunda yirmi yaşını noktalamıştı. Helikopterden en son atlayan oydu. Evin damına on metre yükseklikten atlamanın sersemliğinden kurtulmaya çalışırken yemişti kurşunu... Tepeden atılan mermi, küprücük kemiğinin üzerinden girip kalbi parçalamış, hemen oracıkta can vermişti... Dört aylık çocuğunun henüz yüzünü bile görmediğini sonradan öğrenmiştik!

Tunceli kırsacık sürede yitip gitti gözlerimin önünden... Her zamanki neşesiyle Doktor Aykut, sevgili Emre, dost Mustafa, geniş yürekli yüzbaşı, sevgili Hüseyin, Gökalp asteğmen, Pertekli Celal amca, kocaman gözlü Sema ve diğerleriyle birlikte...

- Tuzla'daki bölük komutanımızın dediği gibi, üzerine siyah bir çizgi çektiğim on altı ay geride kalmıştı işte... Yaşama bıraktığım yerden başlamak üzere geri dönüyordum.

- Peki sonuç?

Sonuç, bir yüksek rütbelinin, Jandarma Genel Komutanına söylediği tek bir cümlede yatıyor galiba:

- Şark Cephesinde Yeni Bir Şey Yok!..

EKLER

EK-1

"VUR EMRİ" belgeleri

Ümit Zileli-Vur Emri

TEBELLÜĞ BELGESİ

11 Ocak 1986 tarih ve sayılı müdahale planı No. 56 aldım. Emir muhteviyatına göre hareket edeceğime dair işbu tebellüğ belgesi tarafımdan imza altına alındı.17/1/ 1986.

TEBLİĞ EDEN

Osman ÇİTİM
Tuğgeneral
J. Komd. Tugay K. ve
SYNT. K. Yardımcısı
İMZA
Kh. Bl:

Tarih-Saat: TEBELLÜĞ EDEN Ümit Ertaç ZİLELİ P. Atğm. İMZA

3 NCÜ BÖLGE

Çığ Mahallesi 172.000 J

43. d, 43-26 4,5 km.

121

MÜDAHALE PLANI NO: 56 (PUSU GÖREVLİLERİ İÇİN)

KOPYA NO:

SYNT. K. YARD.LİĞİTUNCELİ

1985

1. DURUM:

Elde edilen istihbarata ve sorgulama sonucu elde edilen bilgilere göre, TUNCELİ bölgesinde faaliyet gösteren bölücü ve yıkıcı silahlı örgüt elemanlarını Pülübargi Mah. istikametini ve yollarını kullanarak Kangırıktepe batısı bölgesine geçiş yaptıkları Çığ Mah. köy mezra ve kömleri bölgesinde dolaştıkları ve bir eylem hazırlığı içinde oldukları istihbar edilmiştir.

2. VAZİFE:

TUNCELİ Sıkıyönetim Komutan Yardımcılığı; bölücü ve yıkıcı örgüt elemanlarının faaliyetlerini tesbit ve takip etmek, örgüt elemanları üzerindeki baskıyı sürdürmek, yakalamak ve öldürmek maksadıyla; 11 Ocak 1986'dan itibaren Çığ Mah. bölgesinde keşif ve pusu faaliyeti icra edecektir.

3. İCRA:

a. Harekat tasarısı:

Bölücü ve yıkıcı örgüt elemanlarını yakalamak ve öldürmek maksadıyla (01.00-06.00) süreli keşif ve pusu faaliyeti icra edilecektir: İcra edilecek pusu hareketi için;1 nci Jandarma Komando Taburundan teşkil edilen..... bölgesinde, 2 nci Jandarma Komando Taburundan teşkil edilen bölgesinde, 3 ncü Jandarma Komando Taburundan teşkil edilen bölgesinde, Tuğ. Kh. Bl. K.lığından teşkil edilen 1 Tim bölgesine keşif ve pusu faaliyeti icra edecektir.

Pusu görevinde bulunacak timler 12 Ocak 1986'da kendi kışlalarından hareketle..... bölgelerine motorlu olarak intikal edecek araçlarını karakola veya birliğe bırakacak yaya olarak 1 nci Jandarma Komando timi bölgesine, 2 nci Jandarma Komando Taburu timi..... bölgesine, 3 ncü Jandarma Komando Taburu timi bölgesine, İl Jandarma Alay Komutanlığı-122

nın veya(İlçe Jandarma Bölüğünün timi Çığ Mah. bölgesine intikal ederek pusu atacaktırlar.

b. Koordinasyon:

(1) Pusu timlerinin maksada uygun hareket edip etmedikleri mutlaka takip edilecektir.

(2) Timlerin görev bölgelerine şevkinde mümkünse sivil araçlardan istifade edilecek veya askeri araçlarla hedef bölgesine yakın, bölücü ve yıkıcı örgüt elemanlarının dikkatini çekmeyen noktalara kadar gidilecek, bilahare yaya olarak pusu bölgesine yaklaşılacaktır.

(3) Pusu atılırken, belirli yol ve patikaların tutulması yerine; bitki örtüsü ve arazi yapısı bakımından ilerlemeye imkan vermeyen, su kaynağına yakın, teröristlerin yiyecek temin edebilecekleri birkaç hanelik yerleşim yerleri civarları tercih edilecektir..

(4) Sessizlik ve ışık disiplinine büyük önem verilecektir.

(5) Bölgede faaliyet gösteren tim veya muntazam birlikler varsa onlar hakkında mutlaka bilgi edinilecek gerekli yerlerle koordinasyon yapılarak pusu görevine

Ümit Zileli-Vur Emri

çıkılacaktır.

(6) Pusu gayri muayyen zamanlarda geçiş nokta veya yollarına yakın hassas olarak değerlendirilen bölgelerde sessizlik içinde sevk ve idare edilecek, koordinasyon üzerinde hassasiyetle durulacak, müessif bir olayın meydana gelmesine fırsat verilmeyecek, pusu yerlerinden ayrılırken herhangi bir emare bırakılmayacak, sivil halkın göremeyeceği şekilde hareket edilecektir.

(7) Timler göreve sevk edilirken; hedef bölge veya şahıslar ve biliniyorsa karşılarına çıkabilecek bölücü ve yıkıcı örgüt mensubu miktarı belirtilecek, bu bölgeye nasıl ve nereden intikal edecekleri veya yaklaşacakları açıkça bildirilecektir.

(8) Timler, hergün saat 20.00'ye kadar pusu sonuçlarını, ulaştıkları en son noktaları ve pusu attıkları yerleri veya

123

bölgeleri kod kitabına göre kodlayarak (kod kitabı yoksa yalnız harita koordinatlarını) bildireceklerdir.

(9) Timler göreve sevk edilmeden önce hareket tarzı veya çıkış brifingi maket arazide veya haritada verilecek, emrin anlaşıldığı tim komutanları tarafından tekrar edilecektir.

(10) Pusu timlerinin örgüt elemanları ile karşılaşmaları halinde ne şekilde hareket edecekleri, hasıl irtibatlarını devam ettirecekleri nereden ve nasıl takviye kuvvet isteyecekleri izah edilecektir.

(11) Tim komutanı kılavuzundaki esaslara ve müdahale planındaki hususlara riayet etmeyen personel hakkında emre itaatsizlikte ısrar suçundan işlem yapılacaktır.

4. İDARE VE LOJİSTİK

a. Timler göreve giderken TİM KOMUTANI kitabında belirtilen silah mühimmat ve malzemeleri beraberinde götürecektir.

b. Pusu timleri..... günlük komanyayı yanlarına alacaklardır.

5. KOMUTA VE MUHABERE a. Komuta:

Pusu timlerinin genel sevk ve idaresi P. Atğm. Ü. Ertaç ZİLELİ tarafından yapılacaktır, b. Muhabere:

(1) Pusu timleri çevrime tesbit edilecek telsiz çağrı kodlarıyla katılacaktır. Telsiz Kod No:10-55.

(2) Tim komutanları tarafından telsiz asgari şekilde kullanılacak pil tasarrufuna riayet edilecek, telsizin en gerekli olduğu zaman kullanılması sağlanacaktır...

Osman ÇİTİM

Tuğgeneral

J. Komd. Tugay K. ve

SYNT. K. Yardımcısı

124

DİKKAT EDİLECEK HUSUSLARA DAİR ÖZEL TALİMAT

a) Kendine görev verilen Tim Komutanı; bu talimat ve emirle birlikte, önce, ilgili bölük komutanına, göreve hareket ederken de günün nöbetçi amirini görecektir, bilhassa özel talimatı okuyup, bunun gereklerinin yerine getirilmesi yolunda müracaatta bulunacaktır.

b) Tim Komutanı görev dönüşü ertesi gün saat 15.00'de ekteki özelleştiri formunu usulüne uygun olarak doldurup, öneriler bölümüne, görev süresi boyunca edildiği ve tesbit ettiği istihbarata esas olacak haber; bilgi ve duyumları da yazmış olarak J. Kd. BŞÇVŞ. Nurettin Dededağ'a teslim edecektir.

c) Timler hangi bölükten çıkıyorsa o bölükten 2 üni-mog su aracı ve telsiz monteli bir pikap (pikap bulunmadığında, kendisi veya telsiz cihazı arızalı olduğundan ayrı bir el telsizi ve başka bir araç) alınacak, görev yerlerine Tugay nöbetçi subayı da en sondaki araçta bulunmak suretiyle gidilecek, Tugay nöbetçi subayı müstakil dönüşlerde liyakatli bir erbaşı kol sonundaki telsiz monteli araca komutan olarak görevlendirecek kendisi kol başında bulunacaktır.

d) Timler kışladan çıkışlarını; görev bölgelerine varışla; varış, görev bölgelerinden kışlaya hareketlerini ve kışlaya varışlarını ve ayrıca önemli haber ve durumları özel tim komutanına bildirecekler, göreve çıkışlarında nöbetçi amirini mutlaka görecektir, nöbetçi amiri de bunların bu talimattaki esas ve usullere göre hazırlıklarını yapıp yapmadıklarını kontrol ederek bizzat göreve sevk edecek ve ayrıca bunların kışladan çıkış, görev yerlerine varış ve kışlaya dönüşlerini takip edecektir.

e) Timler göreve tam mevcutlu olarak (J. Gn. K.1990/25 Mart 1985 gün ve Hrk: 7130-28-25/FI. Hrk: S. (162) sayılı emrinin Ek-A çizelgesindeki kuruluşa göre) teşkil edi-

125

Ümit Zileli-Vur Emri

lecek ve destek unsur komutanı olarak en liyakatli erbaşlar görevlendirilecektir.

f) Görev timleri göreve, bizzat ilgili Bölük Komutanları tarafından hazırlanacak ve alınan göreve uygun nitelik ve kabiliyette personel seçimine özellikle dikkat edilecek; görevli personelin hava, arazi, yol şartları ile alman görevin özelliklerinin gerektirdiği silah, araç, gereç, teçhizat, malzeme (bölge haritası, kroki, gerektiğinde bölgenin YSE haritası, pusula; arananlar listesi ve arananlar albümü; gece görüş ve aydınlatma cihazları vb:) tam ve istifade edilebilir şekilde ilgililere teslim edilecek ve timlere pusu, keşif, arama tarama, kimlik kontrolleri, silah kullanma yetkileri, parola ve işaret konularında dikkat ve tatbik edilecek esaslara dair son bir hatırlatma ve açıklama yapıp gerekli talimat verildikten sonra son kontrolü müteakip hazırlıkların tamamlanması sağlanacaktır.

126

EK-2

TEBELLÜĞ BELGESİ

17 Şubat 1986 tarih ve sayılı müdahale planını aldım. Emir muhteviyatına göre hareket edeceğime dair işbu tebellüğ belgesi tarafımdan imza altına alındı.
17/2/1986.

TEBLİĞ EDEN

Osman ÇİTİM

Tuğgeneral

J. Komd. Tuğay K. ve

SYNT. K. Yardımcısı

İMZA

Tarih-Saat: TEBELLÜĞ EDEN Ümit Ertaç ZİLELİ P. Atğm. 47-22 İMZA

127

MÜDAHALE PLANI NO: (PUSU GÖREVLİLERİ İÇİN)

KOPYA NO:

SYNT. K. YARD.LIĞI/TUNCELİ

1. DURUM

Elde edilen istihbarata ve sorgulama sonucu elde edilen bilgilere göre; TUNCELİ bölgesinde faaliyet gösteren bölücü ve yıkıcı, silahlı örgüt elemanları Aşağısugur Taht istikametini ve yollarını kullanarak Akyünlü (Contur) bölgesine geçiş yaptıkları Akyünlü (Contur) köy ve mezra veya kömleri bölgesinde dolaştıkları ve bir eylem hazırlığı içinde oldukları istihbar edilmiştir.

2. VAZİFE:

TUNCELİ sıkıyönetim Komutan Yardımcılığı; bölücü ve yıkıcı örgüt elemanlarının üzerindeki baskıyı sürdürmek, yakalamak ve öldürmek maksadıyla 17 Şubat 1986'dan itibaren Akyünlü (Contur) bölgesinde keşif ve pusu faaliyeti icra edecektir.

3. İCRA:

a. Harekat tasarısı:

Bölücü ve yıkıcı örgüt elemanlarını yakalamak ve öldürmek maksadıyla (01.00-07.00) 6 saat süreli keşif ve pu-su faaliyeti icra edilecektir. Bu görevi 5 nci J. Komando Bölük Komutanlığından 1 tim icra edecektir.

Pusu görevinde bulunacak timler 17 Şubat 1986'da kendi kırsallarından hareketle Akyünlü (Contur) bölgelerine intikal edecek ve 07.05'de görev yerinden Birlik Merkezine dönmek üzere görev yerlerinden ayrılacaklardır.

b. Koordinasyon:

(1) Pusu atılırken, belirli yol ve patikaların tutulması

128

yerine, bitki örtüsü ve arazi yapısı bakımından ilerlemeye imkan vermeyen, su kaynağına yakın, teröristlerin yiyecek temin edebilecekleri birkaç hanelik yerleşim yerleri civarları tercih edilecektir.

(2) Sessizlik ve ışık disiplinine büyük önem verilecektir.

(3) Bölgede faaliyet gösteren tim veya muntazam birlikler varsa onlar hakkında

Ümit Zileli-Vur Emri

mutlaka bilgi edinilecek, gerekli yerlerde koordinasyon yapılarak pusu görevine çıkılacaktır.

(4) Pusu gayri muayyen zamanlarda geçiş nokta veya yollarına yakın hassas olarak değerlendirilen bölgelerde sessizlik içinde sevk ve idare edilecek, koordinasyon üzerinde hassasiyetle durulacak, müessif bir olayın meydana gelmesine fırsat verilmeyecek, pusu yerlerinden ayrılırken herhangi bir emare bırakılmayacak, sivil halkın göremeyeceği şekilde hareket edilecektir.

(5) Timler göreve sevk edilmeden önce hareket tarzı veya çıkış brifingi maket arazide veya haritada verilecek, emrin anlaşıldığı tim komutanları tarafından tekrar edilecektir.

(6) Çıkış brifingindeki esaslara ve müdahale planındaki hususlara riayet etmeyen personel hakkında emre itaatsizlikte ısrar suçundan işlem yapılacaktır.

4. KOMUTA VE MUHABERE Komuta:

Pusu timleri genel sevk ve idaresi P. Atğm. Ü. Ertaç Zileli tarafından yapılacaktır. b. Muhabere:

(1) Pusu timleri çevrime telsiz çağrı kodlarıyla katılacaktır...

(2) Tim komutanları tarafından telsiz asgari şekilde kullanılacak, pil tasarrufuna riayet edilecek, telsizin en gerekli olduğu zaman kullanılması sağlanacaktır.

129

5. DİKKAT EDİLECEK HUSUSLARA DAİR ÖZEL TALİMAT: (Telsiz Kod no:10-60)

1. Tim komutanı görev dönüşü, ertesi gün saat: 15.00'de ekteki özelleştirme formunu usulüne uygun olarak doldurup, öneriler bölümüne, görev süresi boyunca edindiği ve tespit ettiği istihbarat, esas olacak, haber, bilgi ve duyurulan da yazmış olarak özel Tim Komutanına teslim edecektir.

2. Timler hangi bölükten çıkıyorsa o bölükten 2 UNI-MOG-S aracı ve telsiz monteli bir pikap (pikap bulunmadığında, kendisi veya telsiz cihazı arızalı olduğunda ayrı bir el telsizi ve başka bir araç) alınacak, görev yerlerine Tugay Nöbetçi Subayı da en sondaki araçta bulunmak sureti ile gidilecek, Tugay Nöbetçi Subayı müstakil dönüşlerde liyakatli bir erbaşı kol sonundaki telsiz monteli bir araca komutan olarak görevlendirecek, kendisi kol başında bulunacaktır:

3. Timler göreve tam mevcutlu olarak (Jandarma Genel Komutanlığınının 25 Mart 1985 gün ve HRK: 7130-23-85/ PL. HRK.Ş. (162) sayılı emrinin EK-A çizelgesindeki kuruluşa göre teşkil edilecek ve destek unsur komutanı olarak en liyakatli erbaşlar görevlendirilecektir.

4. Görev timleri göreve bizzat ilgili bölük komutanları tarafından hazırlanacak ve alınan göreve uygun nitelikte ve kabiliyette personel seçimine özellikle dikkat edilecek, görevli personelin hava, arazi, yol şartları ile alınan görevin özelliklerinin gerektirdiği silah, araç, gereç, teçhizat, malzeme (bölge haritası, kroki, gerektiğinde bölgenin YSE haritası, pusula, kelepçe, arananlar listesi ve albümü, gece görüş ve aydınlatma cihazları vs.) tam ve istifade edilebilir şekilde ilgililere teslim edilecek ve timler pusu, keşif, arama-tarama, kimlik kontrolleri, silah kullanma yetkileri, parola ve işaret konularında dikkat ve tatbik edilecek esaslara dair son bir hatırlatma yapılarak gerekli talimat ve-

130

ritildikten sonra son kontrol özel Tim Komutanı tarafından yapılarak icap eden talimatlar verilecektir.

5. Tugay Nöbetçi Subayı timlerin göreve gidiş ve dönüşleriyle ilgili bilgiyi en geç saat 07.30'da telsiz veya telefonla tim komutanına vukuat tekmili şeklinde bildireceklerdir.

Osman ÇİTİM Tuğgeneral Tugay Komutanı İMZA

131

132

ÖZELEŞTİRİ RAPORU

GÖREV:

GÖREV YERİ:

GÖREVE ÇIKIŞ TARİHİ VE SAATİ:

GÖREVDEN DÖNÜŞ TARİHİ VE SAATİ:

1. OLAY:

2. OLAYDAKİ OLUMLU DAVRANIŞLAR:

3. GÖREVDE MEYDANA GELEN AKSAKLIK, EKSİKLİK VE YANLIŞLIKLAR:

4. ÖNERİLER:

Ümit Zileli-Vur Emri

EK-3 TASNİF DIŞI

T.C.

GENELKURMAY BAŞKANLIĞI ANKARA

GENSEK.:3050-412-87/BAŞKALE-3(52)

13 KASIM 1987

KONU : Bilgi talebi (2000'e Doğru Dergisi). 2000'E DOĞRU DERGİSİ'NE

İLGİ 2000'e Doğru Dergisi'nin 21 EKİM 1987 ta

rihli yazısı.

İlgi yazıda yer alan iddialara ilişkin inceleme sonuçları

müteakip maddelere çıkarılmıştır.

1. Güvenlik kuvvetlerine; "öldür" şeklinde bir emrin verilmesi hukuken mümkün değildir.
2. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da icra edilen iç güvenlik operasyonlarında görev alan birliklere de, bu yönde bir emir verilmemiştir.
3. Yasalarda; güvenlik kuvvetlerinin hangi hallerde silah kullanabilecekleri ve kullanma yetkileri açık olarak belirtilmiştir.
4. Diğer yandan; sorgulama yapmak ve örgüt hakkında bilgi almak maksadıyla bölücü eşkiyaya karşı girişilen

133

operasyonlarda, çete mensuplarını sağ olarak ele geçirmek esastır. Rica ederim.

Tuncer KILINÇ Tuğgeneral Genel Sekreter

DAĞITIM : Bilgi

Gereği : Gnkur. Hrk. Bşk.lığı'na

2000'e Doğru Dergisi'ne Gnkur. Adli Mü-

şavirliği'ne.

Genelkurmay'ın 2000'e Doğru'ya yaptığı açıklamanın belgesi

134